

Toepassing van de wet van 17 december 2008 en de invloed ervan op de samenstelling en de werking van het auditcomité

Sofie Van Bijlen

promotor :
Prof. dr. Roger MERCKEN

UNIVERSITEIT HASSELT

FACULTEIT BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

**Toepassing van de wet van 17 december 2008 en
de invloed ervan op de samenstelling en de
werking van het auditcomité**

**Masterproef voorgedragen tot
het behalen van de graad Master BEW
Accountancy & Financiering**

Door: Sofie VAN BIJLEN

Promotor: Prof. Dr. R. MERCKEN

2010

Woord vooraf

Deze masterproef is geschreven in het kader van mijn opleiding tot Master in de Bedrijfseconomische Wetenschappen, afstudeerrichting Accountancy en Financiering, aan de Universiteit Hasselt. Wegens mijn groeiende interesse in audit en corporate governance ben ik gekomen tot het vraagstuk van deze eindverhandeling, namelijk de invloed van de wet van 17 december 2008 op de samenstelling en de werking van het auditcomité.

Verschillende personen hebben bijgedragen tot de realisatie van deze masterproef. Ik wil dan ook een speciaal woord van dank uitbrengen aan alle personen die rechtstreeks of onrechtstreeks hebben geholpen bij de totstandkoming hiervan.

Ik wil Mr. Boonen, director van het Audit Committee Institute Belgium, bedanken voor zijn hulp bij de aanzet tot mijn onderzoek en de informatie die hij mij verschaft heeft betreffende het auditcomité en de wetgeving hieromtrent.

Vervolgens wil ik de bevoorrechte getuigen, Dhr. C. De Meersman, Dhr. P. Peeters en Mevr. C. Mathieu, Dhr. D. Lybaert en tot slot Dhr. E. Martens bedanken voor hun inzichten en bedenkingen omtrent de wet van 17 december 2008.

Verder wil ik tevens mijn promotor Prof. Dr. R. Mercken bedanken voor de mogelijkheid die hij mij heeft geboden om mij te verdiepen in dit onderwerp. Zijn hulp en begeleiding bij de aanvang van deze masterproef en zijn latere tips en bemerkingen waren zeer belangrijk om deze masterproef tot een goed einde te brengen.

Tot slot wil ik mijn ouders danken voor de steun en kansen die ze mij hebben geboden tijdens mijn studie. Ook wil ik een laatste woord van dank betuigen aan mijn vriend voor zijn morele steun en aanmoediging.

Sofie Van Bijlen, mei 2010

Samenvatting

Als gevolg van de financiële schandalen van de afgelopen jaren is de interne en externe audit recent weer volop in de publieke belangstelling komen te staan. Op internationaal niveau en in verschillende landen worden hierdoor de laatste jaren aanbevelingen, regels, codes en wetten opgesteld of aangescherpt betreffende corporate governance voor bedrijven. De Belgische Corporate Governance Code is slechts een aanbeveling die genoteerde bedrijven verondersteld worden te volgen, maar niet verplicht. Ze kunnen van de code afwijken door gebruik te maken van het "explain"-principe. Daarom heeft men naast deze Code ook diverse wetsbepalingen uitgevaardigd die afdwingbaar zijn bij de ondernemingen. Zo is recent een nieuwe wet uitgevaardigd in verband met het auditcomité, dat een spilfunctie heeft tussen de interne en de externe audit. De oprichting van een auditcomité voor genoteerde ondernemingen werd reeds aanbevolen door de Corporate Governance Code 2004 als goede praktijk van deugdelijk bestuur. De EU-auditrichtlijn van 17 mei 2006 heeft het auditcomité verplicht gemaakt voor alle organisaties van openbaar belang. De Belgische wetgever heeft vervolgens deze verplichting omgezet door middel van de wet van 17 december 2008. Deze wet werd op 29 december 2008 bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad en is vanaf 8 januari 2009 van toepassing.

In deze eindverhandeling wordt nagegaan of de wet van 17 december 2008, die beantwoordt aan een verplichting vanuit de Europese Unie, een invloed gehad heeft op de samenstelling en de werking van een auditcomité. Zo wordt onderzocht of de wet nuttig is in België, of ondernemingen moeilijkheden hebben ondervonden bij het implementeren van de wet en welke ondernemingen uiteindelijk het beste voldoen aan de geest van de wet.

Hoofdstuk 1 handelt over de wetgeving en de corporate governance regelgeving die aanwezig is rond het auditcomité, alsook de evoluties hierin. Zo wordt uiteengezet hoe men uiteindelijk tot de Belgische Corporate Governance Code 2009 is gekomen en hoe de wet van 17 december 2008 is ontstaan doordat de Belgische wetgever de EU-auditrichtlijn van 17 mei 2006 moest omzetten in lokale wetgeving. We kunnen ons hierbij de vraag stellen of een dergelijke wetgeving wel nuttig is in België als men reeds een uitgebreide corporate governance code heeft die sterk wordt nageleefd zoals onderzoek door het Belgian Governance Institute en het VBO-FEB aantoont. In het 4de hoofdstuk wordt onderzocht of er iets veranderd is in de samenstelling en de werking van een auditcomité.

Hoofdstuk 2 gaat vervolgens dieper in op wat het auditcomité is en wat hieromtrent in de Code 2009 en de wet van 17 december 2008 staat beschreven. De verplichte oprichting van een auditcomité wordt gerechtvaardigd vanuit de agency-relatie, die aantoont dat er een informatieasymmetrie aanwezig is tussen de principaal en de agent. Het auditcomité kan dit agencyprobleem verminderen door het garanderen van een objectieve en betrouwbare financiële

rapportering. Het auditcomité krijgt diverse taken toegewezen die zijn opgenomen in het auditcomitécharter van de onderneming. Het auditcomité moet een goede relatie opbouwen met zowel de interne als de externe auditor en het management. Wat de Code en de Wet precies voorschrijven, verschilt op een aantal punten van elkaar. Zo vraagt de wet maar één onafhankelijke bestuurder, terwijl de code een meerderheid van onafhankelijke bestuurders vraagt. De wet vermeldt geen precies aantal leden dat moet zetelen in een auditcomité en maakt ook geen vermelding van het minimum aantal vergaderingen dat moet worden gehouden. De Code daarentegen vraagt dat het auditcomité minimaal uit drie bestuurders bestaat en dat men minstens viermaal per jaar een vergadering houdt. Wat betreft het aantal deskundigen is men wel eensgezind. Zo vragen ze beide tenminste één deskundige op het gebied van boekhouding en audit.

Hoofdstuk 3 handelt over de effecten van de vier variabelen die staan beschreven in de Code en gedeeltelijk in de Wetgeving, namelijk de deskundigheid, de onafhankelijkheid, het aantal leden en het aantal vergaderingen van het auditcomité. Zo worden de relaties onderzocht tussen deze vier variabelen en de kans op resultaatsturing door het management, de kans op fraude, de kans op een resultaatcorrectie, de uitgaven voor de externe audit en de eventuele opmerkingen over het going-concern door beroep te doen op diverse wetenschappelijke artikelen.

Na deze literatuurstudie wordt in hoofdstuk 4 overgegaan tot een empirisch onderzoek om na te gaan of ondernemingen veel veranderingen hebben doorgevoerd naar aanleiding van de wet van 17 december 2008. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de jaarverslagen van 2005 of 2006 en 2009 te vergelijken op basis van de vier variabelen uit hoofdstuk 3, namelijk het aantal onafhankelijken, het aantal deskundigen, het aantal leden en het aantal vergaderingen. De jaarverslagen van tweeëntachtig ondernemingen werden onderzocht onderverdeeld in drie groepen, namelijk negentien Bel-20 ondernemingen, dertig Mid cap ondernemingen en drieëndertig Small cap ondernemingen. Via SPSS wordt nagegaan of alle ondernemingen voldoen aan de Code of de Wetgeving en wat de minimum en maximum aantallen zijn op het gebied van deze variabelen. Vervolgens wordt nagegaan of er een significant verschil aanwezig is tussen 2005/2006 en 2009 om te kunnen concluderen of een wet, die dingen verplicht maakt, noodzakelijk is dan wel dat een code, die aangeeft wat de best practice is, voldoende is. Daarna wordt onderzocht of er verschillen aanwezig zijn op het gebied van deze variabelen tussen de Bel-20, de Mid cap en de Small cap ondernemingen en hoe groot deze eventuele verschillen zijn. Op deze manier kan ook nagekeken worden welke groep het beste voldoet aan de code en de wetgeving. Tot slot wordt gekeken in hoeveel verschillende auditcomités een persoon zetelt en hoeveel de verschillende ondernemingen in het jaarverslag schrijven over deskundigheid.

Naast dit econometrisch onderzoek werden tevens uitgebreide interviews afgenomen van vier bevoorrechte getuigen. Twee personen zijn voorzitter van een auditcomité, één persoon is

secretaris-generaal en de vierde geïnterviewde is Chief auditor. De vragenlijst gaat dieper in op diverse punten, namelijk de invloed van de wet, de onafhankelijkheid en deskundigheid, het aantal leden en hun voordracht, de vergaderingen, de relaties met andere partijen en de evaluatie van het auditcomité. De conclusies van deze interviews werden doorheen hoofdstuk 2 verweven om de theorie aan de praktijk te kunnen toetsen en om te weten te komen wat de eventuele invloed van de wet is op de samenstelling en de werking van het auditcomité na de wet van 17 december 2008.

In hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de veranderingen die ondernemingen hebben moeten doorvoeren naar aanleiding van de wet van 17 december 2008 en wat de moeilijkheden waren bij de implementatie van de wetgeving. Daarna worden in hoofdstuk 6 aanbevelingen, die voortkomen uit de interviews met bevoorrechte getuigen en het empirisch onderzoek, gegeven ter mogelijke verbetering van de Wet.

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF

SAMENVATTING

INHOUDSOPGAVE

LIJST VAN FIGUREN

LIJST VAN TABELLEN

PROBLEEMSTELLING	- 13 -
PRAKTIJKPROBLEEM: OMSCHRIJVING EN SITUERING	- 13 -
CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG	- 15 -
DEELVRAGEN	- 15 -
ONDERZOEKSMETHODOLOGIE.....	- 16 -
AANZET NAAR VOLGENDE HOOFDSTUKKEN.....	- 17 -
BEGRIPPEN EN DEFINITIES	- 18 -
1. EVOLUTIE CORPORATE GOVERNANCE EN WETGEVING	- 19 -
1.1 CORPORATE GOVERNANCE EN AANBEVELINGEN.....	- 19 -
1.1.1 <i>De eerste generatie van Corporate Governance Codes</i>	- 19 -
1.1.2 <i>Corporate Governance praktijken in de jaren negentig</i>	- 19 -
1.1.3 <i>De Corporate Governance Code 2004</i>	- 20 -
1.1.4 <i>De Corporate Governance Code 2009</i>	- 20 -
1.1.5 <i>Naleving van de Code</i>	- 21 -
1.2 WETGEVEND KADER	- 22 -
1.2.1 <i>Wetgevende ontwikkelingen rond 2000</i>	- 22 -
1.2.2 <i>Auditrichtlijn 2006/43/EG</i>	- 23 -
1.2.3 <i>Wet van 17 december 2008</i>	- 25 -
1.2.4 <i>Vergelijking tussen de auditrichtlijn en de wet van 17 december 2008</i>	- 26 -
2. HET AUDITCOMITÉ	- 27 -
2.1 SITUERING VAN HET AUDITCOMITÉ.....	- 27 -
2.2 BESLISSEN OM LID TE WORDEN	- 28 -
2.3 AUDITCOMITÉ IN DE NIEUWE WET	- 29 -
2.3.1 <i>Taken van het auditcomité</i>	- 29 -
2.3.2 <i>Interne audit</i>	- 30 -

2.3.3 Externe audit.....	- 32 -
2.3.4 Deskundigheid op het gebied van boekhouding en audit en nieuwe onafhankelijkheidscriteria.....	- 33 -
2.4 AUDITCOMITÉ IN DE CORPORATE GOVERNANCE CODE.....	- 38 -
2.4.1 Samenstelling.....	- 38 -
2.4.2 Taken van het auditcomité.....	- 41 -
2.4.3 Interne audit.....	- 41 -
2.4.4 Externe audit.....	- 42 -
2.4.5 Onafhankelijkheidscriteria.....	- 42 -
2.4.6 Financiële verslaggevingsproces.....	- 44 -
2.4.7 Systemen voor interne controle en risicobeheer.....	- 44 -
2.4.8 Werking van het auditcomité.....	- 44 -
2.4.9 Zelfevaluatie.....	- 46 -
2.4.10 Relatie tussen CEO en voorzitter raad van bestuur.....	- 48 -
2.4.11 Openbaarmaking.....	- 48 -
2.5 VERGELIJKING TUSSEN DE CODE EN DE WET.....	- 49 -
2.6 ONDERLINGE RELATIES MET HET AUDITCOMITÉ.....	- 50 -
2.6.1 Relatie tussen het auditcomité en de voorzitter van de raad van bestuur.....	- 51 -
2.6.2 Relatie tussen het auditcomité en het uitvoerend management.....	- 51 -
2.7 VIJF BASISPRINCIPES VOOR AUDITCOMITÉS.....	- 51 -

3. EFFECTEN VAN DE KARAKTERISTIEKEN VAN EEN AUDITCOMITÉ..... - 54 -

3.1 EFFECTEN VAN DE AANWEZIGHEID VAN EEN AUDITCOMITÉ.....	- 54 -
3.2 EFFECTEN VAN DE ONAFHANKELIJKHEID VAN EEN AUDITCOMITÉ.....	- 55 -
3.2.1 Kwaliteit van de financiële verslaggeving.....	- 55 -
3.2.1.1 Effecten op resultaatsturing.....	- 55 -
3.2.1.2 Effecten op de kans op fraude.....	- 56 -
3.2.1.3 Effecten op de kans op resultaatcorrecties.....	- 56 -
3.2.2 Externe auditkwaliteit.....	- 57 -
3.2.2.1 Audithonorarium.....	- 57 -
3.2.2.2 Verklaring met opmerking over going-concern.....	- 57 -
3.2.3 Conclusies in verband met de effecten van auditcomité onafhankelijkheid volgens Pomeroy en Thornton (2008).....	- 58 -
3.2.4 Vereiste hoeveelheid onafhankelijkheid.....	- 58 -
3.3 EFFECTEN VAN DE DESKUNDIGHEID VAN EEN AUDITCOMITÉ.....	- 59 -
3.3.1 Kwaliteit van de financiële verslaggeving.....	- 59 -
3.3.1.1 Effecten op resultaatsturing.....	- 59 -
3.3.1.2 Effecten op de kans op fraude.....	- 60 -
3.3.1.3 Effecten op de kans op resultaatcorrecties.....	- 60 -

3.3.2 Externe auditkwaliteit.....	- 60 -
3.4 EFFECTEN VAN HET AANTAL LEDEN EN HET AANTAL VERGADERINGEN VAN HET AUDITCOMITÉ	- 60 -
3.5 EFFECTEN VAN ANDERE KARAKTERISTIEKEN VAN HET AUDITCOMITÉ	- 61 -
3.6 CONCLUSIES	- 62 -
3.7 HOE EARNINGS MANAGEMENT VOORKOMEN	- 62 -
4. EMPIRISCH ONDERZOEK.....	- 80 -
4.1 INLEIDING	- 80 -
4.2 STEEKPROEF.....	- 81 -
4.3 METHODE.....	- 81 -
4.4 RESULTATEN	- 82 -
4.4.1 <i>Descriptieve statistiek</i>	- 82 -
4.4.1.1 Bel-20 ondernemingen	- 83 -
4.4.1.2 Mid cap ondernemingen	- 85 -
4.4.1.3 Small cap ondernemingen	- 87 -
4.4.2 <i>Hypothesetoetsing</i>	- 89 -
4.4.2.1 Bel-20 ondernemingen	- 90 -
4.4.2.2 Mid cap ondernemingen	- 91 -
4.4.2.3 Small cap ondernemingen	- 92 -
4.4.3 <i>Regressieanalyse</i>	- 92 -
4.4.3.1 Afhankelijke variabele: grootte.....	- 93 -
4.4.3.2 Afhankelijke variabele: onafhankelijkheid	- 94 -
4.4.3.3 Afhankelijke variabele: deskundigheid.....	- 95 -
4.4.3.4 Afhankelijke variabele: aantal vergaderingen	- 96 -
4.4.4 <i>Voldoen aan de Code en de Wet</i>	- 98 -
4.5 LEDEN VAN HET AUDITCOMITÉ	- 100 -
4.6 DESKUNDIGHEID.....	- 104 -
4.6.1 <i>Bel-20 ondernemingen</i>	- 105 -
4.6.2 <i>Mid cap ondernemingen</i>	- 106 -
4.6.3 <i>Small cap ondernemingen</i>	- 107 -
5. INTERVIEWS.....	- 108 -
5.1 GEÏNTERVIEWDEN	- 108 -
5.2 AANPASSINGEN NAAR AANLEIDING VAN DE WET VAN 17 DECEMBER 2008.....	- 108 -
5.3 MOEILIKHEDEN BIJ DE IMPLEMENTATIE VAN DE WET VAN 17 DECEMBER 2008	- 109 -
6. AANBEVELINGEN TER VERBETERING VAN DE WETGEVING	- 111 -

7. CONCLUSIE - **112** -

REFERENTIELIJST - **116** -

BIJLAGEN - **122** -

BIJLAGE 1: ONDERNEMINGEN OPGENOMEN IN HET ONDERZOEK - 123 -

BIJLAGE 2: E-MAIL JAARVERSLAG..... - 124 -

BIJLAGE 3: INPUT BEL-20 ONDERNEMINGEN - 125 -

BIJLAGE 4: INPUT MID CAP ONDERNEMINGEN - 126 -

BIJLAGE 5: INPUT SMALL CAP ONDERNEMINGEN - 127 -

BIJLAGE 6: LEDEN AUDITCOMITÉ - 128 -

BIJLAGE 7: E-MAIL INTERVIEW..... - 129 -

BIJLAGE 8: INTERVIEWVRAGEN - 130 -

Lijst van figuren

Figuur 1: Decision tree SEC: financial expert (AICPA, 2004).....	35 -
Figuur 2: De onderlinge relaties met het auditcomité (Breesch, 2006)	50 -
Figuur 3: Werking indien auditcomité aanwezig (eigen werk).....	75 -
Figuur 4: Werking indien onafhankelijk auditcomité (eigen werk)	76 -
Figuur 5: Werking indien onafhankelijk en deskundig auditcomité (eigen werk)	77 -
Figuur 6: Werking indien deskundig auditcomité en werking afhankelijk van aantal leden en aantal vergaderingen (eigen werk)	78 -
Figuur 7: Werking afhankelijk van aandelenbezit, aanstellingsduur en familiariteit (eigen werk)	79 -

Lijst van tabellen

Tabel 1: Vergelijking tussen de Wet en de Code (eigen werk).....	50 -
Tabel 2: Invloed aanwezigheid (eigen werk).....	64 -
Tabel 3: Invloed onafhankelijkheid op resultaatsturing (eigen werk).....	65 -
Tabel 4: Invloed onafhankelijkheid op fraude en resultaatcorrectie (eigen werk).....	66 -
Tabel 5: Invloed onafhankelijkheid op audithonorarium en opmerking going-concern (eigen werk).....	67 -
Tabel 6: Invloed financiële deskundigheid op resultaatsturing (eigen werk).....	68 -
Tabel 7: Invloed financiële deskundigheid op fraude en resultaatcorrectie (eigen werk)	69 -
Tabel 8: Invloed financiële deskundigheid op audithonorarium (eigen werk).....	70 -
Tabel 9: Invloed aantal leden (eigen werk)	71 -
Tabel 10: Invloed aantal vergaderingen (eigen werk)	72 -
Tabel 11: Invloed aantal leden en aantal vergaderingen (eigen werk).....	73 -
Tabel 12: Invloed andere variabelen (eigen werk).....	74 -
Tabel 13: Descriptieve statistiek van de Bel-20 ondernemingen	83 -
Tabel 14: Descriptieve statistiek van de Bel-20 ondernemingen (exclusief Colruyt)	84 -
Tabel 15: Descriptieve statistiek van de Mid cap ondernemingen	85 -
Tabel 16: Gemiddelden 2006.....	87 -
Tabel 17: Descriptieve statistiek van de Small cap ondernemingen	87 -
Tabel 18: Gemiddelden 2006.....	89 -
Tabel 19: Gemiddelden 2009.....	89 -
Tabel 20: Paired Samples Test Bel-20 ondernemingen.....	90 -
Tabel 21: Paired Samples Test Mid cap ondernemingen	91 -
Tabel 22: Paired Samples Test Small cap ondernemingen	92 -
Tabel 23: Regressieanalyse 1	93 -
Tabel 24: Regressieanalyse 2	93 -
Tabel 25: Regressieanalyse 3	94 -
Tabel 26: Regressieanalyse 4	94 -
Tabel 27: Regressieanalyse 5	95 -
Tabel 28: Regressieanalyse 6	95 -
Tabel 29: Regressieanalyse 7	96 -
Tabel 30: Regressieanalyse 8	96 -
Tabel 31: Samenvatting descriptieve statistiek (eigen werk)	98 -
Tabel 32: Frequentie leden auditcomité Bel-20 ondernemingen	101 -
Tabel 33: Frequentie leden auditcomité Mid cap ondernemingen.....	101 -
Tabel 34: Frequentie leden auditcomité Small cap ondernemingen.....	102 -
Tabel 35: Frequentie totaal aantal mandaten.....	102 -

Tabel 36: Descriptieve statistiek aantal mandaten.....	- 103 -
Tabel 37: Frequenties aantal verschillende groepen.....	- 103 -
Tabel 38: Aantal woorden over deskundigheid bij Bel-20 ondernemingen.....	- 105 -
Tabel 39: Deskundigheidsklasse Bel-20 ondernemingen.....	- 106 -
Tabel 40: Aantal woorden over deskundigheid bij Mid cap ondernemingen	- 106 -
Tabel 41: Deskundigheidsklasse Mid cap ondernemingen	- 107 -
Tabel 42: Aantal woorden over deskundigheid bij Small cap ondernemingen	- 107 -
Tabel 43: Deskundigheidsklasse Small cap ondernemingen	- 107 -

Probleemstelling

Praktijkprobleem: omschrijving en situering

Risicobeheer is voor elke organisatie erg belangrijk, niet enkel voor de onderneming zelf, maar voor al haar belanghebbenden. Het auditcomité, de bedrijfsrevisor en de interne afdeling bevorderen de kwaliteit van het risicobeheerinstrument en de implementatie van een doeltreffend intern beheersingssysteem (Icci, 2009). Definities van deze begrippen zijn hierbij aansluitend te vinden.

Als gevolg van de financiële schandalen van de afgelopen jaren is de interne en externe audit recent weer volop in de publieke belangstelling komen te staan.

Het Enron-schandaal was één van de aanleidingen tot het wereldwijd verhogen van de aandacht voor corporate governance. Ook was het indirect de oorzaak van een verscherpte wetgeving op dit vlak, onder meer via de Sarbanes-Oxley wet (Willekens, Bruynseels & Heiremans, 2005).

Mede door dit schandaal en soortgelijke problemen werden op internationaal niveau en in verschillende landen de laatste jaren wetten, regels en aanbevelingen opgesteld of aangescherpt betreffende corporate governance voor bedrijven. De Commissie Corporate Governance definieert "corporate governance" in zijn Belgische Corporate Governance Code 2009 als volgt: "Corporate governance omvat een reeks regels en gedragingen die bepalen hoe vennootschappen worden bestuurd en gecontroleerd" (p. 7). De regelgeving omtrent corporate governance is in de Verenigde Staten deels vastgelegd in de Sarbanes-Oxley wet, die bestuurders persoonlijk aansprakelijk stelt in geval van wanbeleid in verband met de corporate governance regels.

Binnen de Europese Unie heeft de Commissie op 21 mei 2003 een actieplan inzake corporate governance opgezet. Dit actieplan houdt in dat iedere EU-lidstaat een referentiecodelijst moet uitwerken waaraan ondernemingen moeten voldoen. Indien de ondernemingen zich hier niet aan houden, moeten zij verantwoording afleggen waarvan zij precies afwijken en waarom ("comply or explain"-principe). Om zich naar dit actieplan te schikken, hebben reeds vele lidstaten gezorgd voor geactualiseerde corporate governanceteksten. Zo werd in Groot-Brittannië de UK Combined Code on Corporate Governance gepubliceerd, in Frankrijk de Principes de gouvernement d'entreprise en in Nederland de code-Tabaksblat. Ook in andere Europese landen werden en/of worden nog soortgelijke initiatieven genomen. In België beslisten de Commissie voor het Bank-, Financier- en Assurantiewezen, het Verbond van Belgische Ondernemingen en Euronext een Commissie Corporate Governance op te richten. De installatievergadering van deze Commissie vond plaats op 22 januari 2004 en deze Commissie heeft de taak een "Code of Best Practice" op te

stellen. Dit heeft geresulteerd in een Belgische Corporate Governance Code voor Belgische genoteerde bedrijven waarvan in 2009 een geactualiseerde versie is uitgebracht (Commissie Corporate Governance, 2009a) (IBR, 2003).

De Corporate Governance Code is slechts een aanbeveling die genoteerde bedrijven verondersteld worden te volgen, maar niet verplicht. Daarom heeft men naast deze Code diverse wetsbepalingen uitgevaardigd die afdwingbaar zijn bij de ondernemingen. Deze wetsbepalingen zijn ook aan allerlei wijzigingen onderworpen. Zo is recent een nieuwe wet uitgevaardigd in verband met het auditcomité.

De oprichting van een auditcomité voor genoteerde ondernemingen werd reeds aanbevolen door de Corporate Governance Code als goede praktijk van deugdelijk bestuur. De EU-auditrichtlijn van 17 mei 2006 heeft het auditcomité verplicht gemaakt voor alle organisaties van openbaar belang (waaronder de genoteerde ondernemingen). De Belgische wetgever heeft vervolgens deze verplichting omgezet door middel van de wet van 17 december 2008 inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen. Deze wet werd op 29 december 2008 bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad en is vanaf 8 januari 2009 van toepassing. Met betrekking tot de onafhankelijkheidscriteria voorziet de wetgever ook in een overgangsstelsel (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008).

Daarenboven heeft de wetgever deze wet op 9 februari 2009 aangepast. De wet van 17 december 2008 voorziet via artikel 133, § 6, eerste lid van het Wetboek van vennootschappen dat een afwijking op de "one to one"-regel, dat bedrijfsrevisoren uit beursgenoteerde vennootschappen in principe geen hogere vergoeding mogen vragen voor bijkomende prestaties dan voor hun wettelijke opdrachten, slechts mogelijk is: (a) na een gunstige beslissing van het auditcomité van de betrokken vennootschap; of (b) na een voorafgaand positief advies van het advies- en controlecomité op de onafhankelijkheid van de commissaris (ACCOM). De wet van 9 februari 2009, die bekend gemaakt is in het Belgisch Staatsblad op 25 februari 2009, past deze regel aan. De aanpassing past punt (a) aan als volgt: na een gunstige beslissing van het voorziene auditcomité van de betrokken vennootschap of van een andere vennootschap die haar controleert. Ook wordt een punt (c) toegevoegd: indien binnen de vennootschap een college van van elkaar onafhankelijke commissarissen is opgericht, is men niet verplicht een auditcomité op te richten (Finance World, z.d.) (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008) (Wet tot wijziging van artikel 133, § 6, eerste lid, en artikel 526ter van het Wetboek van vennootschappen, 2009).

Mede om dit wetgevend kader te vervolledigen heeft de Commissie Corporate Governance een geactualiseerde versie van de Corporate Governance Code, namelijk de Code van 2009, opgesteld.

Deze code bevat een meer diepgaande analyse van de relaties tussen het auditcomité, de bedrijfsrevisor en de interne audit. Het is diepgaander omdat men een aantal wettelijke maatregelen verduidelijkt of doordat men verder gaat dan de wetsbepalingen. De aanbevelingen in deze nieuwe code zouden, via hun flexibiliteit, de effectiviteit van de werking van het auditcomité alsook van de interne beheersingssystemen en de systemen voor risicobeheer en als gevolg de kwaliteit van de financiële informatie, moeten verbeteren (Icci, 2009).

Centrale onderzoeksvraag

Naar aanleiding van de EU-auditrichtlijn van 17 mei 2006 heeft de wetgever de oprichting van een auditcomité verplicht gemaakt voor beursgenoteerde ondernemingen. Daarom luidt de centrale onderzoeksvraag van deze eindverhandeling:

"Hoe past men de nieuwe wetgeving toe en wat is de invloed van de nieuwe wetgeving op de samenstelling en de werking van het auditcomité?"

Aan de hand van een verklarend en beschrijvend onderzoek wordt nagegaan hoe de nieuwe wet ontstaan is, wat deze voorschrijft en wat de invloed van de diverse karakteristieken, aanwezig in de wetgeving, is. Naast dit verklarend en beschrijvend onderzoek wordt ook een praktijkgericht onderzoek uitgevoerd. Hiermee wordt nagegaan hoe de wet van 17 december 2008 de samenstelling en de werking van het auditcomité heeft beïnvloed. Zo wordt nagegaan wat er precies veranderd is in de ondernemingen die nu verplicht zijn een auditcomité op te richten en welke aanpassingen deze specifiek hebben moeten doorvoeren. Daarnaast wordt ook gekeken welke moeilijkheden deze ondernemingen ondervonden hebben bij de implementatie van de wetgeving. Ook wordt nagegaan wat het precieze effect van de wetgeving is op de vorming van een auditcomité. Men moet nu aan meerdere criteria voldoen, waardoor het waarschijnlijk moeilijker zal zijn om een goed auditcomité samen te stellen. Dit onderzoek wordt zowel via interviews met bevoorrechte getuigen uitgevoerd alsook door een vergelijkend onderzoek uit te voeren via het statistische programma SPSS.

Deelvragen

De deelvragen om een antwoord te kunnen formuleren op de centrale onderzoeksvraag zijn de volgende:

Hoofdstuk 1:

- *"Welke wetgeving en corporate governance regeling was er eerst aanwezig?"*
- *"Welke evolutie is er in de wetgeving en corporate governance te zien?"*
- *"Wat houdt de verandering van de nieuwe wetgeving precies in?"*

- *"Waarom is de nieuwe wet ontstaan?"*

Hoofdstuk 2:

- *"Wat is een auditcomité?"*
- *"Waarom wordt een auditcomité opgericht?"*
- *"Wat is de samenstelling van een auditcomité?"*
- *"Wat zijn de rechten en plichten alsook de taken van een auditcomité?"*
- *"Hoe is de relatie tussen het auditcomité en de interne audit en het auditcomité en de externe auditor?"*

Hoofdstuk 3:

- *"Wat zijn de gevolgen van het feit dat men het auditcomité onafhankelijker wil maken?"*
- *"Wat zijn de effecten van het feit dat men wil dat het auditcomité financiële deskundigheid bezit?"*
- *"Wat is de invloed van het aantal leden die zetelen in het auditcomité?"*
- *"Wat is de invloed van het aantal vergaderingen die het auditcomité houdt?"*

Hoofdstuk 4:

- *"Hebben er veel veranderingen plaatsgevonden in de samenstelling en de werking van het auditcomité naar aanleiding van de nieuwe wetgeving?"*

Hoofdstuk 5:

- *"Wat is er in de praktijk veranderd aan de werking van het auditcomité naar aanleiding van de nieuwe wetgeving?"*
- *"Welke aanpassingen hebben de beursgenoteerde vennootschappen moeten doorvoeren naar aanleiding van de nieuwe wetgeving en welke moeilijkheden hebben ze hierbij ondervonden?"*

Onderzoeksmethodologie

In deze eindverhandeling wordt gebruik gemaakt van zowel primaire als secundaire bronnen. Primaire data, voornamelijk de wetgeving, wordt teruggevonden op de website van het Belgisch Staatsblad. Andere primaire gegevens werden bekomen via de jaarverslagen, meer bepaald het hoofdstuk in verband met het auditcomité, van diverse beursgenoteerde ondernemingen. Daarnaast werden ook bevoorrechte getuigen geïnterviewd om te weten te komen wat precies de veranderingen zijn geweest die men heeft moeten doorvoeren. Deze personen hebben mij meer inzicht verschaft in corporate governance, in de implementatie van de wetgeving en in de werking van het auditcomité. Secundaire data werd bekomen door een literatuuronderzoek uit te voeren naar alle gepubliceerde gegevens. Deze gegevens zijn te vinden op wetenschappelijke websites, in

wetenschappelijke boeken en tijdschriften, alsook andere internetbronnen, zoals websites van Corporate Governance organisaties, auditnetwerken, enz. waar een grote hoeveelheid informatie ter beschikking is.

Aanzet naar volgende hoofdstukken

Hieronder wordt kort besproken wat de verschillende delen van deze eindverhandeling inhouden om uiteindelijk een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvraag.

In hoofdstuk 1 wordt het ontstaan van corporate governance besproken, alsook de diverse codes die zijn opgesteld en de evoluties hierin. Daarna wordt overgegaan tot een bespreking van de wetgeving, gesitueerd in de Europese context, en de reden van het ontstaan van de wet van 17 december 2008. Tot slot wordt een vergelijking gemaakt tussen de auditrichtlijn 2006/43/EG en de wet van 17 december 2008, die de richtlijn implementeert.

In hoofdstuk 2 worden de redenen voor het opzetten van een auditcomité aangehaald om daarna over te gaan tot een uiteenzetting van wat een auditcomité is en wat hun rechten, verplichtingen en taken zijn. Dit wordt besproken zowel vanuit het perspectief van de Code 2009 als uit het perspectief van de wet van 17 december 2008, waarna dan ook een vergelijking gemaakt wordt tussen beide. Ten slotte geeft een samenvattende figuur de belangrijkste relaties weer die het auditcomité heeft met andere partijen binnen een onderneming.

In hoofdstuk 3 worden de effecten van de karakteristieken in de nieuwe wet en de corporate governance code onderzocht. Zo wordt via diverse wetenschappelijke artikelen onderzocht wat de effecten zijn van onafhankelijkheid, deskundigheid, aantal leden en aantal vergaderingen van het auditcomité.

In hoofdstuk 4 wordt een econometrisch onderzoek uitgevoerd om na te gaan of er een significante verandering is opgetreden naar aanleiding van de nieuwe wet op basis van de vier variabelen besproken in hoofdstuk 3. Op basis van de jaarverslagen van 2005/2006 en 2009 wordt nagegaan of de ondernemingen voor de invoering van de wetgeving al aan de huidige vereisten voldeden en of een code daarom niet voldoende is.

In hoofdstuk 5 staan de interviews beschreven die doorheen hoofdstuk 2 verwerkt zijn. Dit om direct de theorie aan de praktijk te koppelen. Hoofdstuk 6 geeft eigen aanbevelingen, die voortkomen uit de interviews met de bevoorrechte getuigen en het empirisch onderzoek, om de wetgeving te verbeteren. Tot slot sluit hoofdstuk 7 af met de conclusies.

Begrippen en definities

Auditcomité

Het auditcomité is een gespecialiseerd comité dat de raad van bestuur heeft opgericht om bepaalde specifieke aangelegenheden te analyseren en de raad hierover te adviseren. Dit auditcomité ondersteunt de raad bij het vervullen van zijn verantwoordelijkheden inzake monitoring met het oog op een controle in de ruimste zin (Commissie Corporate Governance, 2009b).

Auditing

Een van de meest algemene definities van auditing wordt geformuleerd door het Committee on Basic Auditing Concepts van de American Accounting Association (AAA). De definitie luidt als volgt: "Auditing is a systematic process of objectively obtaining and evaluating evidence regarding assertions about economic actions and events to ascertain the degree of correspondence between those assertions and established criteria and communicating the results to interested users" (American Accounting Association, 1973).

Externe audit

De externe audit wordt uitgevoerd door de commissaris of de bedrijfsrevisor. De externe auditor voert een wettelijke controle van de jaarrekeningen uit en brengt bij het auditcomité verslag uit over belangrijke zaken die bij deze uitoefening aan het licht zijn gekomen, meer bepaald over ernstige tekortkomingen in de interne controle met betrekking tot de financiële verslaggeving (Commissie Corporate Governance, 2009b).

Externe controle

De bedrijfsrevisor, een onafhankelijke en onpartijdige deskundige, controleert de financiële overzichten, de onderliggende boekhouding en het systeem van interne controle waarop gesteund wordt. Via deze controle komt men tot een opinie over het getrouw beeld van de financiële positie, het resultaat en het vermogen van de vennootschap (Gramling, Rittenberg & Johnstone, 2009).

Interne audit

Interne audit wordt door het Institute of Internal Auditors (IIA) als volgt gedefinieerd: "Internal auditing is an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value and improve an organization's operations. It helps an organization accomplish its objectives by bringing a systematic, disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of risk management, control, and governance processes" (The Institute of Internal Auditors, z.d.).

1. Evolutie Corporate Governance en wetgeving

Corporate governance is geen recent begrip en heeft zich ontwikkeld door de jaren heen. In dit hoofdstuk wordt daarom dieper ingegaan op de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan binnen dit domein in België. Daarnaast wordt ook de aandacht gericht op het wetgevend kader dat ontstaan is uit de verschillende richtlijnen van de Europese Unie.

1.1 Corporate Governance en aanbevelingen

1.1.1 De eerste generatie van Corporate Governance Codes

Het Belgische debat in verband met corporate governance startte in het midden van de jaren negentig. De Belgische interesse in corporate governance werd gewekt doordat de internationale markten meer bekendmaking en transparantie vereisten. De afwezigheid van een Belgische Corporate Governance Code zou de positie van de Belgische kapitaalmarkt en van de Belgische genoteerde ondernemingen kunnen verslechteren. In 1998 werden in België drie parallelle initiatieven opgestart door de Brusselse Beurs, het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) en de Belgische Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA). Dit resulteerde in drie afzonderlijke rapporten met aanbevelingen in verband met corporate governance in Belgische ondernemingen. De drie partijen ontwierpen hun rapport apart van elkaar, maar overlegden wel samen om tegenstrijdigheden te vermijden. Geen enkele code bevat een referentie naar of een relatie met de andere corporate governance codes. De bedrijven moesten dan ook rekening houden met uiteenlopende aanbevelingen. De aanbevelingen van de Brusselse Beurs, het rapport Cardon, richtten zich enkel tot ondernemingen in België, genoteerd op de Beurs van Brussel. Het rapport van het VBO daarentegen richtte zich tot alle Belgische ondernemingen. Het derde rapport, opgesteld door de CBFA, richtte zich tot in België beursgenoteerde ondernemingen en behandelde hoofdzakelijk de informatieverstrekking in verband met corporate governance-praktijken (Van Der Elst, 2008) (Laga & Leroux, 2004) (Commissie Corporate Governance, z.d.) (Trumpener, Vandemaele & Vergauwen, 2007) (Byttebier, Piu & Roeland, 2003).

1.1.2 Corporate Governance praktijken in de jaren negentig

Onmiddellijk na de publicatie van de drie documenten startten een groot aantal ondernemingen met het implementeren van deze nieuwe aanbevelingen en principes. Deze drie documenten vormden echter geen unieke code en moesten tevens geactualiseerd worden in het licht van de economische ontwikkelingen en de toenemende verwachtingen op het vlak van corporate governance. Daarom richtte de overheid, kort na de publicatie van de drie documenten, in 1999 een regeringscommissie op om te voldoen aan de vraag voor een verbeterd legaal corporate

governance kader. Deze commissie bestond uit een aantal erkende specialisten en stond onder leiding van Dhr. Paul de Grauwe. Deze commissie stond in voor de inventarisatie van problemen die zich toen voordeden en zij stelde de meest geschikte juridische oplossingen voor. De Commissie de Grauwe publiceerde een rapport in maart 2000 met als titel 'Naar een beter bestuur voor Belgische ondernemingen' en behandelde acht corporate governance kwesties (Van Der Elst, 2008) (Torfs, 2009).

1.1.3 De Corporate Governance Code 2004

De Wet Corporate Governance, die op 2 augustus 2002 werd afgekondigd en hieronder wordt besproken, was niet het eindpunt voor de corporate governance ontwikkelingen. Kort na de publicatie van deze wet heeft de Commissie binnen de Europese Unie op 21 mei 2003 een actieplan inzake corporate governance opgezet. Dit actieplan houdt in dat iedere EU-lidstaat een referentiecodel moet uitwerken waaraan ondernemingen moeten voldoen. Als antwoord op dit actieplan van de Europese Commissie werd in januari 2004 een Belgische Corporate Governance Commissie opgericht, waarvan de installatievergadering plaatsvond op 22 januari 2004. Deze commissie bestond uit de Commissie voor het Bank-, Financier- en Assurantiewezen (CBFA), het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) en de Euronext. De commissie had tot taak een "Code of Best Practice" op te stellen. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een Belgische Corporate Governance Code voor Belgische genoteerde bedrijven die op 9 december 2004 werd gepubliceerd. De Belgische Corporate Governance Code voor beursgenoteerde ondernemingen bevat negen algemene principes die focussen op de samenstelling en de werking van de raad en de nadruk leggen op de belangrijkheid van een geschikte bekendmaking van het corporate governance kader van een organisatie (Van Der Elst, 2008) (Commissie Corporate Governance, 2009a).

1.1.4 De Corporate Governance Code 2009

Mede naar aanleiding van de wet van 17 december 2008 heeft de Commissie Corporate Governance een geactualiseerde versie van de Corporate Governance Code, namelijk de Belgische Corporate Governance Code 2009, opgesteld. Deze code bevat een meer diepgaande analyse van de relaties tussen het auditcomité, de bedrijfsrevisor en de interne audit. Het is diepgaander omdat men een aantal wettelijke maatregelen verduidelijkt of doordat men verder gaat dan de wetsbepalingen. De aanbevelingen in deze nieuwe code zouden, via hun flexibiliteit, de effectiviteit van de werking van het auditcomité alsook van de interne beheersingssystemen en de systemen voor risicobeheer en als gevolg de kwaliteit van de financiële informatie, moeten verbeteren (Icci, 2009) (Finance World, z.d.).

De Belgische Corporate Governance Code 2009 is een document dat complementair is aan de bestaande Belgische wetgeving. De bepalingen die in de Code staan, mogen dus niet in afwijking van het Belgisch recht worden geïnterpreteerd.

Deze code bestaat uit een aantal principes, aanbevelingen en richtlijnen. De principes die gelden voor alle genoteerde ondernemingen en die in de code staan beschreven, zijn de volgende:

- 1) De vennootschap past een duidelijke governancestructuur toe;
- 2) De vennootschap heeft een doeltreffende en efficiënte raad van bestuur die beslissingen neemt in het vennootschapsbelang;
- 3) Alle bestuurders geven blijk van integriteit en toewijding;
- 4) De vennootschap heeft een rigoureuze en transparante procedure voor de benoeming en de beoordeling van haar raad en zijn leden;
- 5) De raad van bestuur richt gespecialiseerde comités op;
- 6) De vennootschap werkt een duidelijke structuur uit voor het uitvoerend management;
- 7) De vennootschap vergoedt de bestuurders en de leden van het uitvoerend management op een billijke en verantwoorde wijze;
- 8) De vennootschap gaat met de aandeelhouders en de potentiële aandeelhouders een dialoog aan, gebaseerd op een wederzijds begrip voor elkaars doelstellingen en verwachtingen;
- 9) De vennootschap waarborgt een passende openbaarmaking van haar corporate governance (p. 3).

De aanbevelingen en de richtlijnen zijn een hulp voor de ondernemingen om de corporate governance-principes toe te passen.

De corporate governance code en zijn principes vormen de pijlers waarop een goede corporate governance dient te rusten. Daarom is deze code gebaseerd op het "comply or explain"-systeem. Dit wil zeggen dat de genoteerde ondernemingen verondersteld worden de aanbevelingen in de code te volgen, maar niet verplicht. Indien men zich niet aan de aanbevelingen houdt die de code voorschrijft, moet men verantwoording afleggen waarvan men precies afwijkt en waarom. De raad van bestuur van een onderneming, de aandeelhouders en de Commissie voor Bank-, Financie- en Assurantiewezenen kijken toe op de naleving van deze principes (Commissie Corporate Governance, 2009b).

1.1.5 Naleving van de Code

In 2006 hebben het Belgian Governance Institute en het VBO-FEB het initiatief genomen om de naleving van de Belgische Corporate Governance Code 2004 te onderzoeken. Het onderzoek werd uitgevoerd op alle ondernemingen uit de Bel 20, Bel Mid en Bel Small index. In dit onderzoek kwam

men tot het besluit dat van de 85 ondernemingen uit de onderzochte groep 75 (88,2%) ondernemingen een auditcomité hebben opgericht. Van deze 75 auditcomités zijn er 49 (65,3%) die zijn samengesteld conform de Code. In 2009 is een herziening van deze studie uitgevoerd. Van de 94 ondernemingen zijn er nu 88 (93,6%) die een auditcomité hebben opgericht. Dit is een stijging van 5,4% ten opzichte van 2006. Van deze 88 ondernemingen zijn er 78 ondernemingen, wat een percentage van 88,6% oplevert, die een auditcomité hebben opgericht dat is samengesteld volgens de vereisten van de Code. Als we dit vergelijken ten opzichte van 2006 zien we een stijging van 23,3%. De ondernemingen voldoen dus veel beter aan de vereisten van de Code in 2009. Uit beide onderzoeken kan dus besloten worden dat er al heel wat auditcomités werden opgericht voordat de wet van 17 december 2008 is ingesteld, die de verplichte oprichting voorschrijft. We kunnen dus concluderen dat de Wet er nu wel voor gaat zorgen dat alle ondernemingen een auditcomité gaan instellen terwijl ze daar vroeger via het "explain"-principe konden van afwijken. Aangezien de Code meer vereisten oplegt dan de Wetgeving (waarvan het ontstaan in hoofdstuk 1.2 wordt besproken en een vergelijking gemaakt wordt tussen de Code en de Wet in hoofdstuk 2) rijst de vraag wat de invloed van deze wet geweest is. Dit is dan ook wat in hoofdstuk 4 en 5 onderzocht wordt (Baelden & Darville, 2006) (Rubens & Darville, 2009).

1.2 Wetgevend kader

1.2.1 Wetgevende ontwikkelingen rond 2000

Het rapport van de Commissie de Grauwe (hierboven besproken) vormde de basis voor het corporate governance wetsontwerp van 23 april 2001 en werd na behandeling in de Kamer en de Senaat op 2 augustus 2002 afgekondigd en bekrachtigd als de Wet Corporate Governance. Kort na de bepaling van deze wet startten een aantal ondernemingen met het herstructureren van hun corporate governance. De bindende hervormingen in de Wet Corporate Governance waren slechts beperkt tot een verstrenging van de bepalingen die van toepassing zijn op de commissaris. De Wet zorgt er echter wel voor dat het auditcomité expliciet erkend wordt. Aan artikel 522 van het Wetboek van vennootschappen wordt een extra lid toegevoegd: "De raad van bestuur kan in zijn midden en onder zijn aansprakelijkheid een of meer adviserende comités oprichten. Hij omschrijft hun samenstelling en hun opdrachten." Naast dit extra lid wordt geen verdere specificatie opgenomen inzake de samenstelling. Daarom werd in augustus 2004 een wetsvoorstel ingediend door de heren Wathélet en Viseur om de oprichting van een auditcomité binnen beursgenoteerde ondernemingen verplicht te maken. Het voorstel stelt ook scherpere voorwaarden, namelijk het auditcomité zou uit minstens drie bestuurders moeten bestaan die zich niet bezighouden met het dagelijks bestuur van de onderneming en de meerderheid van de leden moet onafhankelijke bestuurder zijn. Dit wetsvoorstel was hangende tot de wet op 17 december 2008 werd afgekondigd (Torfs, 2009) (Breesch, 2006) (Van Der Elst, 2008).

1.2.2 Auditrichtlijn 2006/43/EG

De Europese Commissie heeft vervolgens een auditrichtlijn opgesteld die alle EU-lidstaten moeten naleven en omzetten in lokale wetgeving voor de respectievelijke lidstaat en waaraan de ondernemingen van deze lidstaat moeten voldoen. De auditrichtlijn waarvan sprake, is auditrichtlijn 2006/43/EG van 17 mei 2006. Het artikel 41 uit deze richtlijn handelt over het auditcomité. Hieronder wordt besproken wat deze richtlijn voorschrijft.

De richtlijn stelt dat elke organisatie van openbaar belang een auditcomité moet oprichten. De lidstaten van de Europese Unie bepalen zelf of de auditcomités moeten samengesteld zijn uit niet-uitvoerende leden van het leidinggevende orgaan en/of leden van het toezichthoudende orgaan en/of leden benoemd door de algemene aandeelhoudersvergadering van de gecontroleerde entiteit. Minstens één lid van dit auditcomité is onafhankelijk en beschikt over de nodige deskundigheid op het gebied van boekhouding en/of controle (Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de raad van 17 mei 2006).

Voor organisaties van openbaar belang, die voldoen aan de criteria om bestempeld te worden als een kleine of middelgrote onderneming, is het door de lidstaten toegestaan om de aan het auditcomité toegewezen taken te laten uitvoeren door het leidinggevende of het toezichthoudende orgaan als geheel. Een voorwaarde die hieraan wordt gehecht, is dat de voorzitter van één van beide organen geen voorzitter van het auditcomité mag zijn indien hij of zij betrokken is bij het dagelijks bestuur (Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de raad van 17 mei 2006).

Het auditcomité moet onderstaande taken uitvoeren:

- 1) de monitoring van het financiële verslaggevingsproces;
- 2) de monitoring van de doeltreffendheid van het interne-beheersingssysteem, het interne-auditsysteem en het risicomanagementsysteem van de onderneming;
- 3) de monitoring van de wettelijke controle van de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening;
- 4) de beoordeling en monitoring van de onafhankelijkheid van de wettelijke auditor of het auditkantoor, waarbij gelet wordt op de verlening van niet-auditdiensten aan de geauditeerde onderneming (p. 17).

De benoeming van een wettelijke auditor of auditkantoor in een organisatie van openbaar belang gebeurt op voorstel van het leidinggevende of toezichthoudende orgaan. Echter, dit voorstel moet gebaseerd zijn op een aanbeveling van het auditcomité. De wettelijke auditor of het auditkantoor brengt het auditcomité op de hoogte van belangrijke zaken die aan het licht zijn gekomen tijdens de wettelijke controle van de jaarrekening en van ernstige tekortkomingen in het interne-

beheersingsproces in verband met de financiële verslaggeving (Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de raad van 17 mei 2006).

Bovenstaande bepalingen zijn niet van toepassing op organisaties van openbaar belang die een orgaan hebben met soortgelijke bevoegdheden als een auditcomité en dat is samengesteld en functioneert volgens de voorschriften aanwezig in de lidstaten en waaraan deze entiteit onderworpen is. Indien dit van toepassing is, moet de entiteit meedelen over welk orgaan het precies gaat en wat de samenstelling ervan is (Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de raad van 17 mei 2006).

De lidstaten kunnen onderstaande organisaties vrijstellen van de verplichting tot instelling van een auditcomité:

- 1) elke organisatie van openbaar belang die een dochteronderneming is, in de zin van artikel 1 van Richtlijn 83/349/EEG, indien de onderneming op groepsniveau voldoet aan de in de leden 1 tot en met 4 van dit artikel gestelde eisen;
- 2) elke organisatie van openbaar belang die een instelling voor collectieve belegging is als omschreven in artikel 1, lid 2, van Richtlijn 85/611/EEG; de lidstaten mogen ook organisaties van openbaar belang vrijstellen die het collectief beleggen van door het publiek ingelegd kapitaal als enig doel hebben, die volgens het beginsel van risicospreiding werken en die niet streven naar juridische of bestuurlijke zeggenschap over emittenten van hun onderliggende beleggingen, mits deze instellingen voor collectieve belegging zijn toegelaten en onder toezicht van bevoegde autoriteiten staan en een bewaarder hebben die taken uitvoert die gelijkwaardig zijn aan die uit hoofde van Richtlijn 85/611/EEG;
- 3) elke organisatie van openbaar belang waarvan de enige zakelijke activiteit bestaat in het uitgeven van door activa gedekte waardepapieren, zoals gedefinieerd in artikel 2, lid 5, van Verordening (EG) nr. 809/2004 van de Commissie van 29 april 2004 tot uitvoering van Richtlijn 2003/71/EG¹; in die gevallen verlangt de lidstaat van de instelling dat zij het publiek uiteenzet waarom zij het niet dienstig acht hetzij een auditcomité in te stellen, hetzij een leidinggevend of toezichthoudend orgaan dat belast is met de uitvoering van de taken van een auditcomité;
- 4) elke kredietinstelling in de zin van artikel 1, lid 1, van Richtlijn 2000/12/EG, waarvan de aandelen niet zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt in enige lidstaat in de zin van artikel 4, lid 1, punt 14, van Richtlijn 2004/39/EG en die continu of herhaaldelijk alleen obligaties heeft uitgegeven, op voorwaarde dat al die obligaties een totaal nominaal bedrag van minder dan 100 000 000 EUR vertegenwoordigen en dat zij geen prospectus uit hoofde van Richtlijn 2003/71/EG heeft gepubliceerd (p. 17).

1.2.3 Wet van 17 december 2008

Door de verschillende wetten en codes die er gekomen zijn naar aanleiding van diverse schandalen – van Enron over Ahold tot zelfs Lernout & Hauspie in België – is het auditcomité nieuw leven ingeblazen. Vroeger was het vaak een ad hoc-comité zonder nauwkeurige verantwoordelijkheden, terwijl het nu geëvolueerd is tot een algemeen erkend toezichtsorgaan met een duidelijke opdracht. Diverse studies hebben aangetoond dat auditcomités een gunstig effect hebben op zowel de onafhankelijkheid van de externe auditor (KPMG, 2006 in Breesch, 2006) als op de kwaliteit van de financiële rapportering (Chau en Leung, 2006; Song en Windram, 2004; Klein, 2002 in Breesch, 2006). Een verdere bespreking van de effecten van de karakteristieken van een auditcomité komt aan bod in hoofdstuk 3.

De verplichting tot oprichting van een auditcomité voor genoteerde ondernemingen werd reeds aanbevolen door de Corporate Governance Code als goede praktijk van deugdelijk bestuur. Deze verplichting werd door de EU-auditrichtlijn van 17 mei 2006, zoals hierboven aangegeven, veralgemeend voor alle organisaties van openbaar belang (waaronder de genoteerde ondernemingen). De Belgische wetgever heeft vervolgens deze verplichting omgezet door middel van de wet van 17 december 2008 inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen. Deze wet werd op 29 december 2008 bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad en is vanaf 8 januari 2009 van toepassing. Via deze nieuwe wetgeving wil men de wettelijke erkenning van het auditcomité bewerkstelligen. Het doel hiervan is om kwaliteitsvolle financiële informatie te bevorderen en zo het vertrouwen van het publiek te vergroten. Met betrekking tot de onafhankelijkheidscriteria voorziet de wetgever ook in een overgangsstelsel (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008).

Daarenboven heeft de wetgever deze wet op 9 februari 2009 aangepast. De wet van 17 december 2008 voorziet via artikel 133, § 6, eerste lid van het Wetboek van vennootschappen dat een afwijking op de "one to one"-regel, namelijk dat bedrijfsrevisoren uit beursgenoteerde vennootschappen in principe geen hogere vergoeding mogen vragen voor bijkomende prestaties dan voor hun wettelijke opdrachten, slechts mogelijk is: (a) na een gunstige beslissing van het auditcomité van de betrokken vennootschap of (b) na een voorafgaand positief advies van het advies- en controlecomité op de onafhankelijkheid van de commissaris (ACCOM). De wet van 9 februari 2009, die bekend gemaakt is in het Belgisch Staatsblad op 25 februari 2009, past deze regel aan. De aanpassing past punt (a) aan als volgt: na een gunstige beslissing van het voorziene auditcomité van de betrokken vennootschap of van een andere vennootschap die haar controleert. Ook wordt een punt (c) bijgevoegd: indien binnen de vennootschap een college van van elkaar onafhankelijke commissarissen is opgericht, is men niet verplicht een auditcomité op te richten (Icci, 2009) (Finance World, z.d.) (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de

genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008) (Wet tot wijziging van artikel 133, § 6, eerste lid, en artikel 526ter van het Wetboek van vennootschappen, 2009).

Ook heeft deze nieuwe Wet enkele vennootschappen vrijgesteld van de verplichting tot oprichting van een auditcomité, namelijk onderstaande:

- a) elke vennootschap die een openbare instelling voor collectieve belegging met een veranderlijk aantal rechten van deelneming is als omschreven in artikel 10 van de wet van 20 juli 2004 betreffende bepaalde vormen van collectief beheer van beleggingsportefeuilles;
- b) elke vennootschap waarvan de enige zakelijke activiteit bestaat in het uitgeven van door activa gedekte waardepapieren, zoals gedefinieerd in artikel 2, lid 5, van Verordening (EG) nr. 809/2004 van de Europese Commissie; in dat geval zet de vennootschap aan het publiek uiteen waarom zij het niet dienstig acht hetzij een auditcomité in te stellen, hetzij de raad van bestuur te belasten met de uitvoering van de taken van een auditcomité (p. 8).

1.2.4 Vergelijking tussen de auditrichtlijn en de wet van 17 december 2008

Indien de auditrichtlijn en de wet van 17 december 2008 (verder uitgediept in hoofdstuk 2) vergeleken worden, kan besloten worden dat de wet de auditrichtlijn goed geïmplementeerd heeft. Beide schrijven voor dat het auditcomité moet samengesteld zijn uit niet-uitvoerende leden. De auditrichtlijn laat hierbij de keuze uit leden van het leidinggevende orgaan en/of leden van het toezichthoudende orgaan en/of leden benoemd door de algemene aandeelhoudersvergadering van de gecontroleerde entiteit. De wet daarentegen schrijft voor dat het niet-uitvoerende leden moeten zijn uit de raad van bestuur. Zowel de richtlijn als de wet vragen dat tenminste één lid onafhankelijk is en deskundigheid bezit. De criteria waaraan men moet voldoen, zodat men de aan het auditcomité toegewezen taken kan laten uitvoeren door een ander orgaan, zijn tevens in beide bepalingen gelijk. Ook de taken zijn op één aspect na hetzelfde, namelijk dat de wet een extra opsplitsing heeft gemaakt. Een verschil tussen beide is dat in de richtlijn een uitgebreide opsomming wordt gegeven van organisaties die vrijgesteld zijn van de verplichting tot instelling van een auditcomité, terwijl de wet hiervan maar twee soorten heeft overgenomen, namelijk punt 2) en 3).

2. Het auditcomité

2.1 Situering van het auditcomité

De meeste ondernemingen worden gekenmerkt door een scheiding tussen eigendom en leiding. Deze scheiding kunnen we situeren in de agency-theorie waarin de relatie tussen principaal en agent centraal staat. De principaal stelt de agent aan om het bedrijf te besturen. In deze agency-relatie worden we geconfronteerd met een informatieasymmetrie tussen de principaal en de agent die ontstaat uit de onmogelijkheid van de principaal om een volledige controle uit te oefenen op de acties van de agent. De principalen weten niet met zekerheid welke inspanningen de agenten hebben geleverd, noch kennen ze de juistheid van het resultaat zoals weergegeven in de jaarrekening. Om het hoofd te kunnen bieden aan deze agency-problemen, moet men een deugdelijk ondernemingsbestuur opzetten dat de activiteiten in goede banen dient te leiden. Een deugdelijk ondernemingsbestuur bestaat uit een raad van bestuur, die bestaat uit uitvoerende en niet-uitvoerende toezichthoudende leden, een externe auditor en een interne auditor. Binnen de groep van niet-uitvoerende toezichthoudende leden van de raad van bestuur dient het auditcomité zijn controlerende taak op te nemen. Dit auditcomité kan het agencyprobleem verminderen door het garanderen van een objectieve en betrouwbare financiële rapportering (Breesch, 2006) (De Beelde, Everaert, Sarens, & Van Gansbeke, 2008).

Volgens Dhr. De Meersman biedt het auditcomité een zeer grote meerwaarde, aangezien er maar een beperkt aantal bestuurders bereid zijn in het operationele van de onderneming te duiken om de bedrijfsprocessen te auditen en om op die manier toegevoegde waarde te bieden. Het heeft geen zin om het management aanbevelingen te geven en deze daarna niet meer bij te staan. Aan de hand van de waardering van het management en de dankbaarheid kan men afleiden dat een auditcomité zeer belangrijk is binnen een onderneming.

Ook volgens Dhr. Lybaert is het belangrijk een auditcomité op te zetten in een onderneming. Het grootste voordeel van een auditcomité is dat het comfort geeft aan de raad van bestuur inzake financiële rapportering en risk management.

Dhr. Peeters vindt dat er heel wat voordelen verbonden zijn aan het opzetten van een auditcomité. Zo wordt de financiële rapportering grondig nagekeken, het perscomité wordt nagelezen en waar nodig aangepast, de interne controle systemen worden beoordeeld en de risico's worden besproken.

2.2 Beslissen om lid te worden

Ter ondersteuning van het beslissingsproces van potentiële leden van een auditcomité heeft het American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) enkele stappen ontworpen die CPA's moeten ondernemen alvorens te beslissen of men lid wordt van een auditcomité:

1) *Leer de wet*

De CPA's moeten de vereiste rollen, verantwoordelijkheden en plichten begrijpen die van hen verwacht worden. Men kan hiervoor gebruik maken van de wet betreffende het auditcomité, het auditcomitécharter van de onderneming, de statuten van de onderneming, ...

2) *Doe een onderzoek naar de industrie*

Kandidaat-leden moeten de industrie waarin de onderneming opereert, leren kennen. De informatie die men via websites en allerlei andere bronnen bekomt, kan men gebruiken om te bepalen in welke mate de vaardigheden en ervaring van het kandidaat-lid bruikbaar zijn en om uit te zoeken hoeveel inspanning nodig zal zijn om het bedrijf te leren kennen.

3) *Lees het charter van het auditcomité*

Men moet de toegewezen verantwoordelijkheden begrijpen en bekijken of er bijkomende plichten zijn bovenop de traditionele auditkwesties.

4) *Spreek met huidige en vorige comitéleden*

Men kan aan deze leden vragen hoelang men lid geweest is, wat hun achtergrond is, hoeveel tijd zij spendeerden aan comitédiensten, wat hun perspectief is op de belangrijkste kwesties die de onderneming beïnvloeden en welke bijkomende bronnen beschikbaar zijn voor het auditcomité.

5) *Schat hoeveel tijd je erin moet steken*

Men moet een eigen schatting maken van de tijd die men nodig zal hebben om de plichten uit te voeren. Men moet er voor zorgen dat de vereisten ruim overeenstemmen met de eigen persoonlijke situatie.

6) *Evalueer uw onafhankelijkheid*

Men moet zorgvuldig nagaan of men geen belangenconflicten heeft met de onderneming alvorens zich te voegen bij diens auditcomité.

Op basis van de informatie bekomen uit deze zes punten kan een kandidaat-lid een geïnformeerde beslissing maken of het deel wil uitmaken van een auditcomité (Scarpati, 2003).

2.3 Auditcomité in de nieuwe wet

De wet schrijft voor dat het auditcomité moet bestaan uit niet-uitvoerende leden van de raad van bestuur, waarbij een bestuurder, lid van het directiecomité en elke bestuurder die belast is met het dagelijks bestuur, door de wet beschouwd wordt als een uitvoerende bestuurder. Ook minstens één persoon moet als een onafhankelijke bestuurder kunnen werken en moet beschikken over de nodige kennis en deskundigheid op het gebied van boekhouding (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008).

Vennootschappen die op geconsolideerde basis aan tenminste twee van de volgende drie criteria voldoen: (1) gemiddeld aantal werknemers gedurende het betrokken boekjaar van minder dan 250 personen; (2) balanstotaal van minder dan of gelijk aan 43.000.000 euro; (3) jaarlijkse netto-omzet van minder dan of gelijk aan 50.000.000 euro, zijn niet verplicht een auditcomité op te richten. De raad van bestuur zal dan de taken uitvoeren die normaal aan het auditcomité worden toegewezen. Hieraan is echter wel een voorwaarde verbonden, namelijk dat deze vennootschap over minstens één onafhankelijke bestuurder moet beschikken en dat, indien de voorzitter van de raad van bestuur een uitvoerende bestuurder is, hij het voorzitterschap van dit orgaan niet mag waarnemen als dat optreedt in de hoedanigheid van auditcomité (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008).

2.3.1 Taken van het auditcomité

De bevoegdheid van het auditcomité is voornamelijk adviserend en daarnaast staat het de raad van bestuur bij in de toezichthoudende functie. Zo verstrekt het comité aan de raad onafhankelijk advies en biedt het een redelijke zekerheid over de adequaatheid en de doelmatigheid van risicomanagement en interne controle. De manier van functioneren en de expliciete verantwoordelijkheden van het auditcomité worden vastgelegd in een eigen huishoudelijk reglement dat moet goedgekeurd worden door de raad van bestuur (Qualified Audit Partners, 2009a).

Volgens het door artikel 15 van de wet van 17 december 2008 ingevoerde artikel 526bis § 4 van het Wetboek van vennootschappen zijn de belangrijkste taken van het auditcomité:

- monitoring van het financiële verslaggevingsproces;
- monitoring van de doeltreffendheid van de systemen voor interne controle en risicobeheer van de vennootschap;
- indien er een interne audit bestaat, monitoring van de interne audit en van zijn doeltreffendheid;

- monitoring van de wettelijke controle van de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening, inclusief opvolging van de vragen en aanbevelingen geformuleerd door de commissaris en, in voorkomend geval, door de bedrijfsrevisor die instaat voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening;
- beoordeling en monitoring van de onafhankelijkheid van de commissaris en, in voorkomend geval, van de bedrijfsrevisor die instaat voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening, waarbij met name wordt gelet op de verlening van bijkomende diensten aan de vennootschap (p. 12).

Het auditcomité moet op geregelde tijdstippen een verslag uitbrengen over de uitvoering van zijn taken aan de raad van bestuur.

Volgens Dhr. De Meersman focust zijn auditcomité zich voornamelijk op de controle van de cijfers. Hierbij is de interpretatie van deze cijfers belangrijk. Daarnaast houdt het comité zich ook bezig met de interne audit van de operationele procedures. Zo wordt onderzocht of de procedures gevolgd worden op het operationele niveau en of er mogelijkheden zijn tot fraude in deze procedures. Tot slot onderzoekt men wat de risico's zijn in de verschillende processen aanwezig in een onderneming. Volgens Dhr. De Meersman is het doel van elk auditcomité dan ook een goed rapport te schrijven en een samenvatting mee te delen aan de raad van bestuur over de activiteiten aanwezig in de onderneming. Op deze manier kan de raad inschatten hoe alles verloopt in de onderneming, wat de risico's zijn, of aan deze risico's gewerkt wordt, wat de actiepunten zijn, of deze worden geregeld en of alles snel genoeg verloopt.

Ook volgens Dhr. Lybaert worden de hierboven beschreven taken uitgevoerd door het auditcomité. Zij hebben in hun charter een zeer uitgebreide opsomming gemaakt van wat precies de verantwoordelijkheden zijn van een auditcomité en wat hun rechten zijn om deze taken en verantwoordelijkheden te kunnen uitvoeren.

Het audit- en riskcomité van Ageas houdt net zoals het comité van Dhr. De Meersman toezicht op de financiële rapportering en hiervoor moet men viermaal per jaar de kwartaalcijfers bespreken en goedkeuren. Daarnaast ziet het comité ook toe op een goede interne controle van dit proces. Het audit- en riskcomité heeft samengevat drie hoofdtaken: (1) het nazicht van de interne audit; (2) compliance en risk management; en (3) de rapportering aan de raad van bestuur.

2.3.2 Interne audit

De interne audit gaat na of het vastgelegde beleid in werkelijkheid wordt uitgevoerd en of de vooropgestelde doelstellingen bereikt worden. De voornaamste opdracht van de interne audit houdt dan ook de evaluatie van de gepastheid en de doeltreffendheid, de kwaliteit en de efficiëntie

van het systeem van risicobeheersing en interne controle in. Dit houdt financiële audits in, audits op de rekeningen, nalevingsaudits en operationele audits. Ook ad-hoc opdrachten kunnen mogelijk zijn (Icci, 2009).

De interne audit verzekert het management en het auditcomité dat de risico's die organisaties ondervinden goed worden begrepen en gepast worden gemanaged. Leden van de interne audit worden belast met het bijstaan van de organisatie in de effectieve vervulling van zijn verantwoordelijkheden, met het promoten van de oprichting van kost-effectieve controles, met het schatten van risico's en het aanbevelen van maatregelen om deze risico's te verminderen (Qualified Audit Partners, z.d.).

De bestaande wetgeving richt zich niet tot de interactie tussen het auditcomité en de interne auditfunctie of de verantwoordelijkheden van deze functie. Daarom moet deze relatie duidelijk gedefinieerd en aangepakt worden in het charter van het auditcomité (Deloitte, z.d.).

Voor het auditcomité is de taak weggelegd om het interne audit proces binnen ondernemingen na te kijken. Op basis van een studie heeft het Audit Committee Institute (ACI) vijf "gouden regels" geïdentificeerd voor auditcomités in verband met deze taak. Het auditcomité moet namelijk het volgende verzekeren:

- de auditplannen zijn voldoende breed in omvang en worden op tijd uitgevoerd;
- de auditrapporten zijn geïmplementeerd;
- het auditteam is onafhankelijk, gemachtigd en voldoende bemand en beschikt over voldoende bronnen;
- effectieve functionering wordt verbeterd door het comité van personeel te voorzien met voldoende ervaring;
- een open en transparante relatie met audit en andere controle professionals is aanwezig (Belgian Audit Committee Institute, 2007).

Het auditcomité van Dhr. De Meersman heeft het meeste contact met de interne auditor. Deze regelt alles en bezorgt zeer veel informatie aan het comité. De interne auditor is bij de vaste vergaderingen altijd aanwezig en deze persoon geeft ook bijna alle presentaties. Ook zijn er ad-hoc vergaderingen met de interne auditor, waarbij men even langs loopt bij deze persoon om te kijken of alles goed verloopt. De interne auditor stelt na elke vergadering het verslag op en stuurt dit rond naar de leden van het auditcomité.

Bij Belgacom heeft het auditcomité veel contact met de gedelegeerd bestuurder, de Chief Financial Officer, de Chief Accounting alsook met de interne en externe auditors. Ze krijgen de meeste informatie van de CFO en de interne auditor. Het hoofd van de interne audit rapporteert telkens aan de voorzitter van het auditcomité en het comité moet het auditplan en het jaarlijks budget van

de interne audit goedkeuren. Samen behandelen ze dan ook de auditverslagen afgeleverd door de externe auditor. De meest voorkomende communicatiemiddelen die gebruikt worden zijn e-mail, telefoon en rechtstreekse contacten.

Volgens Dhr. Martens is de relatie tussen de interne audit en het auditcomité erg afhankelijk van de voorzitter van het auditcomité, diens persoonlijkheid en diens ervaring.

2.3.3 Externe audit

Het auditcomité is het belangrijkste aanspreekpunt voor de externe bedrijfsrevisor. Het comité geeft advies en bericht aan de raad van bestuur over de selectie, de aanstelling en de verlenging van de bedrijfsrevisor. Ook rapporteert het over de onafhankelijkheid van deze en de doeltreffendheid van het externe auditproces. Het auditcomité wil een optimale coördinatie met de bedrijfsrevisor bekomen met respect voor de wettelijk vastgelegde opdrachten en bevoegdheden die deze persoon moet uitvoeren (IBR, 2008).

De nieuwe wet voorziet ook een wijziging in verband met de bedrijfsrevisor. Zo werden de regels aangaande de niet-audit diensten en het ontslag van de bedrijfsrevisoren gewijzigd. De benoeming van de bedrijfsrevisor blijft, in de vennootschappen die volgens de wet verplicht zijn een auditcomité op te richten, gebeuren op voorstel van het bestuursorgaan. Echter, het bestuursorgaan kan dit voorstel enkel doen op voorstel van het auditcomité (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008).

De bedrijfsrevisor moet bij het auditcomité verslag uitbrengen over belangrijke zaken die aan het licht zijn gekomen bij de uitoefening van zijn wettelijke controle van de jaarrekening. Belangrijke zaken zijn voornamelijk ernstige tekortkomingen in de interne controle van de financiële verslaggeving. De bedrijfsrevisor moet tevens (a) jaarlijks schriftelijk zijn onafhankelijkheid van de vennootschap aan het auditcomité bevestigen; (b) jaarlijks alle bijkomende diensten die men verricht heeft voor de vennootschap melden aan het auditcomité; (c) overleg voeren met het auditcomité over de bedreigingen voor deze onafhankelijkheid en veiligheidsmaatregelen, genomen om deze bedreigingen te beperken (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008).

Volgens Dhr. De Meersman is de relatie tussen zijn auditcomité en de bedrijfsrevisor zeer zakelijk, wat ook bij het auditcomité van Dhr. Peeters het geval is. De bedrijfsrevisor wordt door het auditcomité van Dhr. De Meersman zeer kritisch bekeken en dit gebeurt ook omgekeerd. De bedrijfsrevisoren zijn op elke vergadering aanwezig, maar niet de hele tijd. Zij geven dan hun

mening over alle cijfers. De aanbevelingen van de bedrijfsrevisor worden aan het management bezorgd via een management letter, waarna ze geïmplementeerd worden door deze.

Ook bij Belgacom verloopt de relatie tussen het auditcomité en de bedrijfsrevisoren goed. Met hen wordt vier keer per jaar vergaderd, samen met de andere betrokken partijen. De communicatiemiddelen die worden gebruikt voor het contact met de bedrijfsrevisor zijn voornamelijk e-mail, telefoon en rechtstreeks contact. Het auditcomité bespreekt met de bedrijfsrevisor de auditverslagen die deze hebben uitgegeven. De aanbevelingen die de bedrijfsrevisoren geven zijn actiepunten voor het management. De CFO kijkt na of het management deze adviezen implementeert. Ook bij Ageas moet de directie de aanbevelingen van de bedrijfsrevisor uitvoeren en deze uitvoering wordt op de volgende vergadering terug behandeld.

2.3.4 Deskundigheid op het gebied van boekhouding en audit en nieuwe onafhankelijkheidscriteria

Minstens één lid van het auditcomité moet een onafhankelijke bestuurder zijn en moet beschikken over de nodige deskundigheid op het gebied van boekhouding en audit. Daarnaast moeten de leden van het auditcomité ook beschikken over een collectieve deskundigheid op het gebied van de activiteiten van de betrokken onderneming en op het gebied van boekhouding en audit. In het jaarverslag van de raad van bestuur wordt deze onafhankelijkheid en deskundigheid verantwoord (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008).

Deskundigheid is altijd al aanwezig geweest in de onderneming volgens Dhr. De Meersman, aangezien op basis hiervan de personen toegelaten worden tot een raad van bestuur. Indien men geen ervaring of deskundigheid bezit, zal het auditcomité niet kunnen functioneren. Een deskundige in zijn auditcomité wordt aanschouwd als iemand die een aantal jaar audit of revisoraat heeft gedaan, het vereiste diploma bezit en voldoende ervaring heeft opgedaan. Deze deskundigheid wordt beoordeeld door het auditcomité zelf.

Deskundigheid bij Belgacom wil zeggen dat de voorzitter van het auditcomité kennis en ervaring heeft inzake financiële rapportering. Hij kan de financiële staten lezen en begrijpen en kent de regels in verband met IFRS. Hij moet ook ervaring hebben met interne en externe controle. Bij voorkeur heeft hij ervaring als CFO van een beursgenoteerde onderneming. Daarnaast moet hij ook het vereiste diploma bezitten. Of iemand onafhankelijk of deskundig is, wordt nagekeken door het benoemings- en remuneratiecomité. Dit comité doet dan een aanbeveling aan de raad van bestuur.

Aangezien KBC Ancora maar een kleine onderneming is, heeft men geen specifieke definitie in verband met deskundigheid opgesteld. Het is enkel mondeling gedefinieerd en niet verder

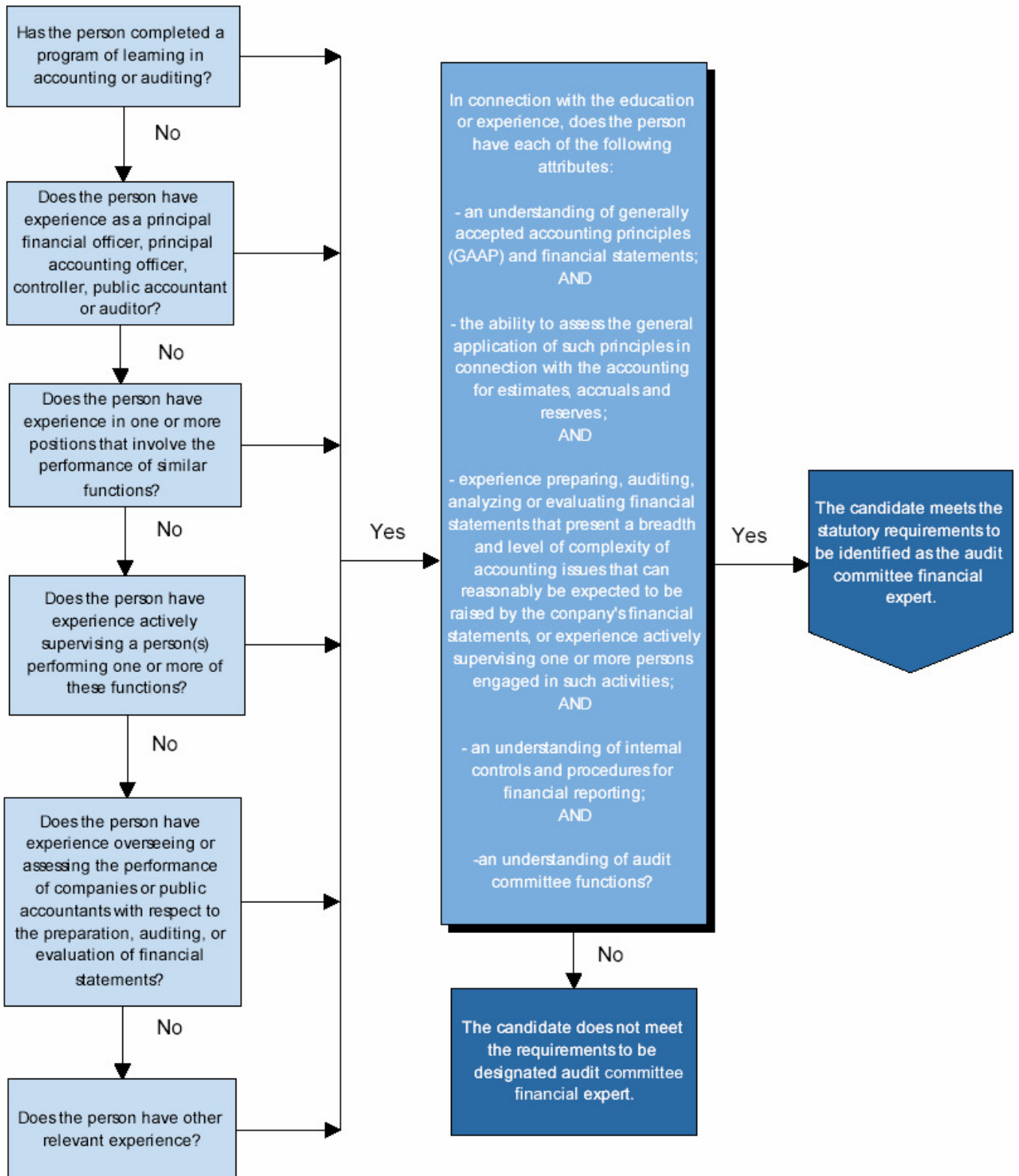
uitgewerkt. De leden van het auditcomité kennen elkaar en hebben dus weet van de beroepsbezigheden van hun collega's. Men kiest onderling binnen het auditcomité wie op basis van zijn kennis en ervaring als de deskundige kan aangeduid worden. Het is niet zo dat de voorzitter van het auditcomité altijd de deskundige is.

Ook bij Ageas heeft men geen vaste criteria voor deskundigheid op papier vastgelegd. Ook zij verstaan onder deskundigheid mensen die een bepaalde track record hebben, een bepaalde leeftijd bereikt hebben, cijfers kunnen interpreteren, ontwikkelingen kunnen herkennen en kansen kunnen zien. Dergelijke personen kunnen volgens Dhr. Martens ervaringen, best practices en waarschuwingen van buitenaf binnen in de onderneming brengen.

Hieronder vindt u de decision tree die wordt toegepast door de Securities and Exchange Commission (SEC) in de Verenigde Staten. Deze boom illustreert hoe het auditcomité een kandidaat evalueert om hem/haar te beschouwen als financieel expert. Zoals u kunt zien, bevat deze boom zeer veel vereisten vooraleer men een lid van het auditcomité als financieel expert kan aanduiden. De Belgische wet daarentegen is hierover zeer vaag en geeft niet duidelijk aan wat precies deskundigheid inhoudt of hoe men een kandidaat deskundige moet evalueren.

De SEC definieert een financieel expert als een persoon die de volgende kenmerken bezit:

- een begrip van de GAAP (generally accepted accounting principles) en de financiële staten;
- het vermogen om de algemene toepassing van dergelijke principes met betrekking tot de boekhouding van ramingen, accruals en reserves te beoordelen;
- ervaring in het voorbereiden, het controleren, het analyseren of het evalueren van financiële staten;
- een begrip van interne controles en procedures voor financiële rapportering;
- een begrip van de functies van een auditcomité (Belgian Audit Committee Institute, 2005a).

Figur 1: Decision tree SEC: financial expert (AICPA, 2004)

De nieuwe wet maakt de onafhankelijkheidscriteria strenger en die zijn van toepassing op de onafhankelijke bestuurder die zetelt in het auditcomité. Volgens het door artikel 20 van de wet van 17 december 2008 ingevoerde artikel 913ter wordt men als onafhankelijk gekwalificeerd, als een bestuurder minstens voldoet aan de volgende criteria:

1. gedurende een tijdvak van vijf jaar voorafgaand aan zijn benoeming, noch in de vennootschap, noch in een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11, een mandaat van lid van het bestuursorgaan of van de directieraad of een functie van lid van het directiecomité of van persoon belast met het dagelijks bestuur hebben uitgeoefend;
2. niet meer dan drie opeenvolgende mandaten in de raad van toezicht hebben uitgeoefend, zonder dat dit tijdvak langer mag zijn dan twaalf jaar;
3. gedurende een tijdvak van drie jaar voorafgaand aan zijn benoeming, geen deel hebben uitgemaakt van het leidinggevend personeel in de zin van artikel 19, 2°, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, van de vennootschap of van een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11;
4. geen vergoeding of ander belangrijk voordeel van vermogensrechtelijke aard ontvangen of hebben ontvangen van de vennootschap of van een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11, buiten de tantièmes en de vergoeding die hij eventueel ontvangt of heeft ontvangen als lid van de raad van toezicht of, ingeval van een monistisch gestructureerde vennootschap, als niet-uitvoerend lid van het bestuursorgaan;
5. geen maatschappelijke rechten bezitten die een tiende of meer vertegenwoordigen van het kapitaal, van het maatschappelijk fonds of van een categorie aandelen van de vennootschap en in geen geval een aandeelhouder vertegenwoordigen die onder de voorwaarden valt van dit punt;
6. geen significante zakelijke relatie hebben of in het voorbije boekjaar hebben gehad met de vennootschap of met een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11, noch rechtstreeks noch als vennoot, aandeelhouder, lid van het bestuursorgaan, lid van de directieraad of lid van het leidinggevend personeel in de zin van artikel 19, 2°, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, van een vennootschap of persoon die een dergelijke relatie onderhoudt;
7. in de voorbije drie jaar geen vennoot of werknemer zijn geweest van de huidige of vorige externe auditor van de vennootschap of van een daarmee verbonden vennootschap of persoon in de zin van artikel 11;
8. geen uitvoerend lid zijn van het bestuursorgaan van een andere vennootschap waarin een lid van de directieraad van de vennootschap zitting heeft in de hoedanigheid van niet-uitvoerend lid van het bestuursorgaan of lid van de raad van toezicht, en geen andere belangrijke banden hebben met de uitvoerende leden van de directieraad van de vennootschap uit hoofde van functies bij andere vennootschappen of organen;

9. geen echtgenoot, wettelijk samenwonende partner of bloed- of aanverwanten tot de tweede graad hebben die in de vennootschap of in een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11, een mandaat van lid van het bestuursorgaan, lid van de directieraad, persoon belast met het dagelijks bestuur of lid van het leidinggevend personeel, in de zin van artikel 19, 2°, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, uitoefenen, of die zich in een van de andere in de punten 1 tot 8 beschreven gevallen bevinden (p. 15). (Een vergelijking tussen deze wetgeving en de Corporate Governance Code volgt in hoofdstuk 2.5).

Het benoemingsbesluit vermeldt de redenen op grond waarvan de hoedanigheid van onafhankelijke bestuurder wordt toegekend. Echter, de onafhankelijke bestuurders die vóór 8 januari 2009 reeds waren benoemd en voldoen aan de criteria van het oude artikel 524, sectie 4, lid 2 in het Wetboek van vennootschappen, maar niet aan alle criteria van het nieuwe artikel 526ter van het Wetboek, mogen tot 1 juli 2011 blijven zetelen als onafhankelijke bestuurder. Dit is een overgangperiode die de onderneming de kans biedt om nieuwe onafhankelijke bestuurders te zoeken die aan de criteria voldoen (Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen, 2008) (Qualified Audit Partners, 2009b).

Doordat men nu niet meer kan afwijken van de onafhankelijkheidscriteria en men deze verplicht moet toepassen, zal er veel verlies aan knowhow zijn volgens Dhr. De Meersman. Men mag nu niet meer langer dan 12 jaar zetelen in een auditcomité, waardoor de personen die veel kennis bezitten over de onderneming, deze moeten verlaten. De personen die zetelen in het auditcomité moeten een document ondertekenen, waar de verschillende onafhankelijkheidscriteria in staan beschreven, om hun onafhankelijkheid te bewijzen. Belangrijk hierbij op te merken is dat onafhankelijkheid vooral in het hoofd zit. Men kan onafhankelijk zijn op papier, maar dit niet zijn in de praktijk. Naast deze onafhankelijkheid en deskundigheid is ook betrokkenheid zeer belangrijk volgens Dhr. De Meersman. Het is niet mogelijk om in een raad van bestuur te zetelen als er geen passie is voor de onderneming of de producten van de onderneming, aangezien er zeer veel gevraagd wordt van deze personen.

Belgacom maakt ook gebruik van de onafhankelijkheidscriteria beschreven in het Wetboek van vennootschappen. Zij vinden zowel onafhankelijkheid als deskundigheid zeer belangrijk om een goed functionerend auditcomité te bekomen dat voldoende afstand heeft ten overstaan van het management van de onderneming.

In de onderneming KBC Ancora heeft men de onafhankelijkheidscriteria die staan beschreven in de wet van 17 december 2008 volledig overgenomen. Oorspronkelijk waren de onafhankelijkheidscriteria van de onderneming strenger dan de criteria waaraan men nu voldoet, aangezien de toenmalige criteria zijn ontstaan vóór de corporate governance wet van 2002. Vanaf

heden gaat men telkens verwijzen naar de wet. Het benoemingscomité kijkt na of de onafhankelijke bestuurders aan alle criteria van de wetgeving voldoen. Volgens Dhr. Peeters zijn de onafhankelijkheidsregels goed en helpen ze voor een groot stuk, maar of iemand nu echt onafhankelijk is, zit in het hoofd van deze persoon. Onafhankelijke en deskundige personen in een auditcomité zijn zeker belangrijk volgens hem, aangezien deze tijdens moeilijke tijden een onafhankelijk advies kunnen geven.

Ook bij Ageas maakt men gebruik van de onafhankelijkheidscriteria beschreven in de wet. Deze staan beschreven in het charter van de onderneming en worden zo ook gerespecteerd. De Corporate Secretary kijkt de onafhankelijkheid en de deskundigheid na in nauw overleg met de voorzitter van de raad van bestuur. Ook Dhr. Martens benadrukt dat onafhankelijkheid eerder een "state of mind" is. De Corporate Secretary moet zich afvragen of iemand in staat is kritisch te blijven en vragen te stellen, ondanks het feit dat hij/zij een leuke positie bekleedt en een redelijke vergoeding ontvangt. De leden van het auditcomité moeten personen zijn met een goede persoonlijkheid die gebaseerd is op deskundigheid.

2.4 Auditcomité in de Corporate Governance Code

In principe 5 wordt aanbevolen om gespecialiseerde comités op te richten. Deze comités moeten specifieke aangelegenheden analyseren en de raad hierover adviseren. De raad blijft echter wel de (eind)verantwoordelijkheid bezitten om beslissingen te nemen aangaande de vennootschap. De raad van bestuur bepaalt het intern reglement van elk comité en neemt dit reglement op in het corporate governance charter. In dit reglement detailleert de raad de rol, de samenstelling en de werking van elk comité (Commissie Corporate Governance, 2009b).

Naar aanleiding van principe 5 en overeenkomstig het Wetboek van vennootschappen richt de raad van bestuur verschillende comités op en één daarvan is het auditcomité. De opdracht van dit auditcomité bestaat erin de raad van bestuur bij te staan bij het verkrijgen van redelijke zekerheid betreffende de optimale werking van het interne controlesysteem en de betrouwbaarheid van de informatie voor de aandeelhouders en de financiële markten (Commissie Corporate Governance, 2009b).

2.4.1 Samenstelling

De raad van bestuur moet voor elk comité leden en een voorzitter aanstellen, wat gecontroleerd wordt door de voorzitter van de raad van bestuur. Elk comité dat wordt opgericht moet minstens bestaan uit drie leden en de duur van het mandaat als lid van een comité mag niet langer zijn dan de duur van het lidmaatschap van de raad van bestuur. De comités die worden opgericht hebben tevens de mogelijkheid om op kosten van de vennootschap extern professioneel advies in te

winnen. Indien men dit wenst, moet de voorzitter van de raad van bestuur worden ingelicht. De raad van bestuur vraagt ook van elk comité een verslag over haar bevindingen en aanbevelingen na elke comitévergadering (Commissie Corporate Governance, 2009b).

De raad van bestuur, waar Dhr. De Meersman zetelt in het auditcomité, bepaalt het precieze aantal waaruit het auditcomité bestaat. Hijzelf vindt eveneens drie een ideaal aantal, aangezien er bij de vergaderingen nog meer personen aanwezig zijn en waardoor het uiteindelijk niet meer efficiënt werken zou zijn. De raad draagt tevens de kandidaten voor door de personen te selecteren waarvan zij vinden dat deze voldoen aan de vooropgestelde criteria. Indien deze persoon akkoord is om te zetelen in het comité, volgt een gesprek in de raad zonder deze persoon en worden de voor- en nadelen besproken van hem/haar. Het auditcomité van Dhr. De Meersman maakt één tot twee keer per jaar gebruik van extern professioneel advies. Dit advies bekomt men voornamelijk van personen die risico-elementen bestuderen, personen die prijsoffertes berekenen, ...

Bij Belgacom bepaalt ook de raad van bestuur het aantal leden dat zetelt in het auditcomité. Actueel telt het auditcomité vijf leden en dit is voor een bedrijf als Belgacom een ideaal aantal. De voorzitter van de raad van bestuur zal het dossier voor de aanstelling van nieuwe leden in het auditcomité op de agenda plaatsen van het benoemings- en bezoldigingscomité, waarna deze aanbevelingen formuleren aan de raad van bestuur. De raad neemt dan op basis van deze aanbevelingen de uiteindelijke beslissing. Van extern professioneel advies wordt maar zelden gebruik gemaakt.

Ook bij KBC Ancora bepaalt de raad van bestuur het aantal leden. Het aantal leden moet men in verhouding tot de grootte van de raad van bestuur bekijken en de hoeveelheid die men moet auditen. Indien er een nieuwe functie in het auditcomité vrijkomt, kunnen de leden van de raad van bestuur zich hiervoor kandidaat stellen. Het benoemingscomité maakt samen met de voorzitter van het auditcomité een beoordeling van de kandidaten en doet dan een aanbeveling aan de raad van bestuur, die de uiteindelijke beslissing neemt. Het auditcomité heeft alle autoriteiten ter zijne beschikking om extern professioneel advies in te winnen, maar zij hebben hier nog niet veel gebruik van gemaakt.

De leden van het auditcomité van Ageas worden in de raad van bestuur gekozen en de raad bepaalt dan ook het precieze aantal. Nieuwe leden voor de raad van bestuur worden gevonden via de netwerken van de leden van de raad of soms wordt beroep gedaan op een headhunter. De samenstelling van een auditcomité vindt op een tamelijk informele manier plaats. In de raad wordt een voorzitter voor het auditcomité gekozen en deze moet voor de volledige samenstelling zorgen door te peilen bij andere leden van de raad of zij in het auditcomité willen zetelen. Ook Ageas maakt maar zeer uitzonderlijk gebruik van extern professioneel advies.

Het auditcomité, één van de comités die de raad van bestuur opricht, mag uitsluitend uit niet-uitvoerende bestuurders bestaan. Onafhankelijkheid van minstens de meerderheid van de leden van het auditcomité is vereist alsook ervaring op het gebied van boekhouding en audit van minstens één lid. Opdat het auditcomité zijn rol effectief kan vervullen, verzekert de raad van bestuur dat dit comité over voldoende relevante deskundigheid beschikt, ondermeer op het gebied van boekhouding, audit en financiële aangelegenheden. Als men lid wordt van een comité in de schoot van de raad van bestuur dan krijgen deze nieuwe leden een initiële vorming. Deze vorming omvat het intern reglement van het auditcomité en het verschaft een overzicht van de organisatie van de interne controle en de systemen voor risicobeheer. De nieuwe leden moeten tevens volledige informatie verkrijgen over de specifieke operationele, financiële, boekhoudkundige en auditkenmerken van de onderneming. Daarnaast maakt een ontmoeting met de commissaris en het betrokken personeel ook deel uit van de vorming. Deze vorming is noodzakelijk opdat de nieuwe leden zich met kennis van zaken van hun taken kunnen kwijten. Deze vorming is echter een leidraad bij de toepassing van de code waardoor ze niet verplicht is om na te leven of waardoor het niet verplicht is om niet-naleving te verantwoorden (Commissie Corporate Governance, 2009b).

In de auditcomités, waarin Dhr. De Meersman zetelt, wordt geen initiële vorming gegeven. De raad van bestuur weet wat de precieze taken zijn van een auditcomité aan de hand van het charter en op basis hiervan zoekt men geschikte onafhankelijke bestuurders met ervaring en deskundigheid die in een comité willen zetelen. De selectie van de bestuurders gebeurt al op basis van deze criteria waardoor deze personen geen initiële vorming behoeven. Er kan wel een opleiding plaatsvinden in het operationele gebied bijvoorbeeld een opleiding over wat het bedrijf precies inhoudt, bedrijfsbezoeken, een gesprek met bepaalde mensen over de business, ...

Ook bij Ageas krijgt men een inleidende opleiding over het bedrijf dat één tot twee dagen duurt. Tijdens deze opleiding komen alle afdelingen kort aan bod, krijgt men de belangrijkste documenten te zien, komen de hoofdspelers praten en maakt men kennis met deze, ...

In KBC Ancora krijgt men een initiële opleiding over de structuur van de onderneming. Daarnaast krijgen de leden van het auditcomité nog andere opleidingen afhankelijk van diens ervaring en kennis. Dhr. Peeters heeft zelf bij de oprichting van het auditcomité in 2001 externe opleidingen gevolgd over wat het auditcomité precies doet.

2.4.2 Taken van het auditcomité

Op basis van de huidige wetgeving is het auditcomité volgens de Corporate Governance Code 2009 belast met de monitoring van:

- het financiële verslaggevingsproces;
- de doeltreffendheid van de systemen voor interne controle en risicobeheer van de vennootschap;
- de interne audit, de desbetreffende activiteiten en zijn doeltreffendheid;
- de wettelijke controle van de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening, inclusief de opvolging van de vragen en aanbevelingen geformuleerd door de erkende commissaris;
- de onafhankelijkheid van de erkende commissarissen en, in voorkomend geval, van de bedrijfsrevisor die instaat voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening, waarbij namelijk wordt gelet op de verlening van bijkomende diensten aan de gecontroleerde entiteit (p. 19).

De activiteiten die het auditcomité vervult, kunnen opgesplitst worden in drie categorieën:

- 1) de controle over de jaarrekening en de boekhoudkundige verwerking;
- 2) de monitoring van het interne beheerssysteem, het nazicht over de interne audit, de gepaste ontwikkeling van de controleprocedure en hun juiste toepassing;
- 3) het risicobeheer.

Het auditcomité moet verslag uitbrengen bij de raad van bestuur over de uitoefening van zijn taken, waarbij melding wordt gemaakt van alle kwesties waarin het comité van oordeel is dat er iets moet worden ondernomen of dat er verbeteringen nodig zijn (Commissie Corporate Governance, 2009b).

2.4.3 Interne audit

In een onderneming wordt een onafhankelijke interne auditfunctie opgericht die beschikt over de nodige middelen en de knowhow, welke zijn aangepast aan de aard, de omvang en de complexiteit van de vennootschap. Indien men geen interne auditfunctie heeft, moet men jaarlijks evalueren of dit noodzakelijk is (Commissie Corporate Governance, 2009b).

KBC Ancora heeft ook geen interne audit opgericht. Het auditcomité moet elk jaar de noodzaak aan een interne auditfunctie onderzoeken. Tot nu toe heeft men omwille van de grootte van de onderneming geen nood aan een dergelijke functie.

2.4.4 Externe audit

De selectie, de benoeming en de herbenoeming van de bedrijfsrevisor en de voorwaarden voor zijn aanstelling gebeuren op voorstel van het auditcomité, die dit bekend maakt aan de raad van bestuur. De voorstellen komen aan bod in de algemene vergadering van de aandeelhouders en deze moeten vervolgens dit voorstel goedkeuren (Commissie Corporate Governance, 2009b).

De bedrijfsrevisor moet jaarlijks aan het auditcomité zijn onafhankelijkheid van de vennootschap schriftelijk bevestigen. Hij schrijft dan een verslag aan het auditcomité met daarin een omschrijving van alle banden van hem met de vennootschap en haar groep. Hij voert ook overleg met dit comité over de bedreigingen voor zijn onafhankelijkheid en de veiligheidsmaatregelen die genomen zijn om deze bedreiging te beperken. Hij meldt tevens jaarlijks aan het auditcomité alle bijkomende diensten die hij verricht heeft voor de vennootschap. Het auditcomité monitort de aard en de reikwijdte van deze bijkomende diensten en legt aan de raad een beleidsplan voor met de vermelding van diensten die (1) uitgesloten zijn; (2) toegelaten zijn na beoordeling door het comité; en (3) toegelaten zijn zonder verwijzing naar het auditcomité, met inachtneming van de specifieke vereisten van het Wetboek van vennootschappen. De bedrijfsrevisor brengt ook verslag uit aan het auditcomité over belangrijke zaken die bij de uitoefening van zijn wettelijke controle aan het licht zijn gekomen (ernstige tekortkomingen in de interne controle). De doeltreffendheid van het externe auditproces wordt beoordeeld door het auditcomité en zij gaan ook na in welke mate het management voldoet aan de aanbevelingen die de bedrijfsrevisor in zijn "management letter" gemaakt heeft. Indien er een aanleiding is tot ontslagname van de bedrijfsrevisor dan stelt het auditcomité een onderzoek in naar de kwesties ervan (Commissie Corporate Governance, 2009b).

2.4.5 Onafhankelijkheidscriteria

Bestuurders worden als onafhankelijk gezien als men voldoet aan de onderstaande criteria die de Corporate Governance Code 2009 voorschrijft:

- 1) Gedurende een tijdvak van vijf jaar voorafgaand aan zijn benoeming, noch in de vennootschap, noch in een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11 W.Venn., een mandaat van uitvoerend lid van het bestuursorgaan of een functie van lid van het directiecomité of van persoon belast met het dagelijks bestuur hebben uitgeoefend;
- 2) Niet meer dan drie opeenvolgende mandaten als niet-uitvoerend bestuurder in de raad van bestuur hebben uitgeoefend, zonder dat dit tijdvak langer mag zijn dan twaalf jaar;
- 3) Gedurende een tijdvak van drie jaar voorafgaand aan zijn benoeming, geen deel hebben uitgemaakt van het leidinggevend personeel in de zin van artikel 19, 2°, van de wet van 20

- september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, van de vennootschap of van een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11 W.Venn.;
- 4) Geen vergoeding of ander belangrijk voordeel van vermogensrechtelijke aard ontvangen of hebben ontvangen van de vennootschap of van een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11 W.Venn., buiten de tantièmes en de vergoeding die hij eventueel ontvangt of heeft ontvangen als niet-uitvoerend lid van het bestuursorgaan of lid van het toezichthoudende orgaan;
 - 5) (a) Geen maatschappelijke rechten bezitten die een tiende of meer vertegenwoordigen van het kapitaal, van het maatschappelijk fonds of van een categorie aandelen van de vennootschap;
 - (b) indien hij maatschappelijke rechten bezit die een quotum van minder dan 10% vertegenwoordigen:
 - mogen die maatschappelijke rechten samen met de maatschappelijke rechten die in dezelfde vennootschap worden aangehouden door vennootschappen waarover de onafhankelijk bestuurder controle heeft, geen tiende bereiken van het kapitaal, van het maatschappelijk fonds of van een categorie aandelen van de vennootschap; of
 - mogen de daden van beschikking over die aandelen of de uitoefening van de daaraan verbonden rechten niet onderworpen zijn aan overeenkomsten of aan eenzijdige verbintenissen die het onafhankelijk lid van het bestuursorgaan heeft aangegaan;
 - (c) In geen geval een aandeelhouder vertegenwoordigen die onder de voorwaarden valt van dit punt 5);
 - 6) Geen significante zakelijke relatie hebben of in het voorbije boekjaar hebben gehad met de vennootschap of met een daarmee verbonden vennootschap of persoon zoals bepaald in artikel 11 W.Venn., noch rechtstreeks noch als vennoot, aandeelhouder, lid van het bestuursorgaan of lid van het leidinggevend personeel in de zin van artikel 19, 2°, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, van een vennootschap of persoon die een dergelijke relatie onderhoudt;
 - 7) In de voorbije drie jaar geen vennoot of werknemer zijn geweest van de huidige of vorige externe auditor van de vennootschap of van een daarmee verbonden vennootschap of persoon in de zin van artikel 11 W.Venn.;
 - 8) Geen uitvoerend lid zijn van het bestuursorgaan van een andere vennootschap waarin een uitvoerend bestuurder van de vennootschap zetelt in de hoedanigheid van een niet-uitvoerend lid van het bestuursorgaan of als lid van het toezichthoudende orgaan, en geen andere belangrijke banden hebben met uitvoerende bestuurders van de vennootschap uit hoofde van functies bij andere vennootschappen of organen;
 - 9) Geen echtgenoot, wettelijk samenwonende partner of bloed- of aanverwanten tot de tweede graad hebben die in de vennootschap of in een daarmee verbonden vennootschap

of persoon zoals bepaald in artikel 11 W.Venn., een mandaat van lid van het bestuursorgaan, lid van het directiecomité, persoon belast met het dagelijks bestuur of lid van het leidinggevend personeel, in de zin van artikel 19, 2°, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, uitoefenen, of die zich in een van de andere in de punten 1) tot 8) beschreven gevallen bevinden (p. 27 e.v.).

2.4.6 Financiële verslaggevingsproces

De monitoring van de financiële verslaggeving houdt in dat het auditcomité de relevantie en de samenhang van de door de vennootschap en haar groep toegepaste standaarden voor jaarrekeningen gaat beoordelen. Dit is een beoordeling van de nauwkeurigheid, de volledigheid en het consequente karakter van de financiële informatie. De beoordeling heeft betrekking op periodieke informatie vóór de publicatie ervan en gebeurt op basis van een auditprogramma dat door het auditcomité wordt gehanteerd. Indien er significante kwesties zijn inzake financiële verslaggeving dan bespreekt het auditcomité dit met zowel het uitvoerend management als met de externe auditor (Commissie Corporate Governance, 2009b).

In het auditcomité van Ageas houdt men vier vergaderingen over de kwartaalcijfers van de onderneming. Deze cijfers worden eerst kritisch bekeken door het auditcomité alvorens deze gepubliceerd worden voor de aandeelhouders.

2.4.7 Systemen voor interne controle en risicobeheer

De interne controle- en risicobeheersystemen worden opgemaakt door het uitvoerend management. De monitoring van de doeltreffendheid ervan gebeurt minstens een keer per jaar door het auditcomité. Het houdt in dat het auditcomité de verklaringen in verband met de interne controle en het risicobeheer beoordeelt die in de corporate governance-verklaring worden opgenomen. Deze monitoring heeft tot doel het verzekeren van de doeltreffende identificatie, beheer en publicatie van de belangrijkste risico's (Commissie Corporate Governance, 2009b).

2.4.8 Werking van het auditcomité

Het auditcomité komt minstens viermaal per jaar samen. Het comité herziet regelmatig zijn intern reglement, het evalueert zijn eigen doeltreffendheid en het doet aanbevelingen met betrekking tot de nodige wijzigingen aan de raad van bestuur (hoofdstuk 2.4.9 handelt over de zelfevaluatie van het auditcomité). Het comité komt ook minstens tweemaal per jaar samen met de externe en de interne auditor. Tijdens deze bijeenkomst overlegt men over de materies die betrekking hebben op het intern reglement en alle kwesties in verband met het auditproces, voornamelijk de zwakke punten van de interne controle. Het auditcomité kan de chief executive officer, de chief financial

officer, de interne auditor en de externe auditor uitnodigen op één van haar vergaderingen. Een lid van het uitvoerend management moet niet aanwezig zijn als het comité met een relevant persoon wil spreken. Het auditcomité is het belangrijkste aanspreekpunt voor de interne en externe auditor en de auditoren moeten ook een gewaarborgde vrije toegang hebben tot de voorzitter van de raad van bestuur en de voorzitter van het auditcomité (Commissie Corporate Governance, 2009b).

Er kruipt volgens Dhr. De Meersman zeer veel tijd en werk in een auditcomité. Het grootste werk kruipt voornamelijk in de operationele audit. Dit houdt het checken van de risico's in, de opvolging van de aanbevelingen, de activiteiten, en de correcties, alsook de discussies met het management. Het auditcomité van Dhr. De Meersman komt minstens viermaal per jaar samen en dit van 9u tot 13u. Deze vergaderingen zijn vooraf door de voorzitter van het auditcomité vastgelegd voor het volledige jaar en deze inviteert iedereen. Een extra vergadering vindt enkel plaats als men te ver achterop raakt met de bespreking van de operationele audit. De voorzitter van het auditcomité stelt samen met de interne auditor de agenda samen. De meest voorkomende agendapunten zijn de volgende: (1) het verslag van de vorige vergadering; (2) de bespreking van de financiële cijfers; (3) de operationele audits; en (4) de commentaar van de bedrijfsrevisor. De personen die aanwezig zijn op een vergadering zijn (1) het management; (2) de bedrijfsrevisoren (voor een bepaalde tijd); (3) de interne auditor; en (4) de leden van het auditcomité. Het management is aanwezig op de vergaderingen zodat het auditcomité onmiddellijk vragen kan stellen. Minstens één keer per jaar wordt ook een vergadering gehouden waar enkel de leden van het auditcomité ongeveer een uurtje samen zitten vlak voordat de anderen de vergadering bijwonen. In dit uurtje worden gevoelige punten aangekaart zoals de evaluatie van het management.

Het auditcomité van Belgacom houdt vier vergaderingen per jaar van telkens drie uur. Dit zijn vergaderingen die tevoren zijn vastgelegd. De voorbereiding van een dergelijke vergadering vraagt enkele uren werk en de investering van de voorzitter van het auditcomité is daarbij groter, omdat het hoofd van de interne audit rechtstreeks aan hem rapporteert. De jaarlijkse agenda wordt bepaald door het comité zelf op voorstel van het secretariaat in samenspraak met het management. De meest voorkomende agendapunten zijn (1) de financiële resultaten; (2) de interne audits; (3) de externe audit; (4) de risico's aanwezig in de onderneming; en (5) de overeenstemming met de wet- en regelgeving. De personen, naast de leden van het auditcomité, die aanwezig zijn op een vergadering zijn (1) de gedelegeerd bestuurder; (2) de CFO; (3) de Chief Accounting; (4) het hoofd van de interne audit; en (5) de secretaris-generaal. Deze personen worden allen expliciet uitgenodigd. De rol die zij spelen in de vergaderingen is deels actief, deels constructief en ze hebben een grote beïnvloedingsfactor, maar ze domineren de vergadering niet. Een keer per jaar wordt ongeveer 30 minuten vergadert met enkel de externe auditors. Hier wordt dan de vraag gesteld of de interne en externe audit hun opdracht in voldoende onafhankelijkheid kunnen uitvoeren en of ze voldoende medewerking krijgen van het management.

Het auditcomité van Dhr. Peeters houdt vier vergaderingen per jaar, die meestal twee tot tweeënhalf uur duren. Jaarlijks wordt een agenda opgemaakt met vaste vergadermomenten en vergaderpunten door de voorzitter van het auditcomité en de secretaris. Extra vergaderingen zijn altijd mogelijk en nieuwe topics ontstaan door een wederzijdse wisselwerking tussen het management en de voorzitter van het auditcomité. Op de vergaderingen zijn het management en de mensen die de agendapunten toelichten aanwezig. De voorzitter van de raad van bestuur en de commissaris hebben een doorlopende uitnodiging. De personen die aanwezig zijn op de vergadering moeten bepaalde agendapunten bespreken en toelichten, aan hen worden vragen gesteld en zij kunnen de discussies mee volgen. Deze personen bepalen dus mee het gesprek en de discussies waarop de beraadslaging gebaseerd is. Deze beraadslaging vindt plaats op het einde van iedere vergadering door uitsluitend de leden van het auditcomité, waardoor het management geen dominerende rol kan uitoefenen.

Het auditcomité van Ageas houdt vier vaste vergaderingen per jaar in tegenstelling tot het oude Fortis dat zes keer per jaar vergaderde. Fortis hield vier vergaderingen over de kwartaalcijfers en twee vergaderingen om dieper in te gaan op bepaalde thema's. Een ideaal aantal vergaderingen is vijf per jaar volgens Dhr. Martens. Naast de vier vergaderingen die Ageas houdt, zijn nog extra vergaderingen mogelijk. Een vergadering over de kwartaalcijfers duurt bij Ageas gemiddeld zes uur, van half 11 tot half 5. De agenda wordt opgesteld door de Corporate Secretary die ook het verslag opmaakt en alle nodige documenten voorziet drie werkdagen voor de eigenlijke vergadering. Op de vergadering zijn de leden van het auditcomité aanwezig, de chief executive officer, de deputy CEO, de chief financial officer, de chief risk officer, de externe accountant en de chief auditor. De risk manager en de compliance officer worden binnengeroepen als hun onderwerp aan de beurt is en de voorzitter van de raad heeft een "standing invitation". Tijdens de vergadering wordt pagina per pagina doorheen de aangereikte informatie gegaan, nadat eventueel een presentatie is gegeven. Als iemand een vraag heeft bij een bepaalde pagina kan deze persoon zijn vraag stellen. Uiteindelijk wordt gezamenlijk een beslissing genomen.

2.4.9 Zelfevaluatie

De Corporate Governance Code 2009 schrijft voor dat het auditcomité jaarlijks een zelfevaluatie van de prestaties en effectiviteit moet uitvoeren. Daarenboven moet de raad ook een eigen beoordeling maken van de effectiviteit van hun comités. Het Audit Committee Institute (ACI) heeft daarom een drie-stappenplan gemaakt om de leden te helpen bij deze evaluatie.

Stap 1: discussier over het evaluatieproces dat men gaat volgen

Auditcomités moeten bepalen welke benadering ze willen gebruiken:

- Wie zal het evaluatieproces coördineren?
- Wie zal een vragenlijst opstellen?

- Wie zal verantwoordelijk zijn voor het verzamelen van de resultaten?
- Zal de zelfevaluatie ondernomen worden als een groepsactiviteit?
- Wie zal zorgen voor de initiële en bijkomende input?

Stap 2: Een vragenlijst als zelfevaluatie of een evaluatie in groep

Eens een vragenlijst is opgesteld zal elk lid van het auditcomité en andere toegewijde partijen deze lijst onafhankelijk van elkaar invullen. Als de resultaten zijn samengevoegd, kan het auditcomité een open discussie houden, geleid door haar voorzitter, over de zaken die verbeterd moeten worden of waar er een grote variatie in antwoorden aanwezig is. Als alternatief kan de zelfevaluatie ondernomen worden als een groepsactiviteit geleid door de voorzitter van het auditcomité of een externe partij.

Stap 3: Resultaten bepaalde aspecten en rapportering

Gedurende de evaluatiesessie zal het auditcomité wensen om aan bepaalde aspecten meer aandacht te besteden dan aan andere. Een geschikte bepaling van deze aspecten wordt beïnvloed door een aantal factoren:

- het auditcomitécharter;
- de strategieën, risicoschattingen en interne controle omgeving van de onderneming;
- het resultaat van vorige zelfevaluaties;
- de fase van maturiteit van het auditcomité;
- de mening van stakeholders met betrekking tot corporate governance prestaties;
- huidige en opkomende bedrijfs- en economische factoren.

De resultaten van de zelfevaluatie en mogelijke actieplannen of aanbevelingen zouden dan gerapporteerd moeten worden aan de raad van bestuur (Belgian Audit Committee Institute, 2006).

In de ondernemingen, waar Dhr. De Meersman in het auditcomité zetelt, gebruikt men voor de evaluatie een auto-beoordeling. Men geeft hierbij een beoordeling van één tot vijf op verschillende aspecten in verband met de raad van bestuur. De voorzitter van de raad van bestuur voert bijkomend ook een individuele evaluatie uit van de personen die in de comités zetelen.

Bij Belgacom wordt het auditcomité geëvalueerd door de raad van bestuur met behulp van externe consultants. Een zelfevaluatie houdt het auditcomité niet.

Het auditcomité van Dhr. Peeters doet een zelfevaluatie, opgesteld door PricewaterhouseCoopers, en de werking wordt ook geëvalueerd door de raad van bestuur. Dhr. Peeters vindt een zelfevaluatie zeer nuttig om te weten of het auditcomité wel goed werkt en op deze manier beseft men de omvang van zijn taken. Ook bij Ageas doet men een zelfevaluatie door individueel een formulier in te vullen en daarnaast wordt ook de mening van de raad van bestuur gevraagd.

2.4.10 Relatie tussen CEO en voorzitter raad van bestuur

In een vennootschap wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen enerzijds de voorzitter van de raad van bestuur, die verantwoordelijk is voor het leiden van deze raad, en anderzijds de chief executive officer (CEO), de uitvoerende verantwoordelijke voor het leiden van de ondernemingsactiviteiten. Deze twee functies mogen niet door één en dezelfde persoon uitgeoefend worden (Commissie Corporate Governance, 2009b).

Volgens Collier en Gregory (1999) vermindert de activiteit van het auditcomité in ondernemingen die de rol van voorzitter van de raad van bestuur en CEO combineren. Ook vinden Anderson, Gillan en Deli (2003) dat ondernemingen die de CEO en de voorzitter scheiden informatievere winsten vrijgeven.

Echter, Brickley, Coles en Jarrell (1997) vinden in hun studie dat de kosten van een scheiding groter zijn dan de voordelen ervan voor de meeste grote ondernemingen. Ook toont Kwon (2008) aan dat als de raad niet onafhankelijk genoeg is om de CEO te disciplineren, het optimaal voor de raad is het leiderschap te nemen door twee verschillende personen in te zetten als CEO en als voorzitter van de raad van bestuur.

We kunnen dus concluderen dat de studies uiteenlopende resultaten opleveren. Ook de wetgeving is stilzwijgend over deze scheiding, waardoor een onderneming zelf de kosten en baten van dergelijke scheiding moet afwegen en moet nagaan wat het beste is in hun onderneming. Indien ze daarmee afwijken van de regel van corporate governance kunnen ze dit verantwoorden in het jaarverslag.

2.4.11 Openbaarmaking

In bijlage F van de Corporate Governance Code 2009 staan de vereisten rond de openbaarmaking naar alle belanghebbenden beschreven. Twee documenten zijn hier van belang: het corporate governance charter (CG-Charter) en de corporate governance verklaring (een corporate governance hoofdstuk in het jaarverslag) (Commissie Corporate Governance, 2009b).

Het CG-Charter moet elke beursgenoteerde onderneming in België publiceren op haar website. Dit charter omvat het intern reglement van het auditcomité van de onderneming. In het jaarverslag moet elke beursgenoteerde onderneming ook een hoofdstuk wijden aan corporate governance, de zogenaamde CG-verklaring. De informatie rond het auditcomité in dit hoofdstuk omvat:

- Een lijst van de leden van het auditcomité, met vermelding welke leden onafhankelijk zijn;

- Een activiteitenverslag van de bijeenkomsten van het auditcomité, het aantal vergaderingen en de aanwezigheidslijst;
- Het bedrag van de remuneratie en andere voordelen toegekend aan de niet-uitvoerende bestuurders (inclusief de leden van het auditcomité) (Commissie Corporate Governance, 2009b).

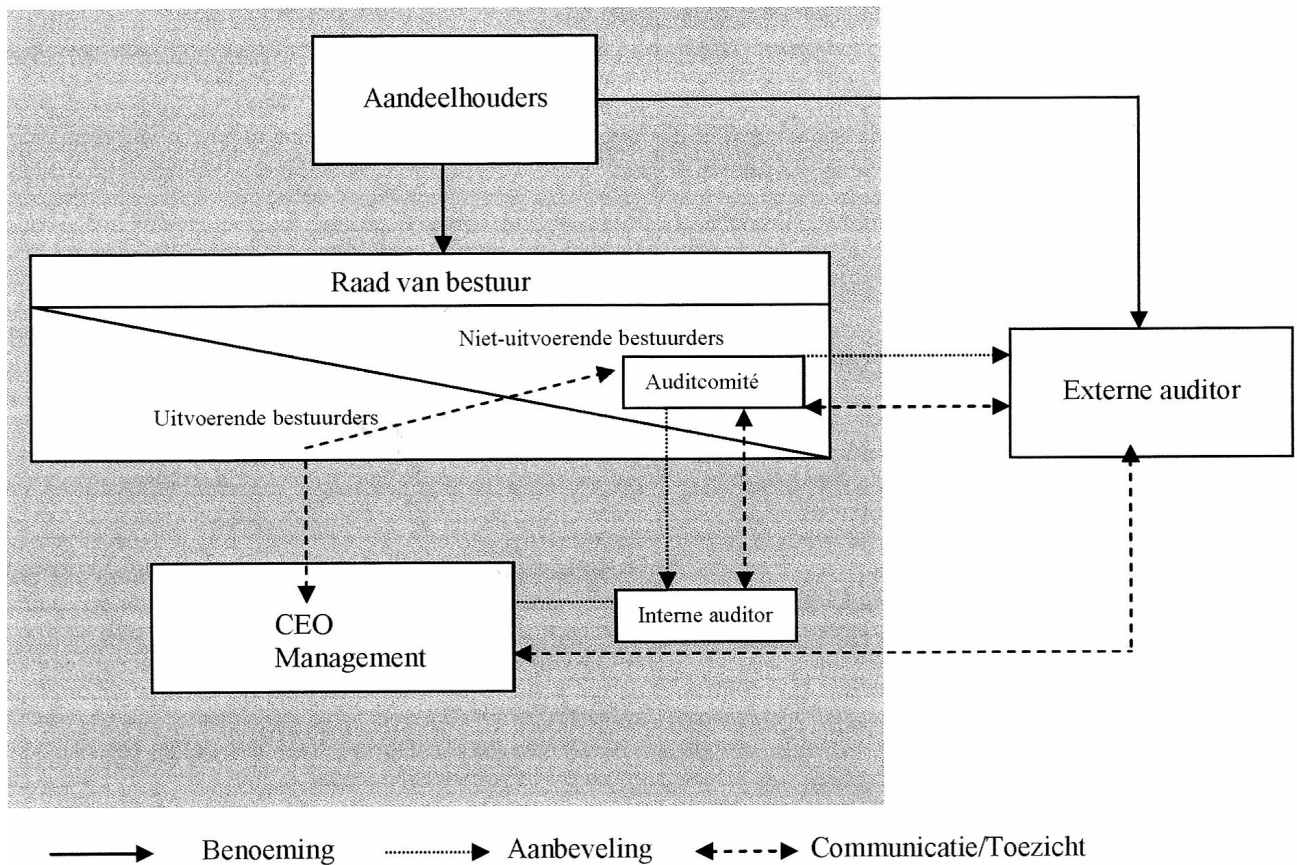
2.5 Vergelijking tussen de Code en de Wet

Zowel de Code als de Wet schrijven voor dat het auditcomité uit niet-uitvoerende leden moet bestaan. De Code geeft een precies aantal weer waaruit een auditcomité best bestaat, terwijl de Wet hierover niets vermeldt. In de Code geeft men ook aan dat de duur van het mandaat als lid van een comité niet langer mag zijn dan de duur van het lidmaatschap van de raad van bestuur. Ook hierover vermeldt de Wet niets. De Code schrijft voor dat minstens de meerderheid van de leden van het auditcomité onafhankelijk moet zijn, terwijl de Wet voorschrijft dat slechts één persoon onafhankelijk moet zijn. Wat betreft het aantal deskundigen in een auditcomité zijn zowel de Code als de Wet hetzelfde, namelijk één persoon. De taken van het auditcomité die in de Code staan beschreven, zijn gebaseerd op de huidige wetgeving en komen dus overeen met de taken in de Wet. In beide staat tevens geschreven dat het auditcomité verslag moet uitbrengen aan de raad van bestuur. In de Code staat ook vermeld dat het comité minstens viermaal per jaar moet samenkomen. Hiervan wordt echter niets vermeld in de Wet. Als we dan tot slot de onafhankelijkheidscriteria van de Wet met de Code vergelijken, zien we dat hierin bijna geen verschil aanwezig is. Het kleine verschil is te vinden bij de uitbreiding in verband met punt 5, indien men maatschappelijke rechten bezit die een quotum van minder dan 10 % vertegenwoordigen. Ook kunnen we hier opmerken dat de Code dieper ingaat op de precieze werking van het auditcomité, terwijl de Wet hierover stilzwijgend is.

Tabel 1: Vergelijking tussen de Wet en de Code (eigen werk)

	Wet	Code
Aantal onafhankelijken	1	meerderheid
Aantal deskundigen	1	1
Aantal leden	geen vermelding	minimaal 3
Aantal vergaderingen	geen vermelding	minimaal 4x/jaar

2.6 Onderlinge relaties met het auditcomité

Figuur 2: De onderlinge relaties met het auditcomité (Breesch, 2006)

Deze figuur geeft een samenvatting van de relaties tussen het auditcomité enerzijds en de interne auditor, externe auditor, raad van bestuur en management (CEO) anderzijds. Het auditcomité wordt opgericht in de schoot van de raad van bestuur en bestaat enkel uit niet-uitvoerende

bestuurders. Het auditcomité communiceert met en houdt toezicht op zowel de externe als interne auditor alsook de CEO. Daarnaast doet het auditcomité ook aanbevelingen aan de interne en externe auditor.

2.6.1 Relatie tussen het auditcomité en de voorzitter van de raad van bestuur

De voorzitter van de raad van bestuur is nooit aanwezig op de vergaderingen van het auditcomité van Dhr. De Meersman. Deze persoon heeft meestal wel een "standing invitation", waardoor hij op alle vergaderingen aanwezig mag zijn. Over het algemeen gebeurt dit bijna nooit. Hiervan wordt enkel gebruik gemaakt wanneer een nieuw bestuurslid geïntroduceerd wordt. De voorzitter van het auditcomité krijgt veel respect als hij het goed doet in de onderneming en in de raad van bestuur. De voorzitter van het auditcomité wordt gezien als een vertrouwensman en de voorzitter van de raad van bestuur moet er op kunnen vertrouwen dat de voorzitter van het auditcomité alles aan het licht brengt. De relatie moet dus zeer goed verlopen tussen beide personen.

De voorzitter van de raad van bestuur heeft een doorlopende uitnodiging in het auditcomité van Dhr. Peeters, alsook in het auditcomité van Ageas.

2.6.2 Relatie tussen het auditcomité en het uitvoerend management

De relatie van het auditcomité van Dhr. De Meersman met het uitvoerend management bestaat erin het management duidelijk te maken dat men het auditplan volgt en dat men hiervan niet mag afwijken. Indien het uitvoerend management toch met iets niet akkoord is, kan zij de implementatie van de aanbevelingen vertragen. De vertragingen worden echter regelmatig door het auditcomité bediscussieert. In plaats van de aanbevelingen te vertragen kan het uitvoerend management ook een herziening vragen in verband met een bepaalde aanbeveling. Tussen het auditcomité en het management vinden soms discussies plaats, maar het auditcomité zal altijd zijn eigen advies doorsturen naar de raad van bestuur en zal zich dus niet laten beïnvloeden door het management.

Bij Belgacom bestaat er tussen het uitvoerend management en het auditcomité een zeer open, professionele relatie, waarbij het auditcomité niet beïnvloed wordt door het management. Een dergelijke relatie is ook aanwezig bij KBC Ancora.

2.7 Vijf basisprincipes voor auditcomités

Als reactie op de vele schandalen zijn bestuurders meer dan ooit gefocust op het verbeteren van zowel de effectiviteit als de efficiëntie van hun auditcomité, alsook het verbeteren van de interactie met het management, de interne en de externe auditors. Het behoud van een dynamisch

auditcomité proces is één van de belangrijkste bekommernissen. Omwille van het feit dat er veel verschillende "best practices" zijn, namelijk diverse wetten en corporate governance codes, heeft het Audit Committee Institute (ACI) vijf basisprincipes ontwikkeld die hieronder kort worden besproken. Het ACI is ervan overtuigd dat deze principes de grondslag kunnen bieden voor elk comité om zijn eigen "best practices" te ontwikkelen en aan te nemen.

Principe 1

Zie in dat de dynamiek van elke onderneming, raad en auditcomité uniek is – one size does not fit all. De organisatie en werking van het auditcomité moet rekening houden met de unieke aspecten van de organisatie- en governancestructuur van de onderneming. De overdracht van verantwoordelijkheden door de raad van bestuur aan een auditcomité moet duidelijk zijn en moet open staan voor de noden en cultuur van de onderneming en de raad als geheel. Eens de verantwoordelijkheden zijn overgedragen, is de voortdurende ondersteuning van de raad bij de activiteiten van het comité, inclusief geschikte management interactie, cruciaal.

Principe 2

De raad moet ervoor zorgen dat het auditcomité de "juiste" individuen bevat die zorgen voor onafhankelijk en objectief toezicht. Om een dergelijk toezicht te kunnen uitvoeren, moeten de comitéleden ijverig, werkelijk onafhankelijk en kundig zijn. Daarenboven moeten ze de onderneming begrijpen alsook de kern van complexe transacties doorzien en zich ervan verzekeren dat de financiële staten een weerspiegeling vormen van hun begrip. Het auditcomité moet hiervoor zowel toegang hebben tot en begrip hebben van alle relevante informatie en ervaring.

Principe 3

De raad en het auditcomité moeten voortdurend beoordelen of, en verklaren dat, de "tone at the top" het aandringen op volledigheid en nauwkeurigheid in de financiële verslaggeving opneemt. De onderneming moet de juiste "tone at the top" hebben en het auditcomité is de bewaker van de volledigheid van de financiële verslaggeving.

Principe 4

Het auditcomité moet de verantwoordingsplicht van de externe auditor aan zowel de raad als het auditcomité eisen en continu versterken. Het auditcomité, de externe auditor en het senior management moeten allemaal deze rapporteringsrelatie erkennen en hun trouw daaraan betonen via hun acties en daden.

Principe 5

Auditcomités moeten een proces implementeren dat hun begrip en monitoring ondersteunt van de:

- specifieke rol van het auditcomité in relatie tot de rollen van de andere deelnemers in het financiële rapporteringsproces;

- kritieke financiële rapporteringsrisico's;
- effectiviteit van de financiële rapporteringscontroles;
- onafhankelijkheid, de verantwoordingsplicht en de effectiviteit van de externe auditor;
- transparantie van de financiële rapportering.

Met een goed uitgewerkt proces, gebaseerd op een begrip van de specifieke rollen van het management, de interne auditor en de externe auditor, zal het auditcomité een kader kunnen oprichten waarbinnen men effectief toezicht kan uitoefenen – om te luisteren, te bevragen, te beoordelen en te betwisten (Belgian Audit Committee Insitute, 2005b).

Dhr. De Meersman vindt dat een lid van het auditcomité de volgende drie zaken moet bezitten:

(1) men moet een passie voelen voor het product dat de onderneming maakt en men moet zich erbij betrokken voelen; (2) men moet alle momenten beschikbaar zijn en bereid zijn de agenda om te gooien om belangrijke beslissingen te nemen; en (3) men moet bereid zijn om in ad-hoc comités te zetelen die opgericht worden buiten de audit om het management te ondersteunen bij bijvoorbeeld een kapitaalverhoging of een acquisitie.

3. Effecten van de karakteristieken van een auditcomité

In het derde hoofdstuk van deze eindverhandeling wordt dieper ingegaan op de doeltreffendheid van een auditcomité. Het door artikel 15 van de wet van 17 december 2008 ingevoerde artikel 526*bis* § 2 vereist voortaan dat:

Het auditcomité is samengesteld uit niet-uitvoerende leden van de raad van bestuur. Tenminste één lid van het auditcomité is een onafhankelijk bestuurder (...), en beschikt over de nodige deskundigheid op het gebied van boekhouding en audit.

Uit dit artikel kan afgeleid worden dat de wetgever twee karakteristieken belangrijk acht opdat het auditcomité zijn taken, zoals vermeld in artikel 526*bis* § 4, naar behoren zou kunnen uitvoeren:

- 1) auditcomité onafhankelijkheid; en
- 2) auditcomité deskundigheid.

Daarom wordt er in wat volgt, nagegaan wat de effecten van deze onafhankelijkheid en deskundigheid van een auditcomité zijn. Daarnaast wordt ook nagegaan wat de invloed is van het aantal leden die zetelen in het auditcomité en het aantal vergaderingen die dit comité houdt.

3.1 Effecten van de aanwezigheid van een auditcomité

Er zijn een aantal studies uitgevoerd over het loutere effect van de aanwezigheid van een auditcomité. Zo concluderen DeFond en Jiambalvo (1991) dat er voor Amerikaanse bedrijven minder winstmanagement, namelijk een overdrijving van de winsten, gebeurt in bedrijven die een auditcomité hebben opgericht in vergelijking met bedrijven zonder een auditcomité. Volgens Piot en Janin (2007) geldt een soortgelijke conclusie voor Franse bedrijven, namelijk dat abnormale accruals verminderen wanneer een auditcomité aanwezig is. Echter, in het Verenigd Koninkrijk vinden Peasnell, Pope en Young (2005) dat de aanwezigheid van een auditcomité geen directe invloed heeft op de omvang van inkomsten-verhogende manipulaties, alsook dat auditcomités geen directe invloed hebben op de graad van neerwaartse manipulatie. Willekens en Sercu (2005) hebben het effect onderzocht voor België en vonden geen significant verband tussen de aanwezigheid van een auditcomité en de mate van winstmanagement. Zij vinden ook geen verband tussen de aanwezigheid van een auditcomité en de mate van transparantie in de vrijwillige financiële en niet-financiële verslaggeving door bedrijven. In onderzoeken naar de relatie tussen de aanwezigheid van een auditcomité en fraude vindt Beasley (1996) dat de aanwezigheid van een auditcomité niet significant gerelateerd is aan het ontdekken van fraude. Echter, Dechow, Sloan en Sweeney (1996) en McMullen (1996, in Abbott, Parker & Peters, 2004) vinden een significante negatieve relatie tussen de aanwezigheid van een auditcomité en fraude.

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat de loutere aanwezigheid van een auditcomité positieve invloeden heeft, maar niet voldoende kan zijn om ook effectief het verslaggevingsproces van bedrijven te monitoren. Hiertoe zijn andere karakteristieken vereist die hieronder worden onderzocht, namelijk onafhankelijkheid en deskundigheid van het auditcomité.

3.2 Effecten van de onafhankelijkheid van een auditcomité

Uit de onderzoeken die zijn bestudeerd, kunnen twee categorieën van effecten waargenomen worden. De eerste categorie is het effect van auditcomité onafhankelijkheid op de kwaliteit van de financiële verslaggeving van bedrijven. De tweede, de effecten van onafhankelijkheid op de externe auditkwaliteit. Deze effecten komen respectievelijk hieronder aan bod.

3.2.1 Kwaliteit van de financiële verslaggeving

Eén van de belangrijke taken die een auditcomité moet uitvoeren volgens artikel 526bis § 4 is de monitoring van het financiële verslaggevingsproces. Er bestaan enkele studies die nagaan of volledig onafhankelijke auditcomités beter slagen in deze monitoring dan niet of minder onafhankelijke auditcomités.

In de diverse onderzoeken werden drie soorten effecten op de financiële verslaggeving bestudeerd:

- 1) invloed van auditcomité onafhankelijkheid op de mate van resultaatsturing door bedrijven;
- 2) invloed van auditcomité onafhankelijkheid op de kans op fraude uitgevoerd door bedrijven;
- 3) invloed van auditcomité onafhankelijkheid op de kans dat een bedrijf verplicht wordt resultaatcorrecties uit te voeren.

3.2.1.1 Effecten op resultaatsturing

Klein (2002) vindt een niet-lineair negatief verband tussen de mate van onafhankelijkheid van een auditcomité en de mate van resultaatsturing uitgevoerd door een bedrijf. Opvallend in zijn onderzoek is het feit dat enkel auditcomités met een meerderheid aan onafhankelijke leden resultaatsturing beter bestrijden dan auditcomités met allemaal onafhankelijke leden, wat ook de Code Corporate Governance 2009 voorschrijft. Een vermindering van het aantal onafhankelijke leden van een auditcomité gaat samen met grote stijgingen in abnormale accruals¹. Ook Bédard, Chtourou en Courteau (2004) vinden een negatief significant verband, maar in tegenstelling tot Klein (2002) vindt hij dit verband enkel als alle leden van het auditcomité onafhankelijk zijn. Ook Parker (2000, in Yang & Krishnan, 2005) vindt een negatief verband tussen de hoeveelheid onafhankelijke leden en jaarlijkse discretionaire accruals die de winsten doen toenemen.

¹ Kosten die ten laste komen van het boekjaar, maar betaald worden in het volgende boekjaar

Resultaatsturing is tevens negatief gerelateerd aan auditcomité onafhankelijkheid volgens Ebrahim (2007) en deze negatieve relatie is sterker wanneer het auditcomité actiever is.

Echter, een hele reeks andere studies vindt geen significant verband tussen de onafhankelijkheid van een auditcomité en de mate van resultaatsturing door bedrijven (Xie, Davidson & DaDalt, 2003; Yang et al., 2005; en Rahman & Ali, 2006). Hoe de studies precies werden uitgevoerd, staat beschreven in de tabellen na hoofdstuk 3.7.

Uit deze onderzoeken kan besloten worden dat er over het algemeen een negatief verband aanwezig is tussen de onafhankelijkheid van een auditcomité en de kans op resultaatsturing, aangezien de meerderheid van de onderzoeken deze relatie vindt en de rest geen significant verband kunnen aantonen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er in een onderneming met meer onafhankelijke leden minder resultaatsturing gebeurt, wat positief is.

3.2.1.2 Effecten op de kans op fraude

Als daarna naar de studies in verband met de kans op fraude wordt gekeken, toont Abbott, Park en Parker (2000) een negatief significant verband aan tussen de kans op fraude en de aanwezigheid van een volledig onafhankelijk auditcomité. Dit verband wil zeggen dat de kans op fraude groter is als er minder onafhankelijke leden zetelen in het auditcomité. Soortgelijk verband wordt ook aangetoond door Persons (2005). Hij toont aan dat de kans op fraude kleiner is wanneer een auditcomité uitsluitend uit onafhankelijke bestuurders is samengesteld en wanneer deze leden minder lidmaatschap in de raad van andere bedrijven hebben.

Uit de onderzochte artikels kan besloten worden dat, indien een auditcomité uitsluitend uit onafhankelijke leden bestaat, er minder kans is op fraude.

3.2.1.3 Effecten op de kans op resultaatcorrecties

Abbott et al. (2004) hebben een onderzoek uitgevoerd naar de kans dat een bedrijf een resultaatcorrectie moet doorvoeren en auditcomité onafhankelijkheid. Op dit gebied stellen ze een negatief significant verband vast, namelijk dat de kans op een resultaatcorrectie afneemt wanneer het auditcomité uitsluitend uit onafhankelijke leden bestaat.

Niet alle studies vinden een significant verband. Agrawal en Chadha (2005) vinden namelijk geen verband tussen het percentage van onafhankelijke leden in het auditcomité en de kans dat er een resultaatcorrectie moet doorgevoerd worden. Gelijkaardig vinden Lin et al. (2006) geen significant verband tussen de aanwezigheid van een volledig onafhankelijk auditcomité en de kans dat er een resultaatcorrectie moet doorgevoerd worden.

Er kan dus geconstateerd worden dat de diverse studies niet eenduidig zijn. Over het algemeen kan een negatief verband vastgesteld worden tussen de kans op een resultaatcorrectie in de financiële verslaggeving en de onafhankelijkheid van auditcomités. Dit wil zeggen dat meer onafhankelijkheid een gunstige invloed heeft, aangezien het resulteert in minder resultaatcorrecties.

3.2.2 Externe auditkwaliteit

Naast de monitoring van het financiële verslaggevingsproces, heeft het auditcomité ook invloed op de auditkwaliteit en voert ze de monitoring uit met betrekking tot de externe audit (artikel 526*bis* § 4 d) en e) van het Wetboek van vennootschappen). Daarom wordt in deze paragraaf onderzocht wat verschillende studies aantonen in verband met de relatie tussen auditcomité onafhankelijkheid en de effecten op auditkwaliteit. We maken een onderscheid tussen twee effecten:

- 1) het honorarium van de audit; en
- 2) verklaring met opmerking over going-concern.

3.2.2.1 Audithonorarium

Abbott, Parker, Peters en Raghunandan (2003) en Carcello, Hermanson, Neal en Riley (2002) tonen aan dat de aanwezigheid van onafhankelijke leden in een auditcomité geassocieerd wordt met hogere uitgaven voor de externe audit. Hieruit kan afgeleid worden dat, ofwel de onafhankelijken, die zetelen in het auditcomité, eisen dat meer middelen worden vrijgemaakt om een externe audit van hogere kwaliteit te laten uitvoeren, ofwel dat de onderneming veel belang hecht aan auditkwaliteit en hiervoor meer wil uitgeven en dus ook een goed auditcomité wenst te hebben. Dit is ook weer een positieve invloed die uitgaat van een onafhankelijk auditcomité.

3.2.2.2 Verklaring met opmerking over going-concern

Carcello en Neal (2000) en Parker, Peters en Turetsky (2005) tonen in hun studies aan dat de kans dat een externe auditor een verklaring met opmerking maakt over de going-concern significant lager is des te meer niet-onafhankelijke leden er in het auditcomité zetelen. Hieruit kan het volgende afgeleid worden. De onafhankelijken die zetelen in het auditcomité oefenen meer druk uit op de externe auditor, die hierdoor sneller – indien hij het nodig acht – een opmerking geeft over de going-concern. De externe auditor zal zich hierbij minder laten beïnvloeden en onder druk laten zetten door het bedrijfsmanagement, interne audit, raad van bestuur, ...

3.2.3 Conclusies in verband met de effecten van auditcomité onafhankelijkheid volgens Pomeroy en Thornton (2008)

Pomeroy en Thornton hebben een meta-analyse uitgevoerd van 27 studies over de effecten van auditcomité onafhankelijkheid. De meta-analyse onderzoekt de relatie tussen auditcomité onafhankelijkheid en financiële verslaggevingskwaliteit. Studies die de impact van een auditcomité op de financiële verslaggevingskwaliteit onderzochten, laten zien dat de kenmerken van een auditcomité, zoals onafhankelijkheid en financiële deskundigheid, positief gerelateerd zijn aan financiële verslaggevingskwaliteit. In deze meta-analyse komt men tot de conclusie dat auditcomités effectiever zijn in het verbeteren van de auditkwaliteit dan de kwaliteit van de financiële verslaggeving. Men toont dit aan op basis van het feit dat auditors van bedrijven met onafhankelijke auditcomités vlugger een voorbehoud of opmerking formuleren in het auditrapport in verband met going-concern problemen. Tevens spendeert men meer aan de externe audit indien er meer onafhankelijke leden zetelen in dit auditcomité.

3.2.4 Vereiste hoeveelheid onafhankelijkheid

De hierboven vermelde studies tonen de voordelen aan die geassocieerd kunnen worden met hogere niveaus van auditcomité onafhankelijkheid. Echter, hierbij kan opgemerkt worden dat insiders en anderen die betrokken zijn bij de onderneming, ondernemings- of industriespecifieke kennis kunnen hebben die bijdragen tot de bestuurdersprestaties (Donaldson, 1990; Donaldson & Davis, 1991; Kiel & Nicholson, 2003 in Bronson, Carcello, Hollingsworth & Neal, 2009).

De beschreven onderzoeken tonen aan dat auditcomité onafhankelijkheid positief gerelateerd is met effectief overzicht van financiële rapporteringsprocessen. De meeste onderzoeken vereisen volledige onafhankelijkheid van het auditcomité, maar hoeveel onafhankelijkheid is voldoende? Aangezien dit nog niet volledig duidelijk was, hebben Bronson, Carcello, Hollingsworth en Neal (2009) hiernaar onderzoek gevoerd. Zij zijn tot het besluit gekomen dat voor ondernemingen in financiële moeilijkheden volledig onafhankelijke auditcomités geassocieerd worden met het hoogste niveau van auditcomité effectiviteit. Zij vinden dat volledig onafhankelijke auditcomités (1) significant positief gerelateerd zijn met de waarschijnlijkheid dat een auditkantoor een opmerking geeft over de going-concern aan een klant in financiële moeilijkheden en (2) negatief geassocieerd worden met de waarschijnlijkheid van het ontslag van de auditor volgend op een opmerking over de going-concern.

3.3 Effecten van de deskundigheid van een auditcomité

Dat een lid van het auditcomité deskundigheid bezit, is belangrijk en dit wordt tevens aangetoond door Song en Windram (2004). Zij tonen namelijk in hun studie aan dat de effectiviteit van een auditcomité erop vooruitgaat als de bestuurder financiële kennis heeft en als het comité actief is. Ook Dezoort (1998) komt tot de conclusie dat leden met ervaring de interne controle meer beoordelen zoals auditors dan leden zonder ervaring, wat ook weer een voordeel is. In wat volgt zullen de effecten van deze deskundigheid gestaafd worden met verschillende wetenschappelijke artikelen waarbij dezelfde indeling wordt behouden als bij de effecten van onafhankelijkheid.

3.3.1 Kwaliteit van de financiële verslaggeving

Ook wat betreft de effecten van deskundigheid kan hetzelfde onderscheid gemaakt worden als bij de onafhankelijkheid. Ten eerste, de invloed van deskundigheid van een auditcomité op de mate van resultaatsturing, ten tweede de invloed op de kans op fraude en ten derde, de invloed op de kans dat een bedrijf verplicht wordt resultaatcorrecties uit te voeren.

3.3.1.1 Effecten op resultaatsturing

Xie et al. (2003) en Bédard et al. (2004) rapporteren een negatief significant verband tussen de financiële deskundigheid van het auditcomité en resultaatsturing. Dit toont aan dat des te meer deskundigheid een auditcomité bezit, des te minder resultaatsturing in het bedrijf plaatsvindt. Echter, Yang en Krishnan (2005) vinden geen significant verband tussen financiële deskundigheid en resultaatsturing.

Naast financiële deskundigheid bestaat er ook governance deskundigheid en dit wordt ook in diverse studies onderzocht. Zowel Bédard et al. (2004) als Yang et al. (2005) tonen een significant negatief verband aan tussen governance deskundigheid en resultaatsturing. Dit betekent dat er minder resultaatsturing plaatsvindt in bedrijven waarvan de leden van het auditcomité meer ervaring hebben als onafhankelijk lid van het auditcomité in andere ondernemingen.

Ook hier kan besloten worden dat er geen eenduidigheid bestaat. Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat des te financieel deskundiger het auditcomité is, des te minder resultaatsturing zal plaatsvinden.

3.3.1.2 Effecten op de kans op fraude

Met betrekking tot fraude, wordt ook geen eenduidig verband bekomen. Farber (2005) rapporteert een negatief significant verband tussen deskundigheid en de kans op fraude, terwijl Persons (2005) dit verband niet vindt in zijn studie.

3.3.1.3 Effecten op de kans op resultaatcorrecties

Abbott et al. (2004) vinden in hun studie een negatief verband tussen enerzijds auditcomité deskundigheid en anderzijds de kans dat een bedrijf een resultaatcorrectie moet uitvoeren. Ook Agrawal en Chadha (2005) vinden dat de kans op een resultaatcorrectie kleiner is in ondernemingen waar het auditcomité een onafhankelijke bestuurder met een achtergrond van accounting of finance heeft. Echter, Lin et al. (2006) vinden ditzelfde verband niet. Ook hier kan besloten worden dat er geen eenduidig verband vast te stellen is.

3.3.2 Externe auditkwaliteit

Net zoals bij de studies naar de effecten van onafhankelijkheid een onderscheid gemaakt wordt tussen de financiële verslaggeving en de auditkwaliteit, wordt dit onderscheid ook gemaakt bij de studies naar deskundigheid.

Zowel bij Carcello et al. (2002) als bij Abbott et al. (2003) wordt een positief significant verband gevonden tussen de deskundigheid die een auditcomité bezit en het bedrag dat een bedrijf besteedt aan de externe audit. Dit toont aan dat auditcomités die meer deskundigheid bezitten, de inzet van meer middelen eisen, zodat een externe audit met hogere kwaliteit kan afgeleverd worden.

Daarnaast vinden Goodwin-Stewart en Kent (2006) dat de deskundigheid van de leden van het auditcomité geassocieerd wordt met hogere audit fees alleen wanneer de vergaderfrequentie en de onafhankelijkheid laag zijn. Hogere audit fees impliceren dat men meer gaat auditen met een hogere auditkwaliteit.

3.4 Effecten van het aantal leden en het aantal vergaderingen van het auditcomité

Bédard et al. (2004) vindt in zijn onderzoek geen significante relatie tussen enerzijds de grootte van het auditcomité en het aantal bijeenkomsten en anderzijds de waarschijnlijkheid van agressieve winststuring. Vafeas (2005) vindt tijdens zijn studie dat auditcomités onafhankelijker

en actiever worden tussen 1994 en 2000. In zijn onderzoek komt hij ook tot de conclusie dat de vergaderfrequentie van een auditcomité geassocieerd wordt met een hogere inkomstenkwaliteit. Dit moet echter wel kritisch bekeken worden. Een auditcomité houdt veel vergaderingen als er veel problemen ontdekt worden. Als alles goed verloopt in de onderneming komt het auditcomité niet vaak bijeen en kan de inkomstenkwaliteit eveneens hoog zijn. Daarnaast vindt Vafeas dat leden van het auditcomité, die ervaring hebben in andere comités, geassocieerd worden met minder kleine winststijgingen.

Abbott, Parker en Peters (2002) vinden in hun onderzoek dat als het auditcomité op zijn minst viermaal per jaar samenkomt, er in deze onderneming significant minder resultaatcorrecties voorkomen. De vergaderfrequentie wordt daarentegen in hun onderzoek van 2003 niet geassocieerd met hogere bedragen dat een bedrijf besteedt aan de externe audit. Dit in tegenstelling tot Goodwin-Stewart en Kent (2006) die in hun onderzoek vinden dat des te frequenter het auditcomité vergadert, des te hoger het audithonorarium is.

Xie et al. (2003) vinden een significant negatief verband tussen het aantal bijeenkomsten van het auditcomité en winststuring. Dit impliceert dat een actiever auditcomité geassocieerd wordt met een lager niveau van discretionaire accruals. Echter, ze vinden geen significant verband tussen het aantal leden dat een auditcomité bevat en de jaarlijkse winststuring. Dit in tegenstelling tot Lin et al. (2006) die wel een negatief verband vinden tussen de grootte van auditcomités en het voorkomen van resultaatcorrecties.

3.5 Effecten van andere karakteristieken van het auditcomité

Naast studies naar de effecten van auditcomité onafhankelijkheid, deskundigheid, grootte van het auditcomité en het aantal bijeenkomsten van dit comité zijn er tevens studies uitgevoerd naar de effecten van een aantal andere auditcomité karakteristieken, maar dit wel in mindere mate. Belangrijke voorbeelden van dergelijke karakteristieken zijn: de wijze van verloning van de leden van het auditcomité, de familiariteit van de leden van het auditcomité en de aanstellingsduur.

Yang en Krishnan (2005) vinden dat in ondernemingen waarvan de onafhankelijke leden van het auditcomité verloond worden via aandelen meer winstmanagement optreedt. Er kan dus geconcludeerd worden dat de mate van verloning via aandelen positief gerelateerd is aan de mate van winstmanagement.

Ook Wright (1996, in Yang et al., 2005) argumenteert dat een directe financiële interesse, zoals aandeelhouderschap, van de leden van het auditcomité de onafhankelijkheid van deze verzwakt.

Bédard et al. (2004) vinden een negatief effect van aandeelhouderschap via de leden van het auditcomité. Zo verminderen aandelenopties de onafhankelijkheid van de bestuurders. Deze personen zullen, indien de aandelenopties op korte termijn uitgeoefend kunnen worden, aan agressieve winststuring doen.

Persons (2005) vindt dat de kans op fraude lager is wanneer een lid van het auditcomité een langere aanstelling heeft. Ook vindt hij dat deze kans op fraude nog lager is als de chief executive officer niet de voorzitter van de raad is.

Opvallend in het onderzoek van Jaggi en Leung (2007) is dat auditcomités doeltreffend zijn en een significante rol spelen in het beperken van winstmanagement. Deze doeltreffendheid daalt echter wanneer er familiale bestuurders zetelen in de raad van bestuur en zeker wanneer deze familieleden de raad domineren.

3.6 Conclusies

Naar aanleiding van de wet van 17 december 2008 kan op basis van deze (hoofdzakelijk Amerikaanse) wetenschappelijke artikelen en conclusies vastgesteld worden dat de aanwezigheid van een auditcomité over het algemeen positieve invloeden heeft. Echter, het oprichten van een auditcomité is niet voldoende. Dit comité moet voldoen aan enkele belangrijke vereisten, namelijk onafhankelijkheid bezitten en deskundig zijn. Uit de diverse studies kan geconcludeerd worden dat er meer effecten te verwachten zijn op het gebied van de auditkwaliteit dan op het gebied van de financiële verslaggevingskwaliteit. De effecten van auditcomité deskundigheid zijn over het algemeen ook duidelijker dan de effecten van auditcomité onafhankelijkheid.

Bij deze onderzoeken kan echter wel een belangrijke opmerking gemaakt worden. Het merendeel van deze onderzoeken zijn Amerikaans van oorsprong waardoor de bevindingen mogelijk niet opgaan voor Belgische ondernemingen, omwille van de verschillen tussen Angelsaksische en niet-Angelsaksische landen. De vorming en de werking van het auditcomité in niet-Angelsaksische landen is minder wettelijk gereguleerd waardoor dataverzameling en onderzoek moeilijker wordt.

3.7 Hoe earnings management voorkomen

Vandaag de dag is men zeer gericht op de financiële verslaggeving. Investeerders en wetgevers eisen transparantie en hebben weinig tolerantie voor accountingfouten of misbruiken. De leden van het auditcomité moeten zich bewust zijn van de druk op het management om de winstverwachtingen van analisten, investeerders of senior management te halen. Daarom moeten ze ook alert zijn voor red flags die doen vermoeden dat uitvoerenden aan earnings management

doen. Het auditcomité moet ervoor zorgen dat het management een lange termijn kijk heeft en niet al te veel gefocust is op korte termijn resultaten (Belgian Audit Committee Institute, 2007).

Er bestaan veel dingen die een auditcomité kan doen om het risico op ongepast earnings management te verminderen.

De "tone at the top" van een organisatie zou moeten eisen dat het management zich focust op een financiële verslaggeving van kwaliteit en op lange termijn prestaties. Het auditcomité kan de "tone at the top" beoordelen via zijn periodieke vergaderingen met het senior management en in discussies met de interne en externe auditors. Het auditcomité moet alert zijn voor aanpassingen op het laatste moment om de boekhouding af te sluiten (Belgian Audit Committee Institute, 2007).

Het auditcomité moet ook de beloningsplannen van de uitvoerenden onderzoeken en begrijpen. Het auditcomité moet de verschillende elementen van deze beloningsplannen begrijpen inclusief de bonussen en de aandelenopties die gebaseerd zijn op het bereiken van financiële doelen. Zulke doelen zorgen voor druk wat leidt tot bevooroordeelde, agressieve en soms ongepaste financiële rapporteringsoverwegingen. Daarenboven moet het auditcomité ook de staat van de aandelenopties onderzoeken, aangezien er druk kan ontstaan om de aandelenprijs te verhogen om de opties waardevoller te maken voor de werknemers en het management (Belgian Audit Committee Institute, 2007).

Het auditcomité moet een goed begrip hebben van het accountingbeleid en de schattingen. Het auditcomité zou regelmatig diepgaande discussies met het management moeten voeren over de significante schattingsprocessen die gebruikt worden en de data alsook de veronderstellingen onderliggend aan deze schattingen, voornamelijk deze die gebaseerd zijn op een eigen mening (Belgian Audit Committee Institute, 2007).

Om haar verantwoordelijkheden in verband met het toezicht op de financiële rapportering goed te kunnen vervullen, moet het auditcomité een goed begrip hebben van de mogelijkheden die er bestaan om aan earnings management te doen. Er bestaan zowel aanmoedigen en druk van binnenin als van buitenuit de organisatie om aan ongepaste earnings managementactiviteiten te doen. Het auditcomité zou waakzaam moeten zijn voor de mogelijkheden tot earnings management en alert moeten zijn voor de waarschuwingssignalen dat earnings management effectief voorkomt (Belgian Audit Committee Institute, 2007).

Tabel 2: Invloed aanwezigheid (eigen werk)

AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>AANWEZIGHEID</u>					
DeFond et al.	1991	Amerika	41 ondernemingen die vorig boekjaar aanpassingen moesten doorvoeren + controlegroep: 41 ondernemingen	onderzoeken voorkomen van accountingfouten	negatief verband met winstoverdrijving
Piot et al.	2007	Frankrijk	102 SBF 120 Index ondernemingen periode: 1999-2001	onderzoeken effect van verschillende auditkwaliteitsdimensies op earnings management	daling abnormale accruals bij aanwezigheid auditcomité
Peasnell et al.	2002	Verenigd Koninkrijk	559 genoteerde ondernemingen periode: 1993-1996	onderzoeken of het voorkomen van earnings management afhangt van de monitoring van de raad	geen invloed op omvang manipulaties
Willekens et al.	2005	België	48 genoteerde ondernemingen periode: 2001-2003	onderzoeken de effectiviteit van het auditcomité adhv winstmanagement en transparantie	geen significant verband met winstmanagement en mate van transparantie
Beasley	1996	Amerika	75 fraude ondernemingen 75 niet-fraude ondernemingen	onderzoekt het feit of meer onafhankelijk in de raad fraude verminderen	niet significant gerelateerd aan ontdekken van fraude
Dechow et al.	1996	Amerika	ondernemingen van de SEC accounting and auditing enforcement release (AAER) periode: 1982-1992	onderzoeken ondernemingen onderworpen aan dwangacties van de SEC op vermoedelijke schending van de GAAP	significante negatieve relatie met fraude

Tabel 3: Invloed onafhankelijkheid op resultaatsturing (eigen werk)

AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>ONAFHANKELIJKHEID</u> Resultaatsturing					
Klein	2002	Amerika	692 ondernemingsjaren voorkomend op de S&P 500 periode: 1992 - 1993	onderzoekt of de karakteristieken van een auditcomité en raad gerelateerd zijn aan earnings management	niet-lineair negatief verband
Bédard et al.	2004	Amerika	2 groepen: 1 groep met relatief hoge niveaus van abnormale accruals, 1 groep met lage niveaus periode: 1996	onderzoeken of deskundigheid, onafhankelijkheid en activiteiten auditcomité een effect hebben op kwaliteit financiële informatie	negatief significant verband bij 100% onafhankelijkheid
Ebrahim	2007	Amerika	productieondernemingen	onderzoekt de relatie tussen earnings management en de activiteit van de raad en het auditcomité	negatief verband
Xie et al.	2003	Amerika	282 ondernemingsjaren periode: 1992/1994/1996	onderzoeken de rol van raadsleden, auditcomité en uitvoerend comité in het voorkomen van earnings management	geen significant verband
Yang et al.	2005	Amerika	896 firm-year observations periode: 1996-2000	onderzoeken de relatie tussen auditcomité karakteristieken en de mate van earnings management	geen significant verband
Rahman et al.	2006	Maleisië	97 beursgenoteerde ondernemingen periode: 2002-2003	onderzoeken doeltreffendheid monitoring functies van raad, auditcomité en geconcentreerd eigenaarschap in het reduceren van earnings management	geen significant verband

Tabel 4: Invloed onafhankelijkheid op fraude en resultaatcorrectie (eigen werk)

AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>ONAFHANKELIJKHEID</u>					
<i>Fraude</i>					
Abbott et al.	2000	Amerika	156 ondernemingen: 78 onderworpen aan SEC, 78 niet periode: 1999	onderzoeken of activiteit en onafhankelijkheid van het auditcomité fraude verminderen	negatief significant verband bij 100% onafhankelijkheid
Persons	2005	Amerika	111 fraude ondernemingen 111 niet-fraude ondernemingen	onderzoekt de relatie tussen fraude en een aantal corporate governance vereisten van de SOX	negatief significant verband bij 100% onafhankelijkheid
<i>Resultaatcorrectie</i>					
Abbott et al.	2004	Amerika	88 ondernemingen met resultaatcorrecties en 88 zonder periode: 1991-1999	onderzoeken de impact van auditcomité karakteristieken op de waarschijnlijkheid van resultaatcorrecties	negatief verband bij 100% onafhankelijkheid
Agrawal et al.	2005	Amerika	159 publieke ondernemingen met resultaatcorrecties en 159 ondernemingen zonder	onderzoeken of bepaalde corporate governance mechanismen gerelateerd zijn aan de waarschijnlijkheid van resultaatcorrecties	geen significant verband
Lin et al.	2006	Amerika	periode: 2000	onderzoeken de band tussen auditcomité karakteristieken en resultaatcorrecties	geen significant verband

Tabel 5: Invloed onafhankelijkheid op audithonorarium en opmerking going-concern (eigen werk)

AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>ONAFHANKELIJKHEID</u> <i>Audithonorarium</i>					
Abbott et al.	2003	Amerika	492 niet-gereguleerde, big 5-geauditeerde ondernemingen periode: 5 februari 2001 - 30 juni 2001	onderzoeken de relatie tussen auditcomité karakteristieken en audit fees	positief verband
Carcello et al.	2002	Amerika	258 ondernemingen	onderzoeken de relatie tussen 3 karakteristieken van de raad en big 6 audit fees voor Fortune 1000 ondernemingen	positief verband
<i>Opmerking going-concern</i>					
Carcello et al.	2000	Amerika	223 ondernemingen in financiële moeilijkheden periode: 1994	onderzoeken de relatie tussen de samenstelling van het auditcomité bij ondernemingen in financiële moeilijkheden en het ontvangen van going-concern rapporten	positief verband
Parker et al.	2005	Amerika	161 ondernemingen in financiële moeilijkheden periode: 1988-1996	onderzoeken de impact van enkele corporate governance factoren op de waarschijnlijkheid van een going-concern beperking	positief verband

Tabel 6: Invloed financiële deskundigheid op resultaatsturing (eigen werk)

AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>FINANCIËLE DESKUNDIGHEID</u>					
Song et al.	2004	Verenigd Koninkrijk	54 ondernemingen periode: 1991-2000	onderzoeken de effectiviteit van auditcomités bij hun toezicht over de financiële rapportering	positief verband met effectiviteit
Dezoort	1998	Amerika	87 auditcomité leden	onderzoekt of ervaring van auditcomité leden hun toezichtsoordeel beïnvloeden	positief verband met beoordeling interne controle zoals auditors
<i>Resultaatsturing</i>					
Xie et al.	2003	Amerika	282 ondernemingsjaren periode: 1992/1994/1996	onderzoeken de rol van raadsleden, auditcomité en uitvoerend comité in het voorkomen van earnings management	negatief significant verband
Bédard et al.	2004	Amerika	2 groepen: 1 groep met relatief hoge niveaus van abnormale accruals, 1 groep met lage niveaus periode: 1996	onderzoeken of deskundigheid, onafhankelijkheid en activiteiten auditcomité een effect hebben op kwaliteit financiële informatie	negatief significant verband
Yang et al.	2005	Amerika	896 firm-year observations periode: 1996-2000	onderzoeken de relatie tussen auditcomité karakteristieken en de mate van earnings management	geen significant verband

Tabel 7: Invloed financiële deskundigheid op fraude en resultaatcorrectie (eigen werk)

AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>FINANCIËLE DESKUNDIGHEID</u>					
<i>Fraude</i>					
Farber	2005	Amerika	87 ondernemingen die SEC regel 10b-5 hebben overtreden en 87 niet-fraude controlegroep periode: 1982-2000	onderzoekt de relatie tussen de geloofwaardigheid van het financiële rapporteringssysteem en de kwaliteit van governance mechanismen	negatief significant verband
Persons	2005	Amerika	111 fraude ondernemingen 111 niet-fraude ondernemingen	onderzoekt de relatie tussen fraude en een aantal corporate governance vereisten van de SOX	geen verband
<i>Resultaatcorrectie</i>					
Abbott et al.	2004	Amerika	88 ondernemingen met resultaatcorrecties en 88 zonder periode: 1991-1999	onderzoeken de impact van auditcomité karakteristieken op de waarschijnlijkheid van resultaatcorrecties	negatief verband
Agrawal et al.	2005	Amerika	159 publieke ondernemingen met resultaatcorrecties en 159 ondernemingen zonder	onderzoeken of bepaalde corporate governance mechanismen gerelateerd zijn aan de waarschijnlijkheid van resultaatcorrecties	negatief verband
Lin et al.	2006	Amerika	periode: 2000	onderzoeken de band tussen auditcomité karakteristieken en resultaatcorrecties	geen verband

Tabel 8: Invloed financiële deskundigheid op audithonorarium (eigen werk)

AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>FINANCIËLE DESKUNDIGHEID</u> <i>Audithonorarium</i>					
Carcello et al.	2002	Amerika	258 ondernemingen	onderzoeken de relatie tussen 3 karakteristieken van de raad en big 6 audit fees voor Fortune 1000 ondernemingen	positief significant verband
Abbott et al.	2003	Amerika	492 niet-gereguleerde, big 5-geauditeerde ondernemingen periode: 5 februari 2001 - 30 juni 2001	onderzoeken de relatie tussen auditcomité karakteristieken en audit fees	positief significant verband
Goodwin-Stewart et al.	2006	Australië	401 genoteerde ondernemingen periode: 2000	onderzoeken verband tussen bestaan auditcomité, zijn karakteristieken en gebruik interne audit met hogere audit fees	positief significant verband

Tabel 9: Invloed aantal leden (eigen werk)

AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>AANTAL LEDEN</u>					
Bédard et al.	2004	Amerika	2 groepen: 1 groep met relatief hoge niveaus van abnormale accruals, 1 groep met lage niveaus periode: 1996	onderzoeken of deskundigheid, onafhankelijkheid en activiteiten auditcomité een effect hebben op kwaliteit financiële informatie	geen significant verband met winststuring
Lin et al.	2006	Amerika	periode: 2000	onderzoeken de band tussen auditcomité karakteristieken en resultaatcorrecties	negatief verband met resultaatcorrecties
Xie et al.	2003	Amerika	282 ondernemingsjaren periode: 1992/1994/1996	onderzoeken de rol van raadsleden, auditcomité en uitvoerend comité in het voorkomen van earnings management	geen significant verband met winststuring

Tabel 10: Invloed aantal vergaderingen (eigen werk)

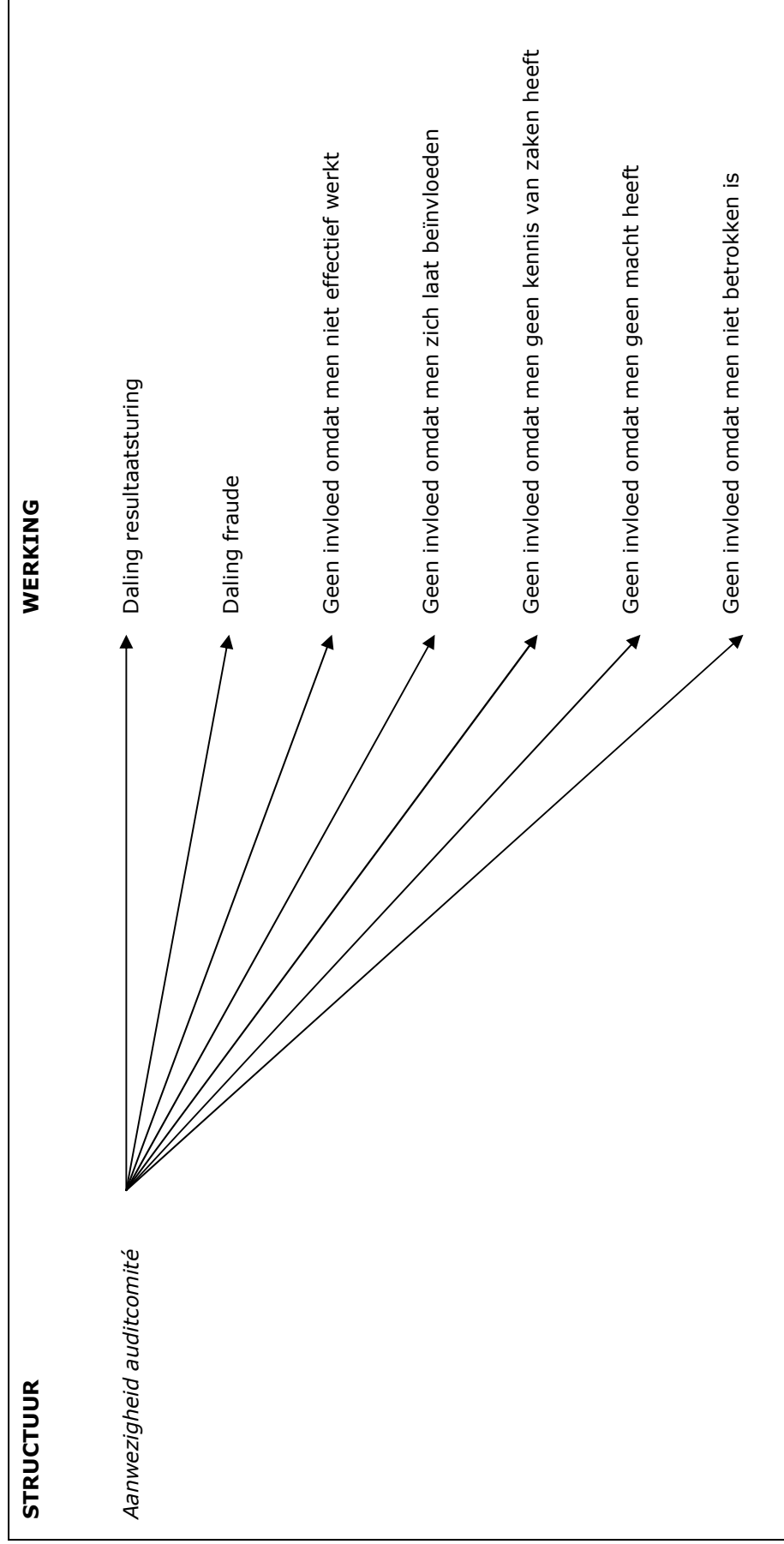
AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>AANTAL VERGADERINGEN</u>					
Bédard et al.	2004	Amerika	2 groepen: 1 groep met relatief hoge niveaus van abnormale accruals, 1 groep met lage niveaus periode: 1996	onderzoeken of deskundigheid, onafhankelijkheid en activiteiten auditcomité een effect hebben op kwaliteit financiële informatie	geen significant verband met winststuring
Xie et al.	2003	Amerika	282 ondernemingsjaren periode: 1992/1994/1996	onderzoeken de rol van raadsleden, auditcomité en uitvoerend comité in het voorkomen van earnings management	negatief significant verband met winststuring
Vafeas	2005	Amerika	252 ondernemingen periode: 1994-2000	onderzoekt de relatie tussen auditcomités en raden van bestuur met financiële rapporteringskwaliteit	positief verband met inkomstenkwaliteit

Tabel 11: Invloed aantal leden en aantal vergaderingen (eigen werk)

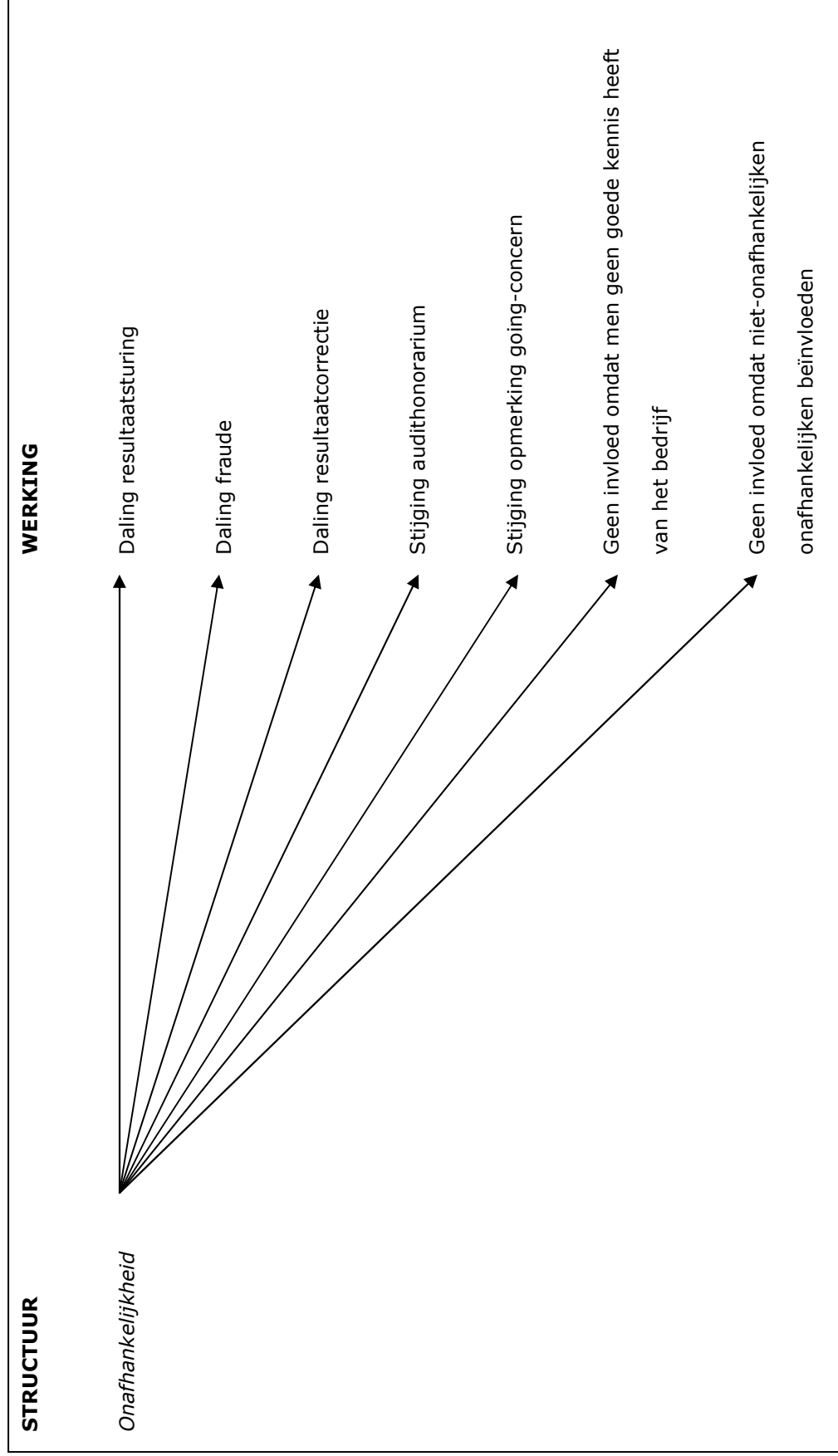
AUTEUR	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
<u>AANTAL VERGADERINGEN</u>					
Abbott et al.	2002	Amerika	41 ondernemingen met fraude rapporten 88 ondernemingen met resultaatcorrecties periode: 1991-1999	onderzoeken de impact van auditcomité karakteristieken op de waarschijnlijkheid van financiële onjuistheden	negatief significant verband met resultaatcorrecties
Abbott et al.	2003	Amerika	492 niet-gereguleerde, big 5- geauditeerde ondernemingen periode: 5 februari 2001 - 30 juni 2001	onderzoeken de relatie tussen auditcomité karakteristieken en audit fees	geen verband met hoger audithonorarium
Goodwin-Stewart	2006	Australië	401 genoteerde ondernemingen periode: 2000	onderzoeken verband tussen bestaan auditcomité, zijn karakteristieken en gebruik interne audit met hogere audit fees	positief verband met audithonorarium

Tabel 12: Invloed andere variabelen (eigen werk)

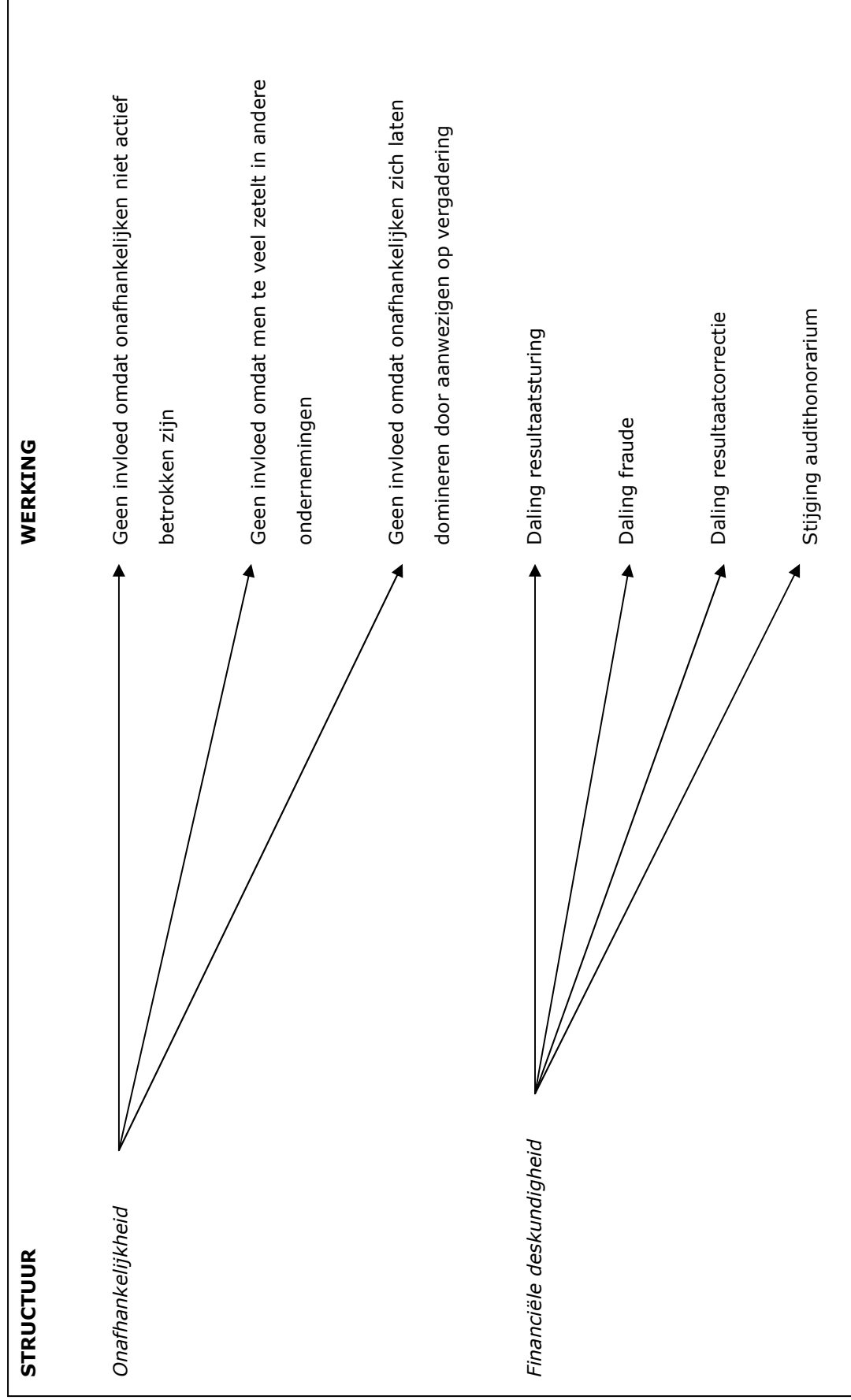
VARIABLEN	DATUM	OORSPRONG	POPULATIE	ONDERZOEK	CONCLUSIE
ANDERE					
Yang et al.	2005	Amerika	896 firm-year observations periode: 1996-2000	onderzoeken de relatie tussen auditcomité karakteristieken en de mate van earnings management	verloring via aandelen positief gerelateerd aan winstmanagement
Bédard et al.	2004	Amerika	2 groepen: 1 groep met relatief hoge niveaus van abnormale accruals, 1 groep met lage niveaus periode: 1996	onderzoeken of deskundigheid, onafhankelijkheid en activiteiten auditcomité een effect hebben op kwaliteit financiële informatie	negatief effect van aandeelhouderschap
Persons	2005	Amerika	111 fraude ondernemingen 111 niet-fraude ondernemingen	onderzoekt de relatie tussen fraude en een aantal corporate governance vereisten van de SOX	duur lidmaatschap negatief gerelateerd aan fraude
Jaggi et al.	2007	Hong Kong	523 observaties periode: 1999-2000	onderzoeken of de oprichting van auditcomités earnings management zou beperken	daling doeltreffendheid bij familiale bestuurders

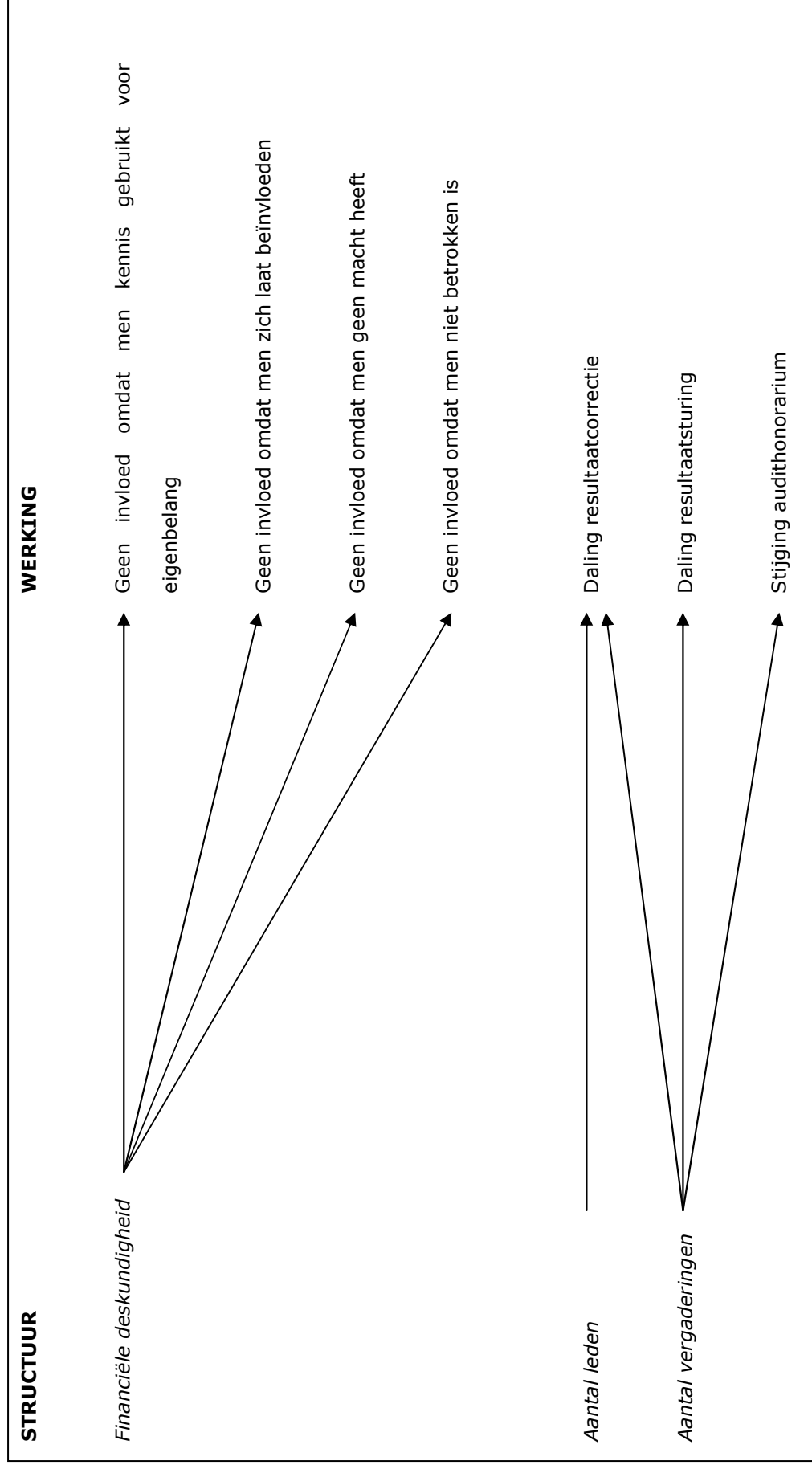
Figuur 3: Werking indien auditcomité aanwezig (eigen werk)

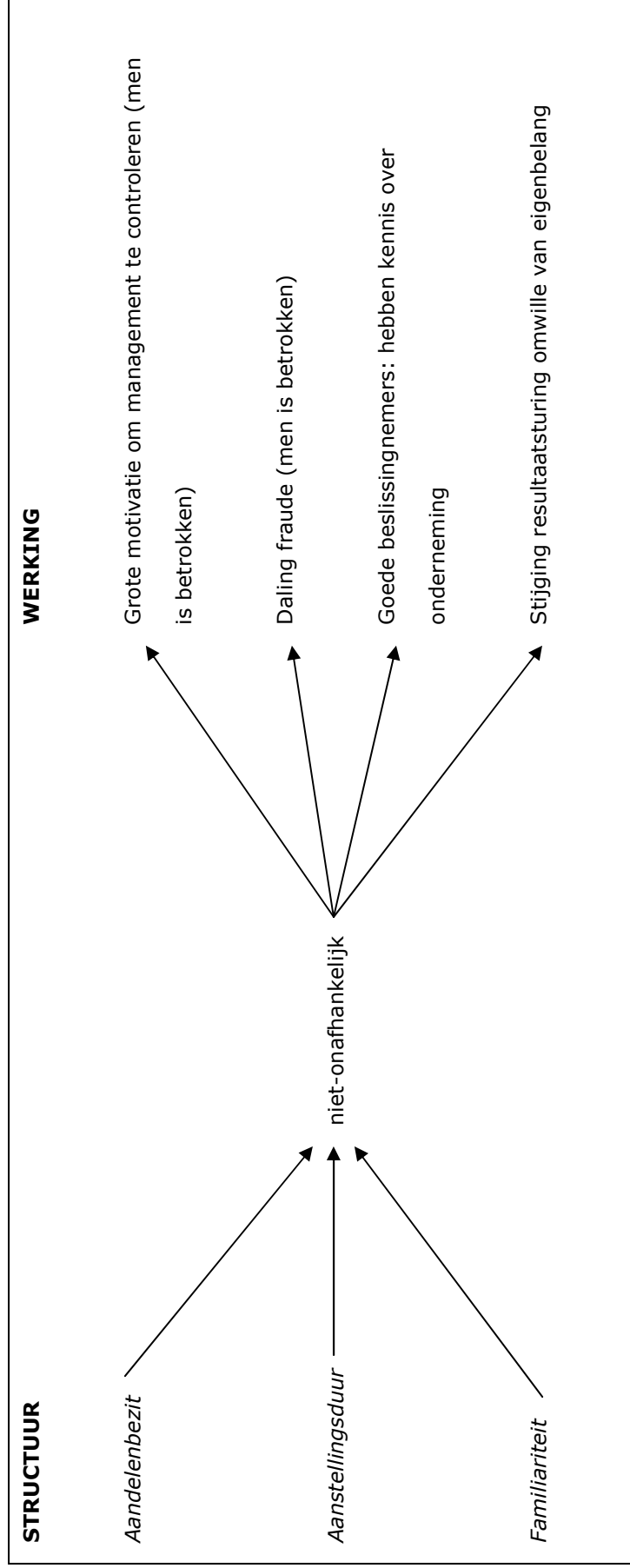
Figuur 4: Werking indien onafhankelijk auditcomité (eigen werk)

Figuur 5: Werking indien onafhankelijk en deskundig auditcomité (eigen werk)

Figuur 6: Werking indien deskundig auditcomité en werking afhankelijk van aantal leden en aantal vergaderingen (eigen werk)

Figuur 7: Werking afhankelijk van aandelenbezit, aanstellingsduur en familiariteit (eigen werk)

4. Empirisch onderzoek

4.1 Inleiding

In dit onderzoek wordt nagegaan of beursgenoteerde ondernemingen na de bekendmaking van de wet van 17 december 2008 grote veranderingen hebben moeten aanbrengen in de samenstelling en de werking van het auditcomité. Om dit te onderzoeken, worden van beursgenoteerde ondernemingen de jaarverslagen opgevraagd van 2005 of 2006 (na de uitgifte van de Corporate Governance Code 2004 en vóór de bekrachtiging van de wet) en 2009 (nadat de ondernemingen eventueel aanpassingen hebben moeten doorvoeren naar aanleiding van de wet van 17 december 2008). Door verschillende variabelen te onderzoeken, wordt gekeken of er een significant verschil aanwezig is tussen beide verslagen. Ook wordt bijgehouden wie precies in de verschillende ondernemingen in het auditcomité zetelt. Het zal naar aanleiding van de nieuwe wet niet gemakkelijk zijn om onafhankelijke en/of deskundige bestuurders te vinden. Hierdoor zou het mogelijk kunnen zijn dat bepaalde personen in meerdere auditcomités tegelijk zetelen. Zoals aangegeven in paragraaf 3.3.1.1 vinden zowel Bédard et al. (2004) als Yang en Krishnan (2005) een significant negatief verband tussen governance deskundigheid en winstmanagement. Dit betekent dat er minder winstmanagement plaatsvindt in ondernemingen waarvan de leden van het auditcomité meer ervaring hebben als onafhankelijk lid van het auditcomité in andere ondernemingen. Door de namen van de leden bij te houden in een excel-bestand kan onderzocht worden hoeveel personen in meerdere comités zetelen en in hoeveel verschillende comités precies.

Variabelen die gebruikt worden in het econometrisch onderzoek:

- de aanwezigheid van een auditcomité;
- het aantal leden van het auditcomité;
- het aantal leden in de hoedanigheid van onafhankelijke bestuurder;
- het aantal leden in de hoedanigheid van financieel expert (deskundigheid);
- het aantal vergaderingen in het betreffende boekjaar.

Aan de hand van deze variabelen wordt de werking en de samenstelling van het auditcomité naar aanleiding van de nieuwe wetgeving onderzocht. Over de onafhankelijkheid en de deskundigheid is de Wetgeving niet-stilzwijgend en geeft ze precies aan wat vereist is. Daarentegen geeft de Wet niet aan hoeveel leden er in het comité moeten zetelen en hoeveel vergaderingen men moet houden. Dit is echter wel terug te vinden in de Corporate Governance Code voor beursgenoteerde ondernemingen en daarom moet men hieraan voldoen of uitleggen waarom men deze aanbevelingen niet volgt. De Wet maakt de regels in verband met onafhankelijkheid tevens strikter en het zal dus moeilijker zijn om onafhankelijke bestuurders te vinden die willen zetelen in het auditcomité.

4.2 Steekproef

In dit onderzoek wordt een onderscheid gemaakt tussen drie groepen, namelijk de Bel-20 ondernemingen, de Mid cap ondernemingen en de Small cap ondernemingen. De lijst van ondernemingen waarvan de jaarverslagen zijn onderzocht, zijn terug te vinden in bijlage 1. Bij de Bel-20 worden niet veel veranderingen verwacht, aangezien zij altijd zo goed mogelijk naar voor willen komen en de beste willen zijn. Zij zullen al vanaf het ontstaan van de code een auditcomité hebben opgericht dat aan de huidige vereisten van de Wet voldoet. Bij de Mid en Small cap ondernemingen zullen waarschijnlijk wel veranderingen waargenomen kunnen worden, aangezien zij waarschijnlijk meer beroep gedaan hebben op het "explain"-principe.

De jaarverslagen van 2005/2006 waren snel te vinden op de websites van de diverse ondernemingen. Deze informatie was gemakkelijk beschikbaar. De jaarverslagen van 2009, die in 2010 goedgekeurd worden, worden pas in april 2010 gepubliceerd. Omwille van deze reden werden e-mails verstuurd naar alle ondernemingen die in het onderzoek zijn opgenomen om te vragen of zij deze informatie reeds vroeger wilden vrijgeven (e-mail: zie bijlage 2). Echter, bijna geen enkele onderneming wilde informatie vroeger vrijgeven waardoor het genoodzaakt was te wachten tot eind april 2010 om deze jaarverslagen te analyseren.

4.3 Methode

Na een uitgebreide literatuurstudie over de karakteristieken van het auditcomité, namelijk de onafhankelijkheid, de deskundigheid, de grootte en het aantal vergaderingen, worden deze aspecten in een empirisch gedeelte gedetailleerd bestudeerd. De steekproef omvat negentien Bel-20 ondernemingen en daarnaast ook nog dertig Mid cap en drieëndertig Small cap ondernemingen. In deze ondernemingen wordt een vergelijking gemaakt op basis van de hierboven vermelde variabelen tussen de jaarverslagen van 2005/2006 en 2009. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat de variabelen die meegedeeld zijn in het jaarverslag niet 100% zeker zijn. We weten nooit met volledige zekerheid of het auditcomité wel effectief datgene doet wat men schrijft in het jaarverslag.

In deze empirische studie zal via een statistische analyse worden nagegaan of er een significant verschil aanwezig is tussen het aantal onafhankelijke leden in 2005/2006 en 2009 en dit in de drie verschillende groepen (Bel-20, Mid cap en Small cap). Zo ook voor de andere variabelen (deskundigheid, grootte en aantal vergaderingen) wordt nagegaan of er significante verschillen zijn tussen 2005/2006 en 2009. Op deze manier kan men concluderen of de wet van 17 december 2008 een invloed gehad heeft op de samenstelling en de werking van het auditcomité. Allereerst wordt descriptieve statistiek toegepast voor de drie verschillende groepen (Bel-20, Mid cap ondernemingen en Small cap ondernemingen). Op deze manier kan onderzocht worden of de groep

op gemiddelde basis voldoet aan de voorschriften van de Code en/of de Wet. Daarna wordt overgegaan tot het testen van onderstaande hypothesen.

De hypothesen die worden opgenomen in het onderzoek zijn de volgende:

Onafhankelijkheid

H0: Het aantal onafhankelijken is gelijk in 2005 en 2009

H1: Het aantal onafhankelijken is verschillend in 2005 en 2009

Deskundigheid

H0: Het aantal deskundigen is gelijk in 2005 en 2009

H1: Het aantal deskundigen is verschillend in 2005 en 2009

Grootte

H0: Het aantal leden in het auditcomité is gelijk in 2005 en 2009

H1: Het aantal leden in het auditcomité is verschillend in 2005 en 2009

Aantal vergaderingen

H0: Het aantal vergaderingen gehouden door het auditcomité is gelijk in 2005 en 2009

H1: Het aantal vergaderingen gehouden door het auditcomité is verschillend in 2005 en 2009

Bij deze hypothesestellingen wordt de nulhypothese getoetst of het gemiddelde van de verschillen gelijk is aan 0. Als de nulhypothese wordt verworpen is er een significant verschil aanwezig tussen beide tijdstippen.

Om de specifieke verschillen tussen de drie groepen op basis van deze variabelen beter in kaart te brengen, wordt tevens een regressieanalyse uitgevoerd waarin gewerkt wordt met dummy variabelen.

4.4 Resultaten

4.4.1 Descriptieve statistiek

Vooraleer over te gaan tot het toetsen van de vier geformuleerde hypothesen, worden via descriptieve statistiek het aantal variabelen opgenomen in het onderzoek (N), het minimum en het maximum, het gemiddelde (mean) en de standaardafwijking (Std. Deviation) berekend. Deze statistische begrippen worden onderzocht voor het aantal onafhankelijken, het aantal deskundigen, het aantal leden en het aantal vergaderingen.

4.4.1.1 Bel-20 ondernemingen

Tabel 13: Descriptieve statistiek van de Bel-20 ondernemingen

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Aanw. '05	19	0	1	,95	,229
Aanw. '09	19	1	1	1,00	,000
Grootte '05	19	0	7	3,79	1,437
Grootte '09	19	3	6	4,11	,994
Onafh. '05	19	0	4	2,26	1,195
Onafh. '09	19	1	4	2,37	1,012
Desk. '05	19	0	5	,58	1,465
Desk. '09	19	0	6	1,95	1,985
Verg. '05	19	0	7	4,05	1,870
Verg. '09	19	3	9	5,16	1,922
Valid N (listwise)	19				

In het onderzoek van de Bel-20 ondernemingen zijn negentien ondernemingen opgenomen. GDF-Suez werd niet opgenomen. De variabelen zijn onderzocht via de jaarverslagen. Indien in deze verslagen niets terug te vinden was in verband met één van de onderzochte variabelen dan werd deze variabele als nul genoteerd.

In 2005 had nog niet elke onderneming een auditcomité opgericht. Dit wordt geconcludeerd, omdat het minimum van de aanwezigheid in 2005 nul is. De enige onderneming waarover het hier gaat is Colruyt. Colruyt geeft in het jaarverslag 2005-2006 aan dat men een auditcomité gaat oprichten in 2006. De eerste activiteiten van dit comité zullen plaatsvinden vanaf september 2006. In 2009 heeft dan ook iedere onderneming een auditcomité opgericht. Het auditcomité telt in 2005 tussen de nul en de zeven leden. Nul leden komt uiteraard van de onderneming Colruyt. Indien Colruyt uit het onderzoek wordt gelaten (zie tabel 14), bestaat het auditcomité minimaal uit drie en maximaal uit zeven leden. In 2009 telt het auditcomité tussen de drie en de zes leden. Iedere onderneming is dus conform de Code, die een minimum van drie leden aanbeveelt. Hierdoor is ook iedereen conform de Wetgeving, die geen exact aantal vermeldt.

Tabel 14: Descriptieve statistiek van de Bel-20 ondernemingen (exclusief Colruyt)

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Aanw. '05	18	1	1	1,00	,000
Aanw. '09	18	1	1	1,00	,000
Grootte '05	18	3	7	4,00	1,138
Grootte '09	18	3	6	4,17	,985
Onafh. '05	18	1	4	2,39	1,092
Onafh. '09	18	1	4	2,44	,984
Desk. '05	18	0	5	,61	1,501
Desk. '09	18	0	6	2,06	1,984
Verg. '05	18	0	7	4,28	1,638
Verg. '09	18	3	9	5,22	1,957
Valid N (listwise)	18				

Als vervolgens het aantal onafhankelijken wordt bekeken (zonder Colruyt op te nemen) dan zetelt zowel in 2005 als in 2009 minimaal één onafhankelijke in het auditcomité en maximaal vier. Iedere onderneming voldoet dus aan de Wetgeving die één onafhankelijke vraagt. Niet elke onderneming is conform de Code, die een meerderheid van onafhankelijke bestuurders eist. Het percentage onafhankelijkheid is terug te vinden in de tabel van bijlage 3. Van de negentien ondernemingen in 2005 hebben tien ondernemingen een meerderheid van onafhankelijke bestuurders in hun auditcomité. In 2009 zijn dit elf ondernemingen, wat dus bijna geen verschil geeft.

Daarna wordt de variabele deskundigheid onderzocht (exclusief Colruyt). In 2005 varieert deze van nul tot vijf deskundigen en in 2009 van nul tot zes. Hieruit kan besloten worden dat in 2005 al drie ondernemingen het aantal deskundigen vermelden, terwijl dit nog niet verplicht was door de Wet. Zo geeft Delhaize Group in het jaarverslag aan wie 'audit comité financial experts' zijn, zoals gedefinieerd door de Amerikaanse wetgeving. Fortis moet zowel voldoen aan de Belgische als de Nederlandse Code en deze Nederlandse Code schrijft voor dat minimaal één lid financieel expert moet zijn. Tot slot geeft ook Telenet Group aan dat alle leden over ruime ervaring en vaardigheden in verband met financiële aangelegenheden moeten beschikken wat volgt uit de Syndicaatsovereenkomst. In 2009 echter zijn er nog steeds ondernemingen aanwezig die niet voldoen aan de Wet en de Code, die tenminste één deskundige vragen. De ondernemingen die volgens het jaarverslag niet aan deze vereiste voldoen, zijn: Befimmo, Belgacom, Colruyt, Dexia, Fortis, NPM en Umicore. Deze ondernemingen halen niet specifiek in het onderdeel in verband met het auditcomité aan of iemand deskundigheid bezit. In deze jaarverslagen bevindt zich misschien

wel informatie in de vorm van een curriculum vitae waaruit het kan afgeleid worden, maar dit moet expliciet gegeven zijn.

Als tot slot het aantal vergaderingen bekeken wordt, vermeldt één onderneming het aantal vergaderingen gehouden door het auditcomité in 2005 niet, namelijk Solvay. Indien deze onderneming weggelaten wordt, varieert het aantal vergaderingen van twee tot zeven. In 2009 varieert dit aantal van drie tot negen. In beide jaren zijn er dus ondernemingen aanwezig die niet conform zijn aan de Code 2009, aangezien deze minimaal vier vergaderingen per jaar eist. In 2005 zijn dit vier ondernemingen (met een auditcomité), terwijl het er in 2009 twee zijn. Hierbij moet opgemerkt worden dat de ondernemingen in 2005 moesten voldoen aan de Corporate Governance Code 2004. Deze Code beval slechts drie vergaderingen per jaar aan. Aangezien we beide jaren willen vergelijken, gaan we uit van vier vergaderingen per jaar, zoals aanbevolen door de Corporate Governance Code 2009.

Als de cijfers op gemiddelde basis (Mean) bekeken worden, wordt vastgesteld dat men zowel in 2005 als in 2009 voldoet aan de vereisten van de Code als de Wet, met uitzondering van het aantal deskundigen, aangezien in 2005 nog geen verantwoording vereist was. Ook kan vastgesteld worden dat men in 2009 op alle variabelen beter scoort dan in 2005.

4.4.1.2 Mid cap ondernemingen

Tabel 15: Descriptieve statistiek van de Mid cap ondernemingen

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Aanw. '06	30	1	1	1,00	,000
Aanw. '09	30	1	1	1,00	,000
Grootte '06	30	2	5	3,10	,548
Grootte '09	30	2	6	3,13	,730
Onafh. '06	30	1	3	2,03	,490
Onafh. '09	30	1	4	2,27	,640
Desk. '06	30	0	0	,00	,000
Desk. '09	30	0	6	1,90	1,447
Verg. '06	30	1	8	3,37	1,732
Verg. '09	30	2	7	4,10	1,398
Valid N (listwise)	30				

De Mid cap ondernemingen hebben zowel in 2006 als in 2009 allemaal een auditcomité opgericht binnen hun onderneming. Voor drie ondernemingen worden de gegevens uit de jaarverslagen van 2007 gehaald, aangezien er geen jaarverslag van 2006 beschikbaar is. Deze drie ondernemingen worden enkel uit het onderzoek van 2006 geëlimineerd om een juist gemiddelde over dat jaar te kunnen berekenen (zie tabel 16). Bij de rest van de conclusies wordt wel rekening gehouden met de gegevens van de drie ondernemingen uit de jaarverslagen van 2007.

In 2006 bestaat het auditcomité uit twee tot vijf leden en in 2009 bestaat dit uit twee tot zes leden. Telkens voldoen twee ondernemingen niet aan de minimum ledenaantalvereiste van de Code, namelijk in 2006 Cie Bois Sauvage en EVS niet en in 2009 nogmaals EVS en Brederode niet. Brederode voldoet in 2009 niet, omwille van de financiële structuur van de groep en het beperkt aantal bestuurders. EVS geeft geen reden aan in het jaarverslag, waardoor deze onderneming niet voldoet aan de "explain"-eis.

In 2006 alsook in 2009 voldoet iedere onderneming qua onafhankelijkheid aan de Wetgeving, maar aan de Code voldoet niet iedereen. Zo zijn er vijf ondernemingen in 2006 en vier ondernemingen in 2009 die geen meerderheid van onafhankelijken hebben in hun auditcomité (zie bijlage 4).

Deskundigheid is het meest vatbaar voor verbetering. In 2006 voldoet geen enkele onderneming vrijwillig aan de nieuwe vereiste van deskundigheid. In 2009 voldoen nog steeds zes ondernemingen niet aan de Wetgeving en bijgevolg ook niet aan de Code. Dit zijn Elia, Gimv, RHJ, RTL group, Thrombogenics en Van de Velde. In 2006 zijn er negentien ondernemingen die minder dan vier vergaderingen per jaar houden.

Nyrstar is de enige onderneming die nul vergaderingen heeft gehouden, aangezien het pas in oktober 2007 werd opgericht, waardoor het in dat jaar geen vergaderingen heeft kunnen houden. In 2009 zijn er negen ondernemingen die minder dan vier keer per jaar vergaderd hebben en dus niet aan de Code 2009 voldoen.

Tabel 16: Gemiddelden 2006

Descriptive Statistics		
	N	Mean
Aanw. '06	27	1,00
Grootte '06	27	3,11
Onafh. '06	27	2,00
Desk. '06	27	,00
Verg. '06	27	3,48
Valid N (listwise)	27	

Op gemiddelde basis voldoet men aan alle vereisten van de Code en de Wet, behalve het gemiddeld aantal vergaderingen in 2006 van 3,48. Dit aantal voldoet niet aan de gevraagde vier vergaderingen per jaar door de Code van 2009. Ook bij de Mid cap ondernemingen scoort men in 2009 gemiddeld beter dan in 2006, wat wil zeggen dat de samenstelling en de werking van het auditcomité er op vooruit gaat.

4.4.1.3 Small cap ondernemingen

Tabel 17: Descriptieve statistiek van de Small cap ondernemingen

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Aanw. '06	33	0	1	,79	,415
Aanw. '09	33	0	1	,94	,242
Grootte '06	33	0	4	2,48	1,417
Grootte '09	33	0	5	3,15	1,121
Onafh. '06	33	0	4	1,67	1,080
Onafh. '09	33	0	4	2,00	,866
Desk. '06	33	0	3	,09	,522
Desk. '09	33	0	4	1,55	1,277
Verg. '06	33	0	7	2,36	1,884
Verg. '09	33	0	10	3,27	1,973
Valid N (listwise)	33				

In het onderzoek bij de Small cap ondernemingen zijn drieëndertig ondernemingen opgenomen. Voor drie ondernemingen worden de gegevens uit de jaarverslagen van 2007 gehaald, aangezien

er geen jaarverslag van 2006 beschikbaar is. Deze drie ondernemingen, samen met de ondernemingen die geen auditcomité hebben opgericht (zes ondernemingen in 2006 en twee ondernemingen in 2009) worden voor de berekening van het gemiddelde uit het onderzoek geëlimineerd (zie tabellen 18 en 19). Deze ondernemingen worden enkel uit het onderzoek van 2006 en 2009 geëlimineerd om een juist gemiddelde over dat jaar te kunnen berekenen. Bij de rest van de conclusies wordt wel rekening gehouden met de gegevens van de drie ondernemingen uit de jaarverslagen van 2007 en met de ondernemingen zonder een auditcomité.

Zowel in 2006 als in 2009 zijn er ondernemingen aanwezig die geen auditcomité hebben opgericht. In 2006 hadden zeven ondernemingen nog geen auditcomité opgericht. Drie ondernemingen van deze zeven ondernemingen zonder auditcomité, meer bepaald Moury construct, Retail en VPK, geven in hun jaarverslag aan dat de raad van bestuur in zijn geheel als auditcomité fungeert. De vier andere ondernemingen zonder auditcomité rapporteren niets en voldoen daarmee niet aan de "explain"-eis. In 2009 hebben twee ondernemingen geen auditcomité opgericht binnen hun raad van bestuur. De ondernemingen waarover het hier gaat zijn IBT en Retail Estates. De reden waarom ze geen comité oprichten, is omdat zij beide voldoen aan de vrijstellingsvoorwaarden voorzien in de Wet, die een oprichting niet verplicht maakt.

In 2006 zijn er naast de zeven ondernemingen die geen auditcomité hebben opgericht, drie ondernemingen waarvan het comité niet aan de minimale grootte voldoet, die de Code voorschrijft. Ook in 2009 zijn er drie ondernemingen die minder dan drie leden in het comité hebben. Het aantal leden, bij de ondernemingen die een auditcomité hebben opgericht, varieert van twee tot vier in 2006 en van twee tot vijf in 2009.

In 2006 alsook in 2009 varieert het aantal onafhankelijken van nul tot vier. In 2006 is er één onderneming, naast de zeven ondernemingen die geen comité hebben opgericht, die geen onafhankelijk lid opgeeft, terwijl de Wet tenminste één vraagt. Er zijn zes ondernemingen, naast de zeven ondernemingen zonder auditcomité, die niet voldoen aan de vereiste van de Code. De onderneming die in 2006 afwijkt van de Wetgeving is Atenor en deze onderneming geeft geen reden aan in het jaarverslag. In 2009 daarentegen verantwoorden alle ondernemingen de aanwezigheid van tenminste één onafhankelijk lid, behalve de twee ondernemingen die voldoen aan de vrijstellingsvoorwaarden. Naast deze twee ondernemingen zonder auditcomité, voldoen negen ondernemingen niet aan de Code.

Wat betreft het aantal deskundigen kan opgemerkt worden dat in 2006 één onderneming, namelijk Realdolmen, al aan de vereiste van de Wet en de Code voldoet door uit te leggen wie de deskundigen zijn in het auditcomité en waarom. In 2009 leggen nog altijd vijf ondernemingen, naast de twee ondernemingen zonder auditcomité, niet uit wie de deskundigen zijn in de huidige samenstelling van het comité, hoewel de Wet dat vereist.

Als tot slot het aantal vergaderingen wordt bekeken, kan vastgesteld worden dat in 2006 twee ondernemingen niet in het jaarverslag aangeven hoeveel vergaderingen het auditcomité heeft gehouden. Daarnaast zijn er zeventien ondernemingen, naast de zeven zonder auditcomité, die minder dan vier vergaderingen houden per jaar. In 2009 vermelden twee ondernemingen het aantal vergaderingen niet, namelijk Alfacam en Thenergo, en daarnaast zijn er dertien ondernemingen, naast de twee zonder auditcomité, die niet voldoen aan de vereiste van de Code.

Tabel 18: Gemiddelden 2006

Descriptive Statistics		
	N	Mean
Aanw. '06	24	1,00
Grootte '06	24	3,17
Onafh. '06	24	2,12
Desk. '06	24	,13
Verg. '06	24	3,08
Valid N (listwise)	24	

Tabel 19: Gemiddelden 2009

Descriptive Statistics		
	N	Mean
Aanw. '09	31	1,00
Grootte '09	31	3,35
Onafh. '09	31	2,13
Desk. '09	31	1,65
Verg. '09	31	3,48
Valid N (listwise)	31	

Als we de gemiddelden van 2006 vergelijken met deze van 2009 kan vastgesteld worden dat men op alle variabelen telkens beter scoort. Op gemiddelde basis houdt men zowel in 2006 als in 2009 niet voldoende vergaderingen volgens de vereiste van de Code 2009.

4.4.2 Hypothesetoetsing

Via het programma SPSS 17 worden de bovenvermelde hypothesen getest. De steekproef bestaat uit discrete variabelen, aangezien de waarden alleen uit gehele getallen bestaan. Deze gegevens zijn gemeten via de ratioschaal waarbij alle rekenkundige bewerkingen mogelijk zijn. Er wordt gebruik gemaakt van de Paired Samples T-Test. Deze test wordt gebruikt om op basis van een gepaarde steekproef te toetsen of de gemiddelden van twee gepaarde groepen gelijk zijn. Het gaat hier om een gepaarde toets, aangezien het een vergelijking is op twee tijdstippen van dezelfde variabelen. Om een t-toets te mogen uitvoeren, moet eerst voldaan zijn aan de volgende voorwaarde: de steekproefverdeling is normaal verdeeld of iedere steekproef is voldoende groot ($N \geq 30$). Voor het onderzoek van de Bel-20 ondernemingen wordt de ganse populatie opgenomen in het onderzoek en bij de Mid en Small cap ondernemingen bevat de steekproef dertig of meer cases, waardoor aan de vereiste voldaan is.

4.4.2.1 Bel-20 ondernemingen

Tabel 20: Paired Samples Test Bel-20 ondernemingen

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper			
Pair 1	Aanw. '05 - Aanw. '09	-,053	,229	,053	-,163	,058	-1,000	18	,331
Pair 2	Grootte '05 - Grootte '09	-,316	1,204	,276	-,896	,265	-1,143	18	,268
Pair 3	Onafh. '05 - Onafh. '09	-,105	1,049	,241	-,611	,400	-,438	18	,667
Pair 4	Desk. '05 - Desk. '09	-1,368	2,060	,473	-2,362	-,375	-2,895	18	,010
Pair 5	Verg. '05 - Verg. '09	-1,105	2,208	,507	-2,170	-,041	-2,182	18	,043

Bij het testen van de hypothesen wordt gekeken of de nulhypothese kan verworpen worden. Zowel bij de variabele "deskundigheid" als bij de variabele "aantal vergaderingen" kan vastgesteld worden dat er op het 95% betrouwbaarheidsinterval een significant verschil aanwezig is tussen 2005 en 2009. Dit is te zien aan de Sig. die bij beide variabelen < 0,05; respectievelijk 0,010 en 0,043. Bij de andere variabelen is geen significant verschil te merken. Het verschil aanwezig bij de variabele "deskundigheid" is te wijten aan het feit dat de Wet nu eist dat er in het auditcomité een onafhankelijke bestuurder moet zetelen die kennis heeft op het gebied van boekhouding en audit. Dit moet ook aangetoond worden in het jaarverslag. In 2009 houdt men tevens meer vergaderingen dan in 2005, wat aantoont dat het auditcomité actiever is in 2009 dan in 2005 en waarschijnlijk meer taken krijgt toegewezen.

4.4.2.2 Mid cap ondernemingen

Tabel 21: Paired Samples Test Mid cap ondernemingen

		Paired Differences							
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 2	Grootte '06 - Grootte '09	-,033	,765	,140	-,319	,252	-,239	29	,813
Pair 3	Onafh. '06 - Onafh. '09	-,233	,626	,114	-,467	,000	-2,041	29	,050
Pair 4	Desk. '06 - Desk. '09	-1,900	1,447	,264	-2,440	-1,360	-7,193	29	,000
Pair 5	Verg. '06 - Verg. '09	-,733	1,311	,239	-1,223	-,244	-3,063	29	,005

Pair 1 (Aanw. '06 – Aanw. '09) is weggelaten, omdat de correlatie en de t niet berekend kunnen worden doordat de standaardafwijking van het verschil nul is (wat de noemer is bij de berekening van t). Dit komt omdat zowel in 2006 als in 2009 alle ondernemingen een auditcomité hebben opgericht. Tussen 2006 en 2009 is wel een significant verschil aanwezig bij de variabelen “onafhankelijkheid”, “deskundigheid” en “aantal vergaderingen”, waarvan de Sig. respectievelijk 0,050; 0,000 en 0,005 zijn die allen kleiner of gelijk zijn aan het significantieniveau 0,05. Er kan geconcludeerd worden dat het auditcomité van Mid cap ondernemingen onafhankelijker en deskundiger worden en daarenboven ook meer vergaderingen houden in 2009 ten opzichte van 2006.

4.4.2.3 Small cap ondernemingen

Tabel 22: Paired Samples Test Small cap ondernemingen

		Paired Differences							
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	Aanw. '06 - Aanw. '09	-,152	,364	,063	-,281	-,022	-2,390	32	,023
Pair 2	Grootte '06 - Grootte '09	-,667	1,291	,225	-1,124	-,209	-2,966	32	,006
Pair 3	Onafh. '06 - Onafh. '09	-,333	,924	,161	-,661	-,006	-2,072	32	,046
Pair 4	Desk. '06 - Desk. '09	-1,455	1,201	,209	-1,881	-1,029	-6,955	32	,000
Pair 5	Verg. '06 - Verg. '09	-,909	1,548	,270	-1,458	-,360	-3,373	32	,002

Deze test geeft zeer opvallende resultaten te kennen. Hier kan geconcludeerd worden dat er tussen 2006 en 2009 op het gebied van alle variabelen een significant verschil aanwezig is, aangezien alle Sig. <0,05. Er werden meer auditcomités opgericht, deze comités zijn groter en bevatten meer onafhankelijken, meer deskundigen en houden meer vergaderingen. Er kan besloten worden dat de Wet toch enigzins invloed gehad heeft op de Small cap ondernemingen, waarschijnlijk samen met andere factoren.

4.4.3 Regressieanalyse

Om de verschillen tussen de drie groepen (Bel-20, Mid cap en Small cap) in 2009 beter in kaart te brengen, wordt gebruik gemaakt van categorische variabelen die de waarde nul of één zullen aannemen om zo de categorie of groep aan te duiden waarin de ondernemingen zich bevinden. Deze variabele wordt een dummy variabele genaamd. In ons onderzoek is iedere groep een dummy variabele. Door de regressie uit te voeren met dummy variabelen kan getest worden of er grote verschillen aanwezig zijn tussen de drie groepen.

Bij de regressieanalyse wordt een bepaalde groep als referentiegroep genomen en vervolgens wordt onderzocht of er een significant verschil aanwezig is tussen deze referentiegroep en de twee andere groepen en hoe groot dit verschil is. De grootte van het verschil is te zien aan de B-

coëfficiënt. De referentiegroep zelf wordt daarom uit de regressie gelaten en de dummies worden dan geïnterpreteerd ten opzichte van de referentiecategorie.

4.4.3.1 Afhankelijke variabele: grootte

Voor de variabele "grootte" nemen we eerst Small cap als referentiegroep en wordt vervolgens een lineaire regressie uitgevoerd. De twee dummy variabelen zijn Bel-20 en Mid cap.

Tabel 23: Regressieanalyse 1

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,152	,168		18,769	,000
	Bel-20	,954	,278	,391	3,434	,001
	Mid cap	-,018	,243	-,009	-,075	,941

a. Dependent Variable: grootte '09

Uit deze regressie kan afgeleid worden dat enkel de Bel-20 ondernemingen significant verschillen op het gebied van het aantal leden in het auditcomité ten opzichte van de Small cap ondernemingen ($0,001 < 0,05$). De Mid cap ondernemingen verschillen niet significant van de Small cap ondernemingen. De Bel-20 ondernemingen hebben 0,954 meer leden dan de Small cap ondernemingen. We voeren opnieuw een regressieanalyse uit met een andere referentiegroep.

Tabel 24: Regressieanalyse 2

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,133	,176		17,793	,000
	Bel-20	,972	,283	,398	3,437	,001
	Small cap	,018	,243	,009	,075	,941

a. Dependent Variable: grootte '09

In tabel 24 wordt Mid cap als referentiegroep genomen waardoor het verschil tussen de Bel-20 ondernemingen en de Mid cap ondernemingen duidelijk wordt. Er is een groot significant verschil aanwezig tussen de Bel-20 en de Mid cap ondernemingen, namelijk de Bel-20 ondernemingen hebben 0,972 leden meer dan de Mid cap ondernemingen.

4.4.3.2 Afhankelijke variabele: onafhankelijkheid

Tabel 25: Regressieanalyse 3

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,000	,144		13,860	,000
	Bel-20	,368	,239	,188	1,543	,127
	Mid cap	,267	,209	,155	1,275	,206

a. Dependent Variable: onafh. '09

Als vervolgens het verschil tussen de groepen op het gebied van de variabele "onafhankelijkheid" wordt onderzocht, wordt duidelijk dat er geen significant verschil aanwezig is tussen de Bel-20 ondernemingen en de Small cap ondernemingen, alsook niet tussen de Mid cap en de Small cap ondernemingen. Ook tussen de Bel-20 en de Mid cap ondernemingen is geen significant verschil te merken (zie tabel 26).

Tabel 26: Regressieanalyse 4

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,267	,151		14,977	,000
	Bel-20	,102	,243	,052	,419	,677
	Small cap	-,267	,209	-,158	-1,275	,206

a. Dependent Variable: onafh. '09

4.4.3.3 Afhankelijke variabele: deskundigheid

Tabel 27: Regressieanalyse 5

Coefficients^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1,545	,266		5,820	,000
	Bel-20	,402	,439	,112	,915	,363
	Mid cap	,355	,385	,113	,921	,360

a. Dependent Variable: desk. '09

Ook op het gebied van de variabele "deskundigheid" is er geen significant verschil aanwezig tussen de drie groepen.

Tabel 28: Regressieanalyse 6

Coefficients^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1,900	,279		6,822	,000
	Bel-20	,047	,447	,013	,106	,916
	Small cap	-,355	,385	-,115	-,921	,360

a. Dependent Variable: desk. '09

4.4.3.4 Afhankelijke variabele: aantal vergaderingen

Tabel 29: Regressieanalyse 7

Model		Coefficients ^a				
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,273	,308		10,616	,000
	Bel-20	1,885	,510	,422	3,696	,000
	Mid cap	,827	,447	,212	1,852	,068

a. Dependent Variable: verg. '09

Het aantal vergaderingen gehouden door de Bel-20 ondernemingen verschilt significant van het aantal vergaderingen gehouden door de Small cap ondernemingen. Zo houden de Bel-20 ondernemingen maar liefst 1,885 vergaderingen meer per jaar dan de Small cap ondernemingen. Het verschil tussen de Bel-20 en de Mid cap ondernemingen is ook significant wat staat aangegeven in tabel 30. Zo houden de Bel-20 ondernemingen 1,058 vergaderingen meer dan de Mid cap ondernemingen. De Bel-20 ondernemingen verschillen dus significant wat betreft het aantal vergaderingen.

Tabel 30: Regressieanalyse 8

Model		Coefficients ^a				
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4,100	,323		12,680	,000
	Bel-20	1,058	,519	,237	2,037	,045
	Small cap	-,827	,447	-,215	-1,852	,068

a. Dependent Variable: verg. '09

Indien de resultaten van de regressie in zijn geheel bekeken worden, kan geconcludeerd worden dat de Bel-20 ondernemingen significant verschillen in grootte van de Mid cap en de Small cap ondernemingen en dat zij ook significant verschillen wat betreft het aantal vergaderingen.

De Bel-20 ondernemingen hebben ook meer onafhankelijken en meer deskundigen in het auditcomité dan de twee andere groepen, maar deze verschillen zijn niet significant en worden niet verder besproken.

4.4.4 Voldoen aan de Code en de Wet

Tabel 31: Samenvatting descriptieve statistiek (eigen werk)

VARIABLEN		BEL-20 ONDERNEMINGEN	MID CAP ONDERNEMINGEN	SMALL CAP ONDERNEMINGEN
		19 observaties	30 observaties	33 observaties
Aanwezigheid	2005/2006	18/19 conform Wet	30/30 conform Wet	26/33 conform Wet*
	2009	19/19 conform Wet	30/30 conform Wet	33/33 conform Wet ^o
Grootte	2005/2006	18/18 conform Code	28/30 conform Code	23/26 conform Code
	2009	19/19 conform Code	28/30 conform Code	28/31 conform Code
Onafhankelijkheid	2005/2006	18/18 conform Wet	30/30 conform Wet	25/26 conform Wet
		10/18 conform Code	25/30 conform Code	20/26 conform Code
	2009	19/19 conform Wet	30/30 conform Wet	31/31 conform Wet
		11/19 conform Code	26/30 conform Code	22/31 conform Code
Deskundigheid	2005/2006	3/18 conform Wet	0/30 conform Wet	1/26 conform Wet
	2009	12/19 conform Wet	24/30 conform Wet	26/31 conform Wet
Aantal vergaderingen	2005/2006	14/18 conform Code	11/30 conform Code	7/26 conform Code
	2009	17/19 conform Code	21/30 conform Code	16/31 conform Code

* 7 geen AC opgericht

^o 2 geen AC opgericht

Uit tabel 31 kan afgeleid worden wie het beste voldoet aan de Wetgeving en de Code. In deze tabel staat aangegeven hoeveel ondernemingen van de onderzochte groep voldoen aan de Wet of de Code, waarbij dit aantal tevens in een percentage wordt uitgedrukt. Op deze manier kan onderzocht worden welke groep het beste voldoet aan de Wetgeving en/of de Code. Een onderneming is conform de Wetgeving indien zij deze volgt of voldoet aan de vrijstellingsvoorwaarden. Een onderneming is conform de Code indien zij de Code volledig naleeft en niet wanneer zij uitlegt waarop ze niet aan de Code voldoet. Indien een onderneming geen auditcomité heeft opgericht dan wordt deze onderneming bij de variabelen "grootte", "onafhankelijkheid", "deskundigheid" en "aantal vergaderingen" niet opgenomen om te onderzoeken welk percentage voldoet aan de Code en de Wetgeving.

Zowel bij de Bel-20 ondernemingen als de Small cap ondernemingen zijn er meer auditcomités opgericht in 2009 ten opzichte van 2005/2006. In de groep van de Mid cap ondernemingen hadden alle ondernemingen reeds een auditcomité in beide jaren opgericht. Zowel in de groep van de Bel-20 als in de groep van de Mid cap ondernemingen heeft in 2009 iedere onderneming een auditcomité opgericht. In de groep van de Small cap ondernemingen zijn er twee ondernemingen die aan de vrijstellingsvoorwaarden voldoen van de Wet en dit ook toelichten in het jaarverslag. Er kan dus geconcludeerd worden dat in 2009 iedereen een auditcomité heeft opgericht die dit verplicht is.

De Bel-20 ondernemingen voldoen allemaal aan de vereiste grootte van een auditcomité volgens de Code en hiermee zijn zij de beste groep. Daarna volgt de groep van de Mid cap ondernemingen die met 93% voldoen en vervolgens de Small cap ondernemingen die met 90% voldoen in 2009. Bij de Mid cap ondernemingen is tussen beide jaren geen verschil aanwezig, dit in tegenstelling tot de Small cap ondernemingen waar er wel een stijging is waar te nemen van het aantal auditcomités dat nu voldoet aan de vereiste van de Code, namelijk een stijging van 88% naar 90%.

Zowel alle Bel-20 ondernemingen als alle Mid cap ondernemingen voldoen in 2005/2006 als in 2009 aan de vereiste van de Wet op het gebied van onafhankelijkheid. In 2006 voldoet 96% van de Small cap ondernemingen aan de Wetgeving, maar dit percentage stijgt naar 100% in 2009. Aan de Code voldoen maar zeer weinig ondernemingen uit de Bel-20, namelijk 56% in 2005 en dit stijgt naar 58% in 2009. De Bel-20 ondernemingen zijn daarmee verrassend de slechtste groep op dit gebied. Vervolgens komen de Small cap ondernemingen waarvan er 77% van de ondernemingen voldoen in 2006 en 71% in 2009. De Mid cap ondernemingen voldoen het beste aan de Code met respectievelijk 83% en 87% in 2006 en 2009.

Wat betreft deskundigheid voldoen in 2005/2006 in de groep van de Bel-20 en de Small cap ondernemingen reeds enkele ondernemingen aan de vereiste van de Wetgeving. In 2009 voldoen

84% van de Small cap ondernemingen, 80% van de Mid cap ondernemingen en als laatste 63% van de Bel-20 ondernemingen.

Tot slot voldoen de Bel-20 ondernemingen met 89% in 2009 het best aan de vereiste van vier vergaderingen per jaar vooropgesteld door de Code. Vervolgens voldoen 70% van de Mid cap en 52% van de Small cap ondernemingen. De grootste stijging tussen beide jaren is te vinden bij de Mid cap ondernemingen, namelijk een stijging van 33%. In 2009 zijn er heel wat ondernemingen die geen vier vergaderingen per jaar houden, zoals vereist door de nieuwe Code van 2009. Ook in het onderzoek van Guberna en het Verbond van Belgische Ondernemingen, die de naleving van de Code 2004 onderzocht op basis van de jaarverslagen van 2009, komt men tot de conclusie dat maar 81,7% aan de Code voldoet. Dit percentage is niet hoog en daarenboven vereist de Code 2004 maar drie vergaderingen per jaar, terwijl de Code 2009 nu vier vergaderingen voorschrijft. De twee groepen die moeilijkheden hebben met het naleven van deze bepaling zijn de Bel Mid en de Bel Small ondernemingen, wat in 2009 ook het geval is.

Alleen wat betreft de aanwezigheid, de grootte en de vereiste van één onafhankelijke in het auditcomité zijn er groepen aanwezig die met 100% voldoen. Op de andere gebieden zijn nog altijd ondernemingen aanwezig die niet voldoen aan de Code of de Wetgeving. Hiermee kan aangetoond worden dat er nog steeds verbetering mogelijk is en dat de naleving van de Wetgeving strenger moet opgevolgd worden. Zo is er zeker nog verbetering mogelijk op het gebied van onafhankelijkheid zoals beschreven in de Code, namelijk een meerderheid aan onafhankelijken, op het gebied van deskundigheid en ook het aantal vergaderingen dat een auditcomité houdt.

4.5 Leden van het auditcomité

Naar aanleiding van de nieuwe wet is het niet gemakkelijk om onafhankelijke en/of deskundige bestuurders te vinden. Omwille van deze reden zetelen bepaalde personen in meerdere auditcomités tegelijk. Door de namen van de verschillende leden van het auditcomité bij te houden in een excel-bestand kunnen de personen, die in meerdere comités zetelen, vastgesteld worden (zie bijlage 6). In totaal zetelen 235 personen in de auditcomités van de drie onderzochte groepen. 27 personen hiervan zetelen in meer dan één auditcomité. Dit komt neer op een percentage van 11,49%.

Tabel 32: Frequentie leden auditcomité Bel-20 ondernemingen

Bel-20 onderneming					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	10	37,0	37,0	37,0
	1	15	55,6	55,6	92,6
	2	1	3,7	3,7	96,3
	4	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Van de 27 personen die in meerdere auditcomités zetelen, zetelen vijftien personen in één auditcomité uit de ondernemingen van de Bel-20. Dit wil zeggen dat 55,6% in een auditcomité van de Bel-20 zetelt. Er is één persoon aanwezig die in twee auditcomités uit de Bel-20 ondernemingen zetelt, namelijk de heer Baudouin Velge en in geen ander comité van de twee andere groepen. Daarenboven is er zelfs een persoon die in vier auditcomités zetelt uit de Bel-20 ondernemingen. Deze persoon specialiseert zich blijkbaar specifiek in de Bel-20 ondernemingen, namelijk de heer Arnoud de Pret Roose de Calesberg.

Tabel 33: Frequentie leden auditcomité Mid cap ondernemingen

Mid cap onderneming					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	10	37,0	37,0	37,0
	1	14	51,9	51,9	88,9
	2	2	7,4	7,4	96,3
	3	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Bij de Mid cap ondernemingen zijn er veertien personen aanwezig die in één auditcomité zetelen uit deze groep. Er zijn twee personen die in twee verschillende Mid cap auditcomités zetelen, namelijk de heren Etienne Davignon en Benoit Graulich. Daarnaast zetelt de heer Michel Delloye in drie auditcomités uit de Mid cap ondernemingen.

Tabel 34: Frequentie leden auditcomité Small cap ondernemingen

Small cap onderneming					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	9	33,3	33,3	33,3
	1	11	40,7	40,7	74,1
	2	6	22,2	22,2	96,3
	3	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tot slot zetelen elf personen in een auditcomité van de Small cap ondernemingen. Er zijn zes personen die in twee auditcomités uit deze groep zetelen en één persoon die in drie auditcomités van de Small cap ondernemingen zetelt, namelijk de heer Wilfried Vandepoel.

Er kan geconcludeerd worden dat er drie personen van de 27 zijn die zich gespecialiseerd hebben in een bepaalde groep (Bel-20, Mid cap en Small cap) door te zetelen in minstens drie verschillende auditcomités uit die bepaalde groep.

Tabel 35: Frequentie totaal aantal mandaten

aantal mandaten					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	18	66,7	66,7	66,7
	3	5	18,5	18,5	85,2
	4	3	11,1	11,1	96,3
	5	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Uit tabel 35 kan afgeleid worden dat van de 27 personen die in meerdere auditcomités zetelen, er 18 personen zijn die in twee verschillende auditcomités zetelen. Er zijn vijf personen die in drie verschillende auditcomités zetelen, drie personen die in vier verschillende auditcomités zetelen en tot slot één persoon die maar liefst in vijf verschillende auditcomités zetelt, namelijk de heer Benoit Graulich.

Tabel 36: Descriptieve statistiek aantal mandaten

Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean
aantal mandaten	27	2	5	2,52
Valid N (listwise)	27			

De personen opgenomen in deze statistische test zetelen in minimaal twee verschillende auditcomités en maximaal in vijf verschillende. Indien iemand in meerdere auditcomités zetelt dan is dit in gemiddeld 2,52 verschillende.

In tabel 37 wordt berekend in hoeveel verschillende groepen (Bel-20, Mid cap en Small cap) een persoon een functie van auditcomitélid uitoefent indien men in meerdere auditcomités zetelt. Eerst werden de waarden geteld en daarna werden de frequenties berekend. Er kan geconcludeerd worden dat vijf personen in meerdere auditcomités van dezelfde groep zetelen, waardoor deze zich specialiseren in een bepaalde groep. Het merendeel van de personen, namelijk negentien, zetelt in het auditcomité van twee verschillende groepen. Er zijn slechts drie personen aanwezig die in een auditcomité van de drie groepen zetelen.

Tabel 37: Frequenties aantal verschillende groepen

Zetel in verschillende groepen					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	5	18,5	18,5	18,5
	2,00	19	70,4	70,4	88,9
	3,00	3	11,1	11,1	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Vervolgens worden de personen die in vier of vijf verschillende auditcomités zetelen verder onderzocht. Het gaat om de heren Arnoud de Pret Roose de Calesberg, Delloye Michel, Vandewalle Luc en Graulich Benoit. Er wordt onderzocht of deze personen zich specialiseren in een bepaalde sector en of deze persoon in elk comité dan ook als de deskundige wordt aangeduid.

De heer Arnoud de Pret Roose de Calesberg zetelt in het auditcomité van AB Inbev, Delhaize Group, UCB en Umicore. Deze vier ondernemingen zijn allemaal Bel-20 ondernemingen. AB Inbev en Delhaize Group kan men als een gelijkaardige sector bekijken, maar UCB en Umicore zijn twee totaal verschillende sectoren. Er kan geconcludeerd worden dat de heer Arnoud de Pret Roose de

Calesberg zich gespecialiseerd heeft in de Bel-20 ondernemingen. Hij is enkel als deskundige aangesteld in het auditcomité van Delhaize Group en UCB. Bij Umicore is niet aangegeven wie in het auditcomité specifieke deskundigheid bezit en bij AB Inbev is er maar één deskundige aangeduid, namelijk de voorzitter.

De heer Michel Delloye zetelt in het auditcomité van Telenet Group, EVS, Brederode en Cie Bois Sauvage. Dit zijn drie Mid cap ondernemingen en één onderneming uit de Bel-20. De ondernemingen zijn actief in vier verschillende sectoren, waardoor niet gesproken kan worden van een sectorspecialisatie. Dhr. Delloye wordt wel in de jaarverslagen van de vier ondernemingen aangeduid als de deskundige.

De heer Luc Vandewalle zetelt in het auditcomité van Befimmo, Arseus, Pinguinlutosa en Sioen. Deze ondernemingen maken deel uit van de drie verschillende groepen, namelijk één onderneming uit de Bel-20, één uit de Mid cap ondernemingen en twee uit de Small cap ondernemingen. Ook hier is weer geen sectorspecialisatie te vinden. Enkel bij Arseus wordt Luc Vandewalle aangeduid als een deskundige. Bij Pinguinlutosa wordt enkel de voorzitter aangeduid als deskundige, bij Befimmo wordt er niets over deskundigheid vermeld in het jaarverslag en bij Sioen is het onduidelijk wie precies de deskundige is.

De heer Benoit Graulich zetelt in het auditcomité van Omega Pharma, Arseus, Van de Velde, Lotus Bakeries en Wereldhave. Dit zijn ondernemingen uit de drie verschillende groepen, waardoor men zich niet specialiseert in een bepaalde groep. Arseus en Omega Pharma kunnen als eenzelfde sector beschouwd worden, maar de drie andere ondernemingen bevinden zich in een totaal andere sector. Hierdoor is van sectorspecialisatie niet echt sprake. Enkel in het jaarverslag van Van de Velde wordt niets vermeld over deskundigheid, maar in de andere auditcomités wordt Dhr. Graulich telkens aangeduid als een deskundige.

4.6 Deskundigheid

Deskundigheid is met de wet van 17 december 2008 zeer belangrijk geworden. Verondersteld kan worden dat elk auditcomité voor de Wet wel deskundige personen telde, maar deze personen werden niet vermeld in het jaarverslag. De wet van 17 december 2008 eist nu dat ondernemingen in hun jaarverslag aantonen dat de leden van het auditcomité over de nodige individuele en collectieve deskundigheid beschikken.

Op basis van het aantal woorden die in het jaarverslag aan deskundigheid worden gewijd, wordt onderzocht welke ondernemingen veel inspanningen leveren om te voldoen aan de Wetgeving en deze Wet dan ook ernstiger nemen en welke ondernemingen minder inspanningen leveren. Dit is

een zeer subjectief onderzoek, aangezien subjectief wordt bepaald wat precies als uitleg wordt aanschouwd en wat niet. Een ander persoon kan hierbij tot zeer verschillende uitkomsten komen.

Er is een groot verschil aanwezig tussen de ondernemingen. Er zijn ondernemingen die maar één zin schrijven in het jaarverslag over deskundigheid. In deze enkele zin geven ze dan aan dat alle leden van het auditcomité over de nodige financiële deskundigheid en ervaring beschikken. Dit in tegenstelling tot andere ondernemingen die precies aanhalen welke leden van het auditcomité deskundig zijn met een specifieke verantwoording.

4.6.1 Bel-20 ondernemingen

Tabel 38: Aantal woorden over deskundigheid bij Bel-20 ondernemingen

Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean
Aantal woorden deskundigheid	19	0	239	55,37
Valid N (listwise)	19			

In tabel 38 staat aangegeven wat het minimum, maximum en gemiddeld aantal woorden zijn die bij de Bel-20 ondernemingen aan deskundigheid gewijd worden. Het maximale aantal woorden dat geschreven wordt, zijn 239 woorden en dit gebeurt bij de onderneming Ackermans van Haaren. Gemiddeld gebruikt men 55 woorden.

Vervolgens worden de gegevens gehercodeerd in de volgende vier klassen:

- Klasse 1: zeer uitgebreide bespreking deskundigheid;
- Klasse 2: uitgebreide bespreking deskundigheid;
- Klasse 3: voldoende bespreking deskundigheid;
- Klasse 4: onvoldoende bespreking deskundigheid.

Deze klassering is ook weer subjectief. Na deze hercodering wordt de frequentie berekend, waarvan in tabel 39 het resultaat te zien is.

Tabel 39: Deskundigheidsklasse Bel-20 ondernemingen

Deskundigheidsklasse					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	2	10,5	10,5	10,5
	2,00	3	15,8	15,8	26,3
	3,00	2	10,5	10,5	36,8
	4,00	12	63,2	63,2	100,0
	Total	19	100,0	100,0	

Er zijn slechts twee ondernemingen van de negentien die een zeer uitgebreide bespreking geven van deskundigheid. Daarnaast zijn er nog drie ondernemingen die een uitgebreide bespreking hebben. Twee hebben een voldoende bespreking en maar liefst twaalf ondernemingen een onvoldoende, waardoor we kunnen concluderen dat 63,2% niet veel inspanningen levert om te voldoen aan de Wetgeving.

4.6.2 Mid cap ondernemingen

Tabel 40: Aantal woorden over deskundigheid bij Mid cap ondernemingen

Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean
Aantal woorden deskundigheid	30	0	308	46,77
Valid N (listwise)	30			

Bij de Mid cap ondernemingen besteedt Fluxys de meeste woorden aan deskundigheid, namelijk 308, en dit is dan ook de beste onderneming uit de drie groepen. Gemiddeld spendeert men bij de Mid cap ondernemingen 47 woorden.

Als vervolgens klassen worden gemaakt en hiervan de frequentie berekend wordt (tabel 41), kan geconcludeerd worden dat er slechts twee ondernemingen een zeer uitgebreide bespreking houden over deskundigheid. Één onderneming houdt een uitgebreide bespreking en zes ondernemingen een voldoende. Ook hier geeft de overgrote meerderheid, namelijk 70%, een onvoldoende bespreking.

Tabel 41: Deskundigheidsklasse Mid cap ondernemingen

Deskundigheidsklasse					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	2	6,7	6,7	6,7
	2,00	1	3,3	3,3	10,0
	3,00	6	20,0	20,0	30,0
	4,00	21	70,0	70,0	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

4.6.3 Small cap ondernemingen

Tabel 42: Aantal woorden over deskundigheid bij Small cap ondernemingen

Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean
Aantal woorden deskundigheid	33	0	140	38,09
Valid N (listwise)	33			

De Small cap ondernemingen gebruiken maximaal 140 woorden, wat veel minder is dan de twee andere groepen en ook het gemiddeld aantal woorden van 38 is het minste van de drie groepen (tabel 42).

Tabel 43: Deskundigheidsklasse Small cap ondernemingen

Deskundigheidsklasse					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2,00	4	12,1	12,1	12,1
	3,00	7	21,2	21,2	33,3
	4,00	22	66,7	66,7	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

Bij de Small cap ondernemingen is geen "klasse 1" aanwezig, aangezien geen enkele onderneming meer dan 150 woorden spendeert in het jaarverslag aan deskundigheid. Er zijn wel vier ondernemingen die een uitgebreide bespreking geven en zeven ondernemingen die een bespreking hebben die voldoende is. Ook hier geeft de meerderheid, namelijk 66,7%, een onvoldoende bespreking.

5. Interviews

5.1 Geïnterviewden

De interviews werden afgenomen van vier personen, komende uit de onderzochte groepen ondernemingen (contactmail: bijlage 7). Drie personen werden persoonlijk geïnterviewd en één interview werd schriftelijk ingevuld. Twee geïnterviewden zijn voorzitter van een auditcomité, één geïnterviewde is hoofd interne audit en één persoon, die de vragen schriftelijk heeft ingevuld, is secretaris-generaal. De vragen die tijdens het interview zijn gesteld, zijn terug te vinden in bijlage 8. De antwoorden van de respondenten zijn doorheen hoofdstuk 2 verwerkt zodat de theorie direct aan de praktijk kon getoetst worden. In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de aanpassingen die ondernemingen hebben moeten doorvoeren naar aanleiding van de wet van 17 december 2008 en welke moeilijkheden ze bij de implementatie ondervonden hebben.

Het interview met de heer Clement De Meersman vond plaats op 29 maart 2010 te Brussel van 14.30u tot 16.00u. Hij is voorzitter van het auditcomité van Roularta. Hij zetelt reeds meer dan 12 jaar in dit comité waardoor hij nu door de verstrengde onafhankelijkheidsregels genoodzaakt is te stoppen. Hij is tevens voorzitter van het auditcomité Elia Group en dit reeds 9 jaar en tot slot is hij lid van het auditcomité Deceuninck. De heer Paul Peeters is voorzitter van het auditcomité bij KBC Ancora en mevrouw Christine Mathieu is bedrijfsjuriste en secretaris van het auditcomité van Almancora Beheersmaatschappij. Zij waren bereid mijn vragen te beantwoorden op 23 april 2010 te Leuven van 08.30u tot 10.00u. Dhr. Peeters zetelt twaalf jaar in de raad van bestuur waardoor hij dit jaar genoodzaakt is zijn bestuursmandaat en dus ook zijn mandaat als voorzitter van het auditcomité stop te zetten. Op 7 mei 2010 werd te Brussel van 10.30u tot 11.30u een interview afgenomen van de heer Emile Martens, hoofd interne audit van Ageas. Als hoofd van de interne audit is hij telkens aanwezig op de vergaderingen van het auditcomité. Ook werden de vragen schriftelijk ingevuld door de heer Dirk Lybaert. Hij is secretaris-generaal van Belgacom.

5.2 Aanpassingen naar aanleiding van de wet van 17 december 2008

Volgens Dhr. De Meersman moeten naar aanleiding van de nieuwe wet voornamelijk de onafhankelijkheidscriteria goed nagekeken worden in een onderneming om ervoor te zorgen dat men niet in overtreding is met de Wet. Het auditcomité zelf houdt zich hier niet mee bezig. In de meeste ondernemingen is er een persoon of een comité aanwezig dat zich bezighoudt met corporate governance en de naleving hiervan nakijkt. Naast de onafhankelijkheidscriteria die men nu zeker moet naleven, moet men tevens aanpassingen doorvoeren in het auditcomitécharter. Dit wordt meestal gedaan door de interne auditor.

Bij Belgacom heeft men enkel de bewoordingen van de taken in het charter lichtjes moeten aanpassen om in overeenstemming te zijn met de Wet.

Het auditcomité van Dhr. Peeters was vanaf het begin zeer strak georganiseerd en had een sterke structuur. Ze probeerden om aan alle mogelijke wettelijke verplichtingen te voldoen. Hierdoor heeft de wet van 17 december 2008 weinig of geen impact gehad op de samenstelling en de werking van het auditcomité. In de onderneming is een bedrijfsjurist aanwezig die een nota heeft opgemaakt om de leden in te lichten over de wet van 17 december 2008 en welke aanpassingen er moesten gebeuren. De twee veranderingen die men in het charter heeft doorgevoerd zijn (1) een contextuele toevoeging dat minstens één lid de nodige deskundigheid moet bezitten op het gebied van boekhouding en audit en (2) een verandering van het aantal vergaderingen van drie naar vier.

Voor Ageas heeft de nieuwe wet geen invloed gehad. De Wet heeft enkel gezorgd voor formalisatie en een verankering in een wettelijk kader, wat volgens Dhr. Martens een goede zaak is. Aangezien Ageas reeds voldeed aan de wetgeving heeft men geen veranderingen moeten aanbrengen aan de statuten of het charter van de onderneming.

5.3 Moeilijkheden bij de implementatie van de wet van 17 december 2008

Volgens Dhr. De Meersman zal het niet gemakkelijk zijn om nog goede en onafhankelijke bestuurders te vinden. Iemand die 12 jaar heeft gezeteld in een auditcomité weet hoe de onderneming in elkaar zit, de leden zijn op elkaar ingespeeld en men kent bijvoorbeeld de gevoeligheden met de familie. Doordat men nu nieuwe leden moet gaan zoeken, is er een verspilling van bronnen en energie en dit zal uiteindelijk tot veel onrust leiden in de ondernemingen. Hij vindt het dan ook geen goede zaak om corporate governance in wetgeving te gieten, aangezien men dan geen vrijheid meer heeft om het "explain"-principe toe te passen.

Belgacom heeft geen specifieke problemen ondervonden bij de implementatie van de wet van 17 december 2008. Ze voldeden reeds aan de regels, omdat dit een teken is van goed bestuur en dit is in het voordeel van alle stakeholders, de klanten, de aandeelhouders en de werknemers. Belgacom is echter wel voorstander van het "comply en explain"-principe, omdat op deze manier de regels kunnen aangepast worden aan de omvang en de complexiteit van de onderneming. Hij vindt het daarentegen niet slecht dat sommige basisregels wettelijke verplichtingen zijn waarvan niet kan afgeweken worden.

KBC Ancora heeft absoluut geen moeilijke punten ondervonden bij de implementatie van de wetgeving. Ze moesten zo goed als geen aanpassingen aanbrengen aan de bewoordingen van het charter, aangezien ze probeerden om aan alle wettelijke verplichtingen te voldoen en zelfs

anticipeerden op de wetgeving. Dit deden ze om er voor te zorgen dat men de onderneming op geen enkele manier juridisch kon aanspreken. Vanuit het standpunt van KBC Ancora heeft de wetgeving niet veel zin gehad, maar Dhr. Peeters is er wel van overtuigd dat het voor het bedrijfsleven zin heeft. Dhr. Peeters is van mening dat het auditcomité in een aantal ondernemingen nog een ad-hoc comité is en met de wetgeving zal dit volgens hem veranderen.

Ook Ageas heeft geen moeilijke punten ondervonden in de implementatie van de wetgeving. Echter, andere Belgische banken hebben wel problemen ondervonden en dit voornamelijk op het gebied van de onafhankelijkheidsregels. De CBFA heeft bij enkele Belgische banken dan ook een paar uitzonderingen toegestaan. De wetgeving heeft op zich niet voor schokkende verrassingen gezorgd, aangezien men zaken wettelijk gaat vastleggen die in de praktijk al bestaan. Dhr. Martens vindt het wel een goede zaak om dingen in een wettelijk kader vast te leggen. Op deze manier kan men ondernemingen ertoe dwingen om de vereiste regels toe te passen. Een wet heeft een andere kracht dan een code en er is volgens Dhr. Martens dan ook een andere reactie waar te nemen. Een code zal men eens bekijken en geleidelijk aan implementeren terwijl een wet strenger is en er een persoon is aangesteld die de naleving ervan nakijkt.

6. Aanbevelingen ter verbetering van de wetgeving

Wetgeving kan moeilijk anticiperen op bepaalde moeilijkheden of nieuwe tendensen. Daarom is de wet ook aan veranderingen en toevoegingen onderworpen. Vanuit de interviews die hebben plaatsgevonden met bevoorrechte getuigen en vanuit het gevoerde praktijkonderzoek zijn volgende verbeteringen aan de wet van 17 december 2008 mogelijk. De verbeteringen die kunnen worden aangebracht, zijn eigen aanbevelingen en worden gestaafd met de bevindingen uit de interviews en het onderzoek.

De Wet is stilzwijgend over het aantal leden dat zetelt in een auditcomité. De Code daarentegen schrijft voor dat het auditcomité minimaal moet samengesteld zijn uit drie leden. De vorming van een auditcomité is zeer afhankelijk van de samenstelling van de raad van bestuur en de grootte van de onderneming. Toch zijn er nog steeds ondernemingen die maar twee leden aanduiden om het auditcomité te vormen. Vanuit de gesprekken met de bevoorrechte getuigen en aangezien de code een meerderheid aan onafhankelijken vraagt, kan geconcludeerd worden dat de wetgeving beter voorschrijft dat een auditcomité minimaal uit drie leden moet bestaan om effectief zijn werk te kunnen verrichten. Hierbij kan opgemerkt worden dat een oneven aantal ook aan te bevelen is, zodat beslissingen met meerderheid kunnen genomen worden.

Ook wat betreft het aantal onafhankelijken moet de wet strenger worden. Een auditcomité met één onafhankelijke is niet voldoende, aangezien deze misschien niet de macht heeft om zijn stempel door te drukken bij de andere leden van het auditcomité. Het zou beter zijn dat de wet voorschrijft dat minstens de helft of de meerderheid van de leden onafhankelijke bestuurders zijn.

Uit de gesprekken met bevoorrechte getuigen is naar voor gekomen dat ondernemingen geen specifieke definitie hebben van deskundigheid en dat dit zeer breed kan gedefinieerd worden. Daarom zou het beter zijn de term "deskundigheid" te definiëren in de wetgeving en duidelijk aan te geven welke criteria iemand moet bezitten om als deskundige te worden aangeduid. Een decision tree, zoals die wordt toegepast in Amerika, zou een mogelijkheid hiertoe zijn.

Tot slot zou de Wet moeten vereisen dat een auditcomité minstens viermaal per jaar een vergadering organiseert. Het auditcomité moet op zijn minst de kwartaalcijfers controleren, waardoor viermaal per jaar vergaderen niet te veel is. Uit de analyse komt naar voor dat heel veel ondernemingen minder dan vier vergaderingen houden per jaar, wat toch een aanbeveling is van de Code 2009. Ook zou in de Wet moeten opgenomen worden dat het auditcomité na de vergadering onafhankelijk van de andere partijen moet samenzitten om een beslissing te nemen, zodat zij niet beïnvloed worden door de andere partijen. Dit gebeurt nog veel te weinig.

7. Conclusie

De wet van 17 december 2008, die beantwoordt aan een verplichting vanuit de Europese Unie, heeft de oprichting van een auditcomité verplicht gemaakt voor Belgische beursgenoteerde ondernemingen. Vóór de wet van 17 december 2008 waren enkel codes van toepassing die bedrijven niet verplicht zijn te volgen. Wat de Code en de Wet precies voorschrijven, verschilt op een aantal punten van elkaar, maar de belangrijkste kenmerken die een auditcomité moet bezitten, zijn onafhankelijkheid en deskundigheid. Daarnaast moet het auditcomité een minimum aantal leden tellen en een minimum aantal vergaderingen houden per jaar. De Code is slechts een aanbeveling, maar uit onderzoek van 2009 op basis van de jaarverslagen van 2008 blijkt dat 93,6% reeds een auditcomité heeft opgericht en dat 88,6% van deze auditcomités voldoen aan de vereisten vooropgesteld door de Code 2004. Er werden vóór de bekrachtiging van de wet van 17 december 2008 al veel auditcomités opgericht die aan de aanbevolen bepalingen van de Code voldeden. Hierdoor kan de vraag gesteld worden of de wet van 17 december 2008 wel een invloed gehad heeft op de werking en de samenstelling van een auditcomité in België, aangezien men in het algemeen toch al goed voldeed aan de Code. Wat precies de invloed is van de wet wordt in deze eindverhandeling onderzocht aan de hand van interviews met bevoorrechte getuigen en een analyse van de jaarverslagen van 2005/2006 en 2009.

De bevoorrechte getuigen hebben allemaal ervaring met auditcomités die al vóór de betreffende wetgeving goed werkten. De oprichting van een auditcomité biedt volgens de bevoorrechte getuigen een zeer grote meerwaarde. Zo geeft een auditcomité comfort aan de raad van bestuur inzake financiële rapportering en risk management. Het kijkt de financiële rapportering grondig na, het leest het perscomité na en maakt aanpassingen indien nodig, het overziet de interne controle systemen en het bespreekt de risico's aanwezig in de onderneming.

Onafhankelijkheid en deskundigheid zijn volgens de bevoorrechte getuigen zeer belangrijk. Indien het auditcomité niet voldoende deskundig is, kan het niet functioneren. De meeste ondernemingen hebben geen vaste criteria vastgelegd waaraan iemand moet voldoen om als een deskundige bestempeld te worden. Een deskundige wordt volgens de bevoorrechte getuigen aanschouwd als iemand die een aantal jaar audit of revisoraat heeft gedaan, het vereiste diploma heeft en ervaring heeft opgedaan doorheen de jaren op het gebied van financiële rapportering. De auditcomités, waar de bevoorrechte getuigen over spraken, gebruiken allemaal de onafhankelijkheidscriteria aangegeven in de wetgeving. Alle personen merken wel op dat onafhankelijkheid vooral een "state of mind" is.

Door de nieuwe wet, meer bepaald de verstrengde onafhankelijkheidsregels, zal er volgens één getuige verlies zijn aan kennis en knowhow. Een andere getuige bevestigt dit, maar vindt dat een nieuw lid ook nieuwe inzichten kan binnen brengen in de onderneming.

Al de bevoorrechte getuigen bevestigen dat ze weinig of geen veranderingen hebben moeten doorvoeren naar aanleiding van de wet van 17 december 2008. De meeste ondernemingen voldeden reeds aan de Code en daarmee ook aan de Wetgeving. Twee ondernemingen hebben een kleine aanpassing moeten doen aan de bewoordingen in het charter. Twee bevoorrechte getuigen vinden het een goede zaak dat men elementen uit de code omzet in wetgeving. Men is van mening dat het auditcomité in een aantal ondernemingen maar een ad-hoc comité is dat er moet zijn, maar niet functioneert zoals het hoort. Door bepaalde elementen in een wet vast te leggen, kan men ondernemingen dwingen om de vereiste regels toe te passen, aangezien een wet een heel andere kracht heeft dan een code. De twee andere bevoorrechte getuigen zijn niet akkoord om de regels in verband met het auditcomité in een wet vast te leggen. Één getuige vindt de onafhankelijkheidsregels te streng en een andere getuige is voorstander van het "comply en explain"-principe, omdat op deze manier de regels aangepast kunnen worden aan de omvang en de complexiteit van de onderneming. Men heeft geen moeilijkheden ondervonden bij het implementeren van de wetgeving, aangezien men over het algemeen reeds voldeed aan de wetgeving. Één getuige merkt wel op dat het niet gemakkelijk zal zijn om goede en onafhankelijke bestuurders te vinden. De interviews leverden weinig informatie op over ondernemingen die geen auditcomité hadden of waar de samenstelling en/of werking van het auditcomité voor de invoering van de wet minder effectief was.

Voor het empirisch onderzoek van de Belgische beursgenoteerde ondernemingen werd gebruik gemaakt van een steekproef die in totaal tweeëntachtig ondernemingen bevat, waaronder negentien Bel-20 ondernemingen, dertig Mid cap ondernemingen en drieëndertig Small cap ondernemingen. Daaruit kunnen de volgende conclusies getrokken worden.

Achttien Bel-20 ondernemingen van de negentien hadden in 2005 reeds een auditcomité opgericht dat uit het aanbevolen aantal leden bestond. In 2009 voldoen alle ondernemingen aan de verplichte oprichting van een auditcomité en bestaat dit auditcomité uit minimaal drie niet-uitvoerende bestuurders. In alle opgerichte auditcomités zetelt zowel in 2005 als in 2009 minimaal één onafhankelijke bestuurder, waardoor de wet hier geen invloed gehad heeft, aangezien alle ondernemingen reeds voldeden aan de Wetgeving. De raad van bestuur moet volgens de Corporate Governance Code 2009 er zich van vergewissen dat het auditcomité over voldoende relevante deskundigheid beschikt, maar men vereist geen verantwoording in het jaarverslag. De wet van 17 december 2008 vereist daarentegen wel dat men de deskundigheid in het jaarverslag verantwoordt. Op het gebied van deze variabele zijn dan ook grote aanpassingen waar te nemen, aangezien vroeger maar drie ondernemingen een verantwoording gaven. In 2009 zijn er nog steeds zeven Bel-20 ondernemingen die geen verantwoording afleggen, maar waarschijnlijk wel over de nodige deskundigheid beschikken. Vier auditcomités hielden in 2005 geen vier vergaderingen per jaar, terwijl er dit in 2009 maar twee waren. Er is dus een significant verschil waar te nemen tussen de jaarverslagen van 2005 en 2009 op het gebied van deskundigheid en

aantal vergaderingen. Over het algemeen heeft de wet van 17 december 2008 vooral invloed gehad op de verantwoording van de deskundigheid in het jaarverslag. Toch voldoen nog niet alle ondernemingen aan deze vereiste.

De Mid cap ondernemingen hebben zowel in 2006 als in 2009 allemaal een auditcomité opgericht binnen hun raad van bestuur met tenminste één onafhankelijke bestuurder, waardoor de wet op beide variabelen geen invloed gehad heeft. In beide jaren zijn telkens twee ondernemingen aanwezig die niet voldoen aan de minimale grootte van het auditcomité. Op het gebied van deskundigheid voldeed in 2006 nog geen enkel comité en ook in 2009 voldoen nog steeds zes ondernemingen niet. Negentien ondernemingen hielden in 2006 geen vier vergaderingen per jaar terwijl dit er in 2009 nog altijd negen ondernemingen waren. Er zijn significante verschillen waar te nemen in de jaarverslagen van 2006 ten opzichte van 2009 op het gebied van onafhankelijkheid, deskundigheid en aantal vergaderingen. De auditcomités van Mid cap ondernemingen zijn dus formeel onafhankelijker, deskundiger en houden meer vergaderingen nadat de wet van 17 december is bekrachtigd, maar er is voor een relatief groot aantal toch nog een hele weg af te leggen.

Bij de Small cap ondernemingen hadden zeven ondernemingen in 2006 nog geen auditcomité opgericht, terwijl dit in 2009 nog maar twee ondernemingen waren. Deze twee ondernemingen voldoen aan de vrijstellingsvoorwaarden voorzien in de Wet. De Wet heeft dus de grootste invloed gehad bij deze groep van ondernemingen. Zowel in 2006 als in 2009 zijn er drie ondernemingen, naast diegenen die geen auditcomité hebben opgericht, die minder dan drie leden in het comité hebben. Eén onderneming voldoet in 2006 niet aan de minimumvereiste van één onafhankelijke bestuurder, terwijl in 2009 iedereen voldoet, waardoor de wet hier een kleine invloed gehad heeft. Vijfentwintig ondernemingen verantwoorden de deskundigheid niet in hun jaarverslag 2006. In 2009 is een forse verbetering waar te nemen, maar toch zijn er nog steeds vijf ondernemingen die de wetgeving niet naleven. Er zijn weinig Small cap ondernemingen die minimaal vier vergaderingen houden per jaar. In 2006 voldoen negentien ondernemingen niet en in 2009 zijn er dit vijftien. Bij de Small cap ondernemingen zijn er significante verschillen te vinden in de jaarverslagen van 2006 en 2009 op het gebied van de vier variabelen, maar blijft de situatie in 2009 onvoldoende. Zo werden er significant meer auditcomités opgericht, ze zijn groter en ze bevatten meer onafhankelijke bestuurders en deskundigen. De auditcomités houden daarenboven ook meer vergaderingen ten opzichte van 2006.

Indien de drie groepen vergeleken worden, komt tot uiting dat in de auditcomités van de Bel-20 ondernemingen significant meer leden zetelen dan in de auditcomités van de Mid cap en de Small cap ondernemingen. De Bel-20 ondernemingen voldoen dus significant beter aan de Code dan de twee andere groepen. Er zetelen niet significant meer of minder onafhankelijke bestuurders in de auditcomités van de drie verschillende groepen ten opzichte van elkaar. Ook wat betreft het aantal

deskundigen in het auditcomité zijn er geen significante verschillen te merken tussen de drie groepen. De Bel-20 ondernemingen houden wel significant meer vergaderingen dan de Mid cap en de Small cap ondernemingen. Er kan dus geconcludeerd worden dat de Bel-20 ondernemingen op het gebied van het aantal leden en aantal vergaderingen significant verschillen van de twee andere groepen, maar dat er voor de rest geen significante verschillen te constateren zijn tussen de drie groepen. Wat betreft het aanduiden van deskundige leden scoren de Bel-20 zelfs het slechtst.

Naar aanleiding van de vereisten in de wetgeving is het niet gemakkelijk om onafhankelijke bestuurders te vinden die deskundig zijn. Hierdoor zetelt 11,49% van de onderzochte groep auditcomitéleden in meerdere auditcomités. Gemiddeld zetelen deze personen in 2,52 verschillende auditcomités. 70,4% van de personen die in meerdere auditcomités zetelen, zetelen in auditcomités van twee verschillende groepen ondernemingen.

De meerderheid van elke groep ondernemingen spendeert zeer weinig woorden aan de verantwoording van deskundigheid in het jaarverslag. Er zijn slechts twee ondernemingen uit de Bel-20, twee ondernemingen uit de Mid cap en nul ondernemingen uit de Small cap die een zeer uitgebreide verantwoording geven.

De Wet heeft een kleine invloed gehad op de werking en de samenstelling van Bel-20, Mid cap ondernemingen en Small cap ondernemingen, maar er zijn nog verbeteringen mogelijk. Er wordt voorgesteld dat de Wet moet voorschrijven dat een auditcomité minimaal uit drie leden moet bestaan en dat minimaal de helft van deze leden onafhankelijke bestuurders zijn. De Wet zou ook de term "deskundigheid" dienen te definiëren, vereisen dat men minimaal vier vergaderingen houdt per jaar en dat men onafhankelijk van de andere partijen een beslissing neemt.

Referentielijst

Abbott, L., Park, Y., & Parker, S. (2000). The effects of audit committee activity and independence on corporate fraud. *Managerial finance*, 26(11), 55-67.

Abbott, L., Parker, S., & Peters, G. (2002). Audit committee characteristics and financial misstatement: a study of the efficiency of certain Blue Ribbon Committee recommendations. *Working paper*.

Abbott, L., Parker, S., & Peters, G. (2004). Audit committee characteristics and restatements. *Auditing: A journal of practice and theory*, 23(1), 69-87.

Abbott, L., Parker, S., Peters, G., & Raghunandan, K. (2003). The association between audit committee characteristics and audit fees. *Auditing: A journal of practice and theory*, 22(2), 17-32.

Agrawal, A., & Chadha, S. (2005). Corporate governance and accounting scandals. *Journal of law and economics*, 48(2), 371-406.

AICPA. (2004). *The AICPA Audit Committee Toolkit*. Opgevraagd via <http://www.aicpa.org/audcommctr/toolkitscorp/02.htm>.

American Accounting Association. (1972). Committee on basic auditing concepts. *Accounting review* 47(4), 14-74.

Anderson, K.L., Deli, D.N., & Gillan, S.L. (2003). Boards of directors, audit committees, and the information content of earnings. *Weinberg Center for Corporate Governance Working Paper No. 2003-04*.

Baelden, T.M., & Darville, C.D. (2006). *Naleving van de Belgische Corporate Governance Code: een stand van zaken*. Opgevraagd op 15 september, 2009, via http://www.corporategovernancecommittee.be/library/documents/EnqueteCodeLippens_0507.pdf.

Beasley, M. (1996). An empirical analysis of the relation between the board of director composition and financial statement fraud. *The accounting review*, 71(4), 443-465.

Bédard, J., Chtourou, S., & Courteau, L. (2004). The effect of audit committee expertise, independence, and activity on aggressive earnings management. *Auditing: A journal of practice and theory*, 23(2), 13-35.

Belgian Audit Committee Institute. (2005a). *Shaping the Belgium audit committee agenda*. Opgevraagd in maart, 2010, via <http://www.audit-committee-institute.be/dbfetch/52616e646f6d4956f1d1e6c21b7572dee68a33979f9d50be/Shaping%20the%20Belgium%20Audit%20Committee%20Agenda%20%284MB%29>.

Belgian Audit Committee Institute. (2005b). *Audit Committee Quarterly: Issue 02*. Opgevraagd in maart, 2010, via <http://www.audit-committee-institute.be/dbfetch/52616e646f6d495665e31e34e3de0c71465f8c8525613d8c/aci-newsletter02-lres.pdf>.

Belgian Audit Committee Institute. (2006). *Audit Committee Quarterly: Issue 05*. Opgevraagd in maart, 2010, via <http://www.audit-committee-institute.be/dbfetch/52616e646f6d4956ef4ccde05b9b63a06596dff436fab0d9/aci-newsletter05-lres.pdf>.

Belgian Audit Committee Institute. (2007). *Audit Committee Quarterly: Issue 06*. Opgevraagd in maart, 2010, via <http://www.audit-committee-institute.be/dbfetch/52616e646f6d49560096bc1181cd8df85404c7c65186f122/Audit%20Committee%20Quarterly%20Issue%2006>.

Breesch, D.B. (2006). De relatie tussen het auditcomité en de externe auditor. *Accountancy & bedrijfskunde*, 26(8), 3-12.

Brickley, J., Coles, J.L., & Jarrell, G. (1997). Leadership structure: separating the CEO and chairman of the board. *Journal of Corporate Finance* 3, 189– 220.

Bronson, S.N., Carcello, J.V., Hollingsworth, C.W., & Neal, T.L. (2009). Are fully independent audit committees really necessary? *Journal of accounting and public policy*, 28, 265-280.

Byttebier, K.B., Piu, P.P., & Roeland, S.R. (2003). *Corporate Governance: eigendom, bestuur en controle van vennootschappen*. Antwerpen: Maklu.

Carcello, J., & Neal, T. (2000). Audit committee composition and auditor reporting. *The accounting review*, 75(4), 453-467.

Carcello, J., Hermanson, D., Neal, T., & Riley, R. (2002). Board characteristics and audit fees. *Contemporary accounting research*, 19(3), 365-384.

Collier, P., & Gregory, A. (1999). Audit committee activity and agency costs. *Journal of accounting and public policy*, 18(4-5), 311-332.

Commissie Corporate Governance. (z.d.). *Een Belgische Corporate Governance Code*. Opgevraagd in augustus, 2009, via http://www.corporategovernancecommittee.be/nl/corporate_governance_code/ontwerpcode/default.aspx.

Commissie Corporate Governance. (2009a). *Commissie*. Opgevraagd in augustus, 2009, via <http://www.corporategovernancecommittee.be/nl/commissie/richtlijnen/default.aspx>.

Commissie Corporate Governance. (2009b). *Belgische Corporate Governance Code 2009*. Opgevraagd in oktober 2009, via <http://www.corporategovernancecommittee.be/library/documents/final%20code/CorporateGovNLCode2009.pdf>.

De Beelde, I.D.B., Everaert, P.E., Sarens, G.S., & Van Gansbeke, E.V.G. (2008). Werking en samenstelling van het auditcomité in beursgenoteerde ondernemingen: een internationale vergelijking. *Accountancy & bedrijfskunde*, 46-57.

Dechow, P., Sloan, R., & Sweeney, A. (1996). Causes and consequences of earnings manipulation: an analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC. *Contemporary accounting research*, 13(1), 1-36.

Defond, M. L., & Jiambalvo, J. (1991). Incidences and circumstances of accounting errors. *The accounting review*, 66(3), 643-655. Opgevraagd via <http://www.jstor.org/pss/247814>.

Deloitte. (z.d.). *Internal audit roles and responsibilities*. Opgevraagd in december, 2009, via http://www.deloitte.com/view/en_CN/cn/services/corporategovernance/internalcontrol/internalauditorsandresponsibilities/index.htm.

Dezoort, F. T. (1998). An analysis of experience effects on audit committee members' oversight judgments. *Accounting, organizations and society*, 23(1), 1-21.

Ebrahim, A. (2007). Earnings management and board activity: additional evidence. *Review of accounting and finance*, 6(1), 42-58.

Farber, D. (2005). Restoring trust after fraud: does corporate governance matter? *The accounting review*, 80(2), 539-561.

Finance World. (Ed.). (z.d.). *Vennootschappen zonder auditcomité kunnen afwijkingen toestaan op one-to-one-regel voor commissarissen*. Opgevraagd in september, 2009, via <http://www.financeworld.be/financeworld/content.aspx?id=3790&LangType=2067>.

Goodwin-Stewart, J., & Kent, P. (2006). Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit. *Accounting and finance*, 46, 387-404.

Gramling, A., Rittenberg, L., & Johnstone, K. (2009). *Auditing 7th edition*. South-Western: Cengage learning.

IBR. (2003). *België krijgt zijn Commissie Corporate Governance*. Opgevraagd in oktober 2009, via http://www.ibr-ire.be/ned/nieuws_nationaal_archief.aspx?id=1015.

IBR. (2008). *Wet van 17 december 2008 inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen (p. 19)*. Opgevraagd in augustus, 2009, via http://www.ibr-ire.be/ned/jaarverslag2008/IBR_Jaarverslag_2008_LR_02.pdf.

ICCI. (Ed.). (2009). *Het auditcomité en de commissaris*. Brugge: Die Keure.

Jaggi, B., & Leung, S. (2007). Impact of family dominance on monitoring of earnings management by audit committees: evidence from Hong Kong. *Journal of international accounting, auditing and taxation*, 16, 27-50.

Klein, A. (2002). Audit committee, board of director characteristics, and earnings management. *Journal of accounting and economics*. 33(3), 375-400.

Kwon, I. (2008). *Separating the titles of CEO and chairman: a model of leadership and authority*. Opgevraagd in december, 2009 via <http://www.albany.edu/economics/research/workingp/2008/Leadership.pdf>.

Laga, H.L., & Leroux, E.L. (2004). *Het ontwerp van Belgische Corporate Governance Code*. Opgevraagd in september, 2009, via <http://www.mdseminars.be/files/articles/VEN-A-21.pdf>.

Lin, J., Li, J., & Yang, J. (2006). The effect of audit committee performance on earnings quality. *Managerial auditing journal*, 21(9), 921-933.

Parker, S., Peters, G., & Turetsky, H. (2005). Corporate governance factors and auditor going concern assessments. *Review of accounting and finance*, 4(3), 5-29.

Peasnell, K. V., Pope, P. F., & Young, S. (2005). Board monitoring and earnings management: do outside directors influence abnormal accruals? *Journal of business finance & accounting*, 32(7&8), 1311-1346.

Persons, O. (2005). The relation between the new corporate governance rules and the likelihood of financial statement fraud. *Review of accounting and finance*, 4(2), 125-148.

Piot, C., & Janin, R. (2007). External auditors, audit committees and earnings management in France. *European accounting review*. 16(2), 429-454.

Pomeroy, B., & Thornton, D.B. (2008). Meta-analysis and the accounting literature: The case of audit committee independence and financial reporting quality. *European accounting review*, 17(2), 305-330.

Qualified Audit Partners. (z.d.). *Internal audit*. Opgevraagd in november, 2009 via <http://www.qualified-audit-partners.be/index.php?cont=208&lgn=2>.

Qualified Audit Partners. (2009a). *Wet inzonderheid tot de oprichting van auditcomités*. Opgevraagd in oktober, 2009 via <http://www.qualified-audit-partners.be/index.php?cont=415&lgn=2>.

Qualified Audit Partners. (2009b). *Onafhankelijkheidscriteria voor bestuurders*. Opgevraagd in augustus, 2009, via <http://www.qualified-audit-partners.be/index.php?cont=544&lgn=2>.

Rahman, R., & Ali, F. (2006). Board, audit committee, culture and earnings management: Malaysian evidence. *Managerial auditing journal*, 21(7), 783-804.

Rubens, A., & Darville, C. (2009). *Naleving van de Belgische Corporate Governance Code door de Belgische beursgenoteerde ondernemingen*. Opgevraagd op 15 april, 2009, via <http://www.vbo.be/index.html?page=126>.

Scarpati, S. (2003). *CPAs as audit committee members*. Opgevraagd in maart, 2010, via http://www.aicpa.org/audcommctr/guidance_resources/improve_function/achieving_financial_literacy/21.htm.

Song, J., & Windram, B. (2004). Benchmarking audit committee effectiveness in financial reporting. *International journal of auditing*, 8, 195-205.

The Institute of Internal Auditors. (z.d.). *What is internal auditing?* Opgevraagd via <http://www.theiia.org/theiia/about-the-profession/internal-audit-faqs/?i=1077>.

Torfs, M.T. (2009). Corporate Governance: Juridische aspecten. *Syllabus*.

Trumpener, J., Vandemaele, S., & Vergauwen, P. (2007). De toepassing van de Code Lippens: analyse van de jaarverslagen en corporate governance charters van Belgisch beursgenoteerde bedrijven. *Accountancy & bedrijfskunde*, 7(2), 17-24.

Vafeas, N. (2005). Audit committee, boards, and the quality of reported earnings. *Contemporary accounting research*, 22(4), 1093-1122.

Van Der Elst, C.V.D.E. (2008). The Belgian Struggle for Corporate Governance Improvements. *ECGI - Law Working Paper No. 114/2008*, 1-38.

Willekens, M., Bruynseels, L., & Heiremans, A. (2005). Corporate Governance en risicomanagement in België: Wat was er vóór Lippens. *Accountancy & bedrijfskunde*, 26-35.

Willekens, M., & Sercu, P. (2005). *Corporate governance at the crossroads*. Antwerpen: Intersentia publishers.

Xie, B., Davidson, W., & DaDalt, P. (2003). Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee. *Journal of corporate finance*. 9(3), 295-316.

Yang, J., & Krishnan, J. (2005). Audit committees and quarterly earnings management. *International journal of auditing*. 9, 201-219.

Richtlijn en wetgeving

Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de raad van 17 mei 2006.

Wet inzonderheid tot oprichting van een auditcomité in de genoteerde vennootschappen en de financiële ondernemingen (2008).

Wet tot wijziging van artikel 133, § 6, eerste lid, en artikel 526ter van het Wetboek van vennootschappen (2009).

Bijlagen

Bijlage 1: Ondernemingen opgenomen in het onderzoek

Bijlage 2: E-mail jaarverslag

Bijlage 3: Input Bel-20 ondernemingen

Bijlage 4: Input Mid-cap ondernemingen

Bijlage 5: Input Small-cap ondernemingen

Bijlage 6: Leden auditcomité

Bijlage 7: E-mail interview

Bijlage 8: Interviewvragen

Bijlage 1: Ondernemingen opgenomen in het onderzoek

BEL 20	MID CAP	SMALL CAP
AB InBev	Ablynx	Accentis
Ackermans Van Haaren	Aedifica	Alfacam Group
Befimmo	Agfa-Gevaert	Atenor Group
Bekaert	Arseus	Deceuninck
Belgacom	Barco	Duvel moortgat
Cofinimmo	Brederode	Econocom Group
Colruyt	CFE	Hamon
Delhaize Group	Cie bois sauvage	Home inv.belg-sifi
Dexia	CMB	I.R.I.S Group
Fortis	D'ieteren	IBT
GBL	Elia	Immobel
KBC	Euronav	Intervest retail
Mobistar	EVS Broadc. Equipm.	Jensen-group
NPM	Exmar	Leasinvest
Omega Pharma	Fluxys Cat	Lotus bakeries
Solvay Global	Galapagos	Miko
Telenet Group	Gimv	Moury construct
UCB	IBA	Oncomethylome SCNC
Umicore	Intervest offices	Pinguinlutosa
	KBC ancora	Punch int.
	Kinepolis group	Realdolmen
	Melexis	Recticel
	Nyrstar	Resilux
	RHJ international	Retail est.-sicafi
	RTL group	Roularta
	Sipef	Sioen
	Sofina	Spector
	Tessengerlo	Ter beke
	Thrombogenics	Thenergo
	Van de velde	Tigenix
		VPK packaging
		Wereldhave B-sicafi
		Zetes industries

Bijlage 2: E-mail jaarverslag

Geachte Meneer/Mevrouw

Ik ben Sofie Van Bijlen, masterstudente TEW aan de Universiteit van Hasselt. Naar aanleiding van mijn masterproef stuur ik u volgende mail. Mijn masterproef handelt over het auditcomité. Aan de hand van het jaarverslag van ondernemingen wil ik onderzoeken of de wet van 17 december 2008 een invloed gehad heeft op de samenstelling en de werking van dit comité. Voor dit onderzoek heb ik gegevens uit het jaarverslag 2009 nodig. Dit verslag heeft u nog niet gepubliceerd op uw website. Zou het mogelijk zijn het deel in verband met corporate governance door te mailen?

Alvast bedankt

Met vriendelijke groeten,
Sofie Van Bijlen

Dear Mr./Mrs.

I am Sofie Van Bijlen, master student TEW to the university of Hasselt. As a result of my master test I send you this mail. My master test acts concerning the audit committee. By means of the annual report of ventures I want to examine if the law of 17 December 2008 has an influence on the composition and the functioning of this committee. For this research I need the data from the annual report 2009. This report has not yet been published on your website. Would it be possible to mail the part concerning corporate governance?

Thanks in advance

With kind regards,
Sofie Van Bijlen

Bijlage 3: Input Bel-20 ondernemingen

Onderneming	Aanw. '05	Aanw. '09	Grootte '05	Grootte '09	Onafh. '05	% onafh.	Onafh. '09	% onafh.	Desk. '05	Desk. '09	Verg. '05	Verg. '09
AB InBev	1	1	5	4	4	80%	3	75%	0	1	5	9
Ackermans Van Haaren	1	1	3	3	2	67%	1	33%	0	3	3	4
Befimmo-Sicafi	1	1	3	3	1	33%	2	67%	0	0	4	9
Bekaert	1	1	5	4	1	20%	1	25%	0	1	3	4
Belgacom	1	1	5	5	3	60%	3	60%	0	0	4	5
Cofinimmo-Sicafi	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	3	4	4
Colruyt	0	1	0	3	0	0%	1	33%	0	0	0	4
Delhaize Group	1	1	4	4	4	100%	4	100%	2	4	5	5
Dexia	1	1	3	6	2	67%	2	33%	0	0	4	6
Fortis	1	1	4	4	4	100%	4	100%	4	0	6	3
GBL	1	1	3	4	1	33%	2	50%	0	4	4	4
KBC	1	1	7	5	3	43%	2	40%	0	2	5	9
Mobistar	1	1	5	5	2	40%	3	60%	0	1	7	6
NPM	1	1	4	4	2	50%	3	75%	0	0	5	5
Omega Pharma	1	1	3	4	1	33%	4	100%	0	4	2	3
Solvay Global	1	1	4	5	4	100%	3	60%	0	5	0	4
Telenet Group	1	1	5	6	2	40%	2	33%	5	6	6	6
UCB	1	1	3	3	2	67%	1	33%	0	3	4	4
Umicore	1	1	3	3	3	100%	2	67%	0	0	6	4

Bijlage 4: Input Mid cap ondernemingen

Onderneming	Aanw. '06	Aanw. '09	Grootte '06	Grootte '09	Onafh. '06	% onafh.	Onafh. '09	% onafh.	Desk. '06	Desk. '09	Verg. '06	Verg. '09
Abylnx*	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	2	4	4
Aedifica	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	3	3	6
Agfa-Gevaert	1	1	3	3	2	67%	3	100%	0	3	6	6
Arseus	1	1	3	3	3	100%	2	67%	0	3	1	3
Barco	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	3	6	7
Brederode	1	1	3	2	2	50%	1	67%	0	2	2	2
CFE	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	1	2	4
Cie bois sauvage	1	1	2	3	2	100%	3	100%	0	3	2	3
CMB	1	1	3	3	2	67%	3	100%	0	1	2	3
D'ieteren	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	3	3	4
Elia	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	0	5	4
Euronav	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	1	4	4
EVS Broadc. Equipm.	1	1	2	2	2	100%	2	100%	0	1	2	2
Exmar	1	1	3	4	2	67%	3	75%	0	4	3	4
Fluxys Cat	1	1	3	6	2	67%	4	67%	0	6	6	7
Galapagos	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	1	3	4
Gimv	1	1	4	4	2	50%	2	50%	0	0	8	6
IBA	1	1	3	3	1	33%	1	33%	0	1	4	4
Intervest offices	1	1	3	3	2	67%	3	100%	0	3	4	4
KBC ancora	1	1	5	4	3	60%	3	75%	0	2	4	4
Kinopolis group	1	1	4	2	1	25%	2	100%	0	2	2	4
Melexis	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	2	2	2
Nyrstar*	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	3	0	5
RHJ international	1	1	3	3	3	100%	3	100%	0	0	6	6
RTL group	1	1	4	4	2	50%	2	50%	0	0	3	3
Sipef	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	1	3	4
Sofina	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	3	2	3
Tessenderlo	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	3	3	4
Thrombogenics*	1	1	3	3	3	100%	3	100%	0	0	3	2
Van de velde	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	0	3	5

* = 2007

Bijlage 5: Input Small cap ondernemingen

Onderneming	Aanw. '06	Aanw. '09	Grootte '06	Grootte '09	Onafh. '06	% onafh.	Onafh. '09	% onafh.	Desk. '06	Desk. '09	Verg. '06	Verg. '09
Accentis	1	1	3	3	2	67%	1	33%	0	1	2	2
Alfacam group*	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	0	1	0
Atenor group	1	1	3	4	0	0%	1	25%	0	0	5	5
Deceuninck	1	1	3	5	2	67%	2	40%	0	1	4	4
Duvel moortgat	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	1	2	4
Econocom group	1	1	2	2	2	100%	2	100%	0	1	3	3
Hamon	1	1	4	4	2	50%	2	50%	0	0	0	2
Home inv.belg-sifi	0	1	0	4	0	/	1	25%	0	1	0	4
I.R.I.S group	1	1	3	3	1	33%	3	100%	0	3	3	2
IBT	0	0	0	0	0	/	0	/	0	0	0	0
Immobel	1	1	4	3	3	75%	2	67%	0	3	3	4
Intervest retail	1	1	3	4	2	67%	4	100%	0	4	4	4
Jensen-group	1	1	2	3	2	100%	2	67%	0	3	2	3
Leasinvest-sicafi	1	1	4	4	2	50%	2	50%	0	2	2	5
Lotus bakeries	1	1	4	3	2	50%	2	67%	0	3	3	3
Miko	1	1	3	3	2	67%	1	33%	0	1	3	5
Moury construct	0	1	0	3	0	/	2	67%	0	1	0	2
Oncomethylome SCNC	0	1	0	4	0	/	1	25%	0	2	0	3
Pinguinlutosa	1	1	4	5	3	75%	3	60%	0	1	3	4
Punch int.	1	1	3	3	2	100%	2	67%	0	1	3	2
Realdolmen	1	1	3	4	2	67%	3	75%	3	4	7	10
Recticel	1	1	4	5	2	50%	2	40%	0	1	5	6
Resilux	1	1	3	3	3	100%	3	100%	0	3	3	5
Retail est.-sicafi	0	0	0	0	0	/	0	/	0	0	0	0
Roularta	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	1	4	4
Sioen	1	1	4	3	4	100%	3	100%	0	1	6	4
Spector	1	1	3	3	2	67%	3	100%	0	1	0	4
Ter beke	1	1	3	4	2	67%	3	75%	0	4	2	4
Thenergo*	0	1	0	2	0	/	2	100%	0	0	0	0
Tigenix*	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	0	3	2
VPK Packaging	0	1	0	3	0	/	2	67%	0	3	0	3
Wereldhav B-sicafi	1	1	2	2	2	100%	2	100%	0	2	2	2
Zetes industries	1	1	3	3	2	67%	2	67%	0	2	3	3

* = 2007

Bijlage 6: Leden auditcomité

Lid auditcomité	Bel-20 onderneming	Mid cap onderneming	Small cap onderneming	aantal mandaten
Boone Karel	1	1	1	3
Davignon Etienne	0	2	1	3
De Keuleneer Eric	1	0	1	2
De Meersman Clement	0	1	2	3
de Pret Roose de Calesberg Arnoud	4	0	0	4
De Smedt Pierre-Alain	1	0	1	2
Decaluwé Rafaël	0	1	1	2
Dehaene Jean-Luc	1	1	0	2
Delloye Michel	1	3	0	4
Depickere Frank	1	0	1	2
Doumier Vincent	1	0	2	3
Duplat Jean-Louis	1	1	0	2
Duron Willy	0	1	1	2
Gillet François	1	1	0	2
Graulich Benoit	1	2	2	5
Laureys Lucas	1	1	0	2
Luther Siegfried	1	1	0	2
Meeus Dirk	0	0	2	2
Peeters Chris	0	1	1	2
van Marcke de Lummen Gilbert	1	1	0	2
Van Nevel Luc	0	0	2	2
van Ommen Nick	0	1	1	2
Vandepoel Wilfried	0	0	3	3
Vanderstappen Geert	0	1	1	2
Vandewalle Luc	1	1	2	4
Velge Baudouin	2	0	0	2
Wendel Klaus	1	0	1	2

Bijlage 7: E-mail interview

Geachte Meneer/Mevrouw

Ik ben Sofie Van Bijlen, masterstudente TEW aan de Universiteit van Hasselt. Naar aanleiding van mijn masterproef stuur ik u volgende mail om uw medewerking hierbij te vragen. Mijn masterproef handelt namelijk over de invloed van de wet van 17 december 2008 op de samenstelling en de werking van het auditcomité. Zou het mogelijk zijn hieromtrent een interview met u te voeren? Dit interview zal voornamelijk volgende topics inhouden in verband met uw eigen auditcomité:

- samenstelling
 - o onafhankelijkheid
 - o deskundigheid
 - o grootte
- werking
 - o aantal vergaderingen
 - o verloop vergaderingen
- invloed van wet 17 december 2008

Uw individuele respons wordt niet meegedeeld aan derden of gebruikt voor andere doeleinden dan voor deze masterproef.

Bij voorbaat dank voor uw bereidwillige medewerking.

Met vriendelijke groeten,
Sofie Van Bijlen

Bijlage 8: Interviewvragen

Inleiding en invloed van de wet

- 1) Kunt u omschrijven wat in de praktijk van uw organisatie de hoofdtaken van het auditcomité zijn en wat de rol ervan is in de organisatie.
- 2) Is deze rol veranderd naar aanleiding van de wet van 17 december 2008?
- 3) Bent u van mening dat de samenstelling en de werking van uw auditcomité goed voldoet aan de Corporate Governance en de vennootschapswetgeving of zijn er nog aanpassingen nodig?
- 4) Wat zijn precies de veranderingen die u heeft moeten doorvoeren naar aanleiding van de wet van 17 december 2008? (CG charter, statuten, intern audit programma?)
- 5) Waren er moeilijke punten in de implementatie van de nieuwe wet? Zoja, welke?

Onafhankelijkheid en deskundigheid

- 6) Wat zijn precies de maatregelen die uw organisatie genomen heeft om zich aan te passen aan de nieuwe vereisten ivm de onafhankelijkheidscriteria?
- 7) Welke onafhankelijkheidscriteria gebruikt u in uw onderneming?
- 8) Deskundigheid wordt noch gedefinieerd in de code noch in de wet. Wat verstaat men in uw onderneming hieronder? Welke criteria gebruikt uw onderneming?
- 9) Is de voorzitter altijd de deskundige?
- 10) Hoe beoordeelt men in uw onderneming de onafhankelijkheid en deskundigheid?
- 11) Hoe kan iemand staven dat hij/zij onafhankelijk/deskundig is en wie kijkt dit na?
- 12) Wat denkt u dat de invloed is van onafhankelijkheid/deskundigheid?
- 13) Krijgt men als lid van het auditcomité een initiële opleiding en/of krijgt u bijscholing?

14) Zetelt u nog in andere comités? (governance deskundigheid) Heeft dit een voordeel volgens u?

15) Hoeveel tijd spendeert u aan het lid zijn van het auditcomité zonder de vergadertijd mee te tellen?

16) Zijn alle leden voldoende op de hoogte van de bedrijfsvoering en de marktpositie?

Wetgeving

17) Vindt u het een goede zaak om elementen van de Corporate Governance code in wetgeving te gieten?

18) Waarom voldeed u eventueel reeds aan de code of de nieuwe wetseisen terwijl dat nog niet verplicht was?

Aantal leden en hun voordracht

19) Wie heeft het aantal leden bepaald die zetelen in het auditcomité?

20) Wat vindt u een ideaal aantal leden?

21) Wie precies draagt in uw onderneming de leden van het auditcomité voor?

22) Hoe gaat deze voordracht/benoeming in zijn werk?

23) Wie neemt de uiteindelijke beslissing dat iemand tot dit comité mag behoren en dus voldoet aan de vereisten?

24) Sommigen stellen dat volledig onafhankelijke leden aan effectiviteit inboeten omdat zij te weinig betrokken zijn. Wat is uw mening daarover?

25) Wat vindt u van een mogelijke vereiste inzake betrokkenheid?

Vergaderingen

26) Hoeveel keer per jaar vergadert het auditcomité?

27) Wat vindt u een ideaal aantal vergaderingen?

- 28) Hoelang duurt gemiddeld een vergadering?
- 29) Wordt er een onderscheid gemaakt tussen vaste en bijzondere vergaderingen?
- 30) Komen jullie samen op vaste tijdstippen of alleen als daar een directe aanleiding toe is?
- 31) Wie neemt het initiatief om samen te komen? (inhoudelijk, niet formeel)
- 32) Wie stelt de agenda op? Hoe ziet deze agenda eruit? (gedetailleerd?)
- 33) Wat zijn de meest voorkomende agendapunten?
- 34) Wordt er vaak afgeweken van deze agendapunten?
- 35) Wordt er iemand aangesteld die het naleven van de agenda opvolgt?
- 36) Wordt er ook een werkplan uitgewerkt?
- 37) Hoeveel dagen voor de eigenlijke vergaderingen krijgen de leden meestal de informatie over de onderwerpen die zullen worden besproken?
- 38) Wordt er veel gebruik gemaakt van extern professioneel advies?
- 39) Bent u tevreden over de samenwerking binnen het auditcomité? Kunt u de werking ook toelichten?
- 40) Wie nodigt u uit om de vergaderingen bij te wonen? Zijn er personen/functies die altijd aanwezig zijn/mogen zijn?
- 41) Moeten deze personen expliciet uitgenodigd worden tot de vergadering?
- 42) Wat is de rol van deze personen tijdens de vergaderingen?
(actief/constructief/observerend)
- 43) Hebben deze personen een grote beïnvloedingsfactor? Domineren zij de vergaderingen?
- 44) Hoeveel vergadertijd wordt gebruikt om zonder het uitvoerend management te overleggen?
- 45) Welke topics worden hier dan behandeld?

Relaties met andere partijen

- 46) Met welke personen heeft het auditcomité het meeste contact?
- 47) Van welke personen krijgen jullie veel informatie?
- 48) Kan u de relatie met het uitvoerend management (CEO, CFO, ...) toelichten?
- 49) Neemt u soms pogingen waar van het management om uw beslissingen te beïnvloeden?
- 50) Kunt u de relatie met de voorzitter van de raad van bestuur toelichten?
- 51) Hoe verloopt de relatie met de interne audit?
- 52) Hoe vaak wordt met hen vergaderd? Is dit apart of zijn er dan ook nog andere partijen aanwezig?
- 53) Welke vormen van communicatie worden gebruikt?
- 54) Welke topics behandelt u met deze personen?
- 55) Hoe verloopt de relatie met de bedrijfsrevisor?
- 56) Hoe vaak wordt met hen vergaderd? Is dit apart of zijn er dan ook nog andere partijen aanwezig?
- 57) Welke vormen van communicatie worden gebruikt?
- 58) Welke topics behandelt u met deze personen?
- 59) Hoe worden de aanbevelingen van de bedrijfsrevisor behandeld/uitgevoerd?
- 60) Wie zorgt voor de opvolging van de adviezen?

Evaluatie

- 61) Bestaan er binnen uw onderneming instrumenten om de werking van het auditcomité te evalueren?

62) Door wie wordt het comité geëvalueerd?

63) Vindt u deze evaluatie nuttig? Dragen ze bij tot de effectieve werking van het auditcomité?

64) Vindt er tevens een zelf-evaluatie plaats? Hoe gaat deze dan in zijn werk?

65) Wat vindt u het grootste voordeel/meerwaarde aan het bestaan van een auditcomité?

66) Heeft u al problemen ondervonden bij de werking van het auditcomité?

67) Bent u van mening dat alle leden van uw auditcomité goed op de hoogte zijn van de huidige regelgevingen in verband met corporate governance en de wetgeving?

68) Vindt u het belangrijk dat het auditcomité hierover ingelicht wordt?

69) Wordt er onderling over deze regels gepraat?

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Toepassing van de wet van 17 december 2008 en de invloed ervan op de samenstelling en de werking van het auditcomité

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-accountancy en financiering**

Jaar: **2010**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Van Bijlen, Sofie

Datum: **26/05/2010**